

**ALEVİ ÖĞRENCİ VE VELİLERİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK
BİLGİSİ DERSLERİNE BAKIŞLARI**

146076

Murat GEVREK

146076

**Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Lisansüstü eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmenliğinin Temel İslâm
Bilimleri Anabilim Dalı İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı İçin Öngördüğü**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Metin BOZKUŞ**

**SİVAS
13-01-2005**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Murat GEVREK tarafından yapılan bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN

(Danışman) Üye :Doç. Dr. Metin BOZKUŞ

Üye :Yrd. Doç. Dr. Kadir ÖZKÖSE

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. H. Bayram KAÇMAZOĞLU

ÖZET

Bu tez Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

“Alevî Öğrenci ve Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerine Bakışları” başlıklı bu araştırma dört bölüme ayrılmıştır.

Birinci bölümde araştırmanın problemi, denenceleri, amacı, önemi ve yöntemi üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Türkiye'deki din eğitiminin tarihsel süreci genel hatlarıyla incelendikten sonra Bektâşîlerde yaygın din eğitimi hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde Sivas'ın Zara ilçesinde öğrenim gören Alevî öğrenciler ile bu öğrencilerin velileri üzerinde uygulanan anketle ilgili bulgular tablolar halinde verilmiş, alınan cevapların yorumları yapılmıştır.

Dördüncü ve son bölümde ise Alevî öğrenci ve velilerin anket sorularına vermiş oldukları cevaplar ışığında araştırmamızın sonucu oluşturulmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This thesis has been submitted to the Social Sciences Institute of Cumhuriyet University in fulfillment of the requirements of the Master of Arts degree

Titled “The view of Alawi Students and Parents on the Religion and Ethics Courses”, it is comprised of four chapters.

In the first chapter, the problems, hypotheses , objectives and methods of this research are presented.

Then, the historical perspectives of the curriculum on religion education in Turkey have been investigated and the religion education in Bektashis is presented in the second chapter.

In the third chapter, obtained from a questionnaire given to the Alawi students and their parents in Zara county of Sivas is depicted in tabular form and comments are provided to the received answers,

In the fourth and final chapter, conclusive remarks and propositions are provided based on the answers by the students and their families.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VIII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1. GİRİŞ.....	1
1.1.PROBLEM.....	4
1.2.Problem Durumu.....	4
1.3.Problem Cümlesi.....	4
1.4.Alt Problemler.....	4
1.5.DENENCELER.....	5
1.6.SAYILTILAR.....	5
1.7.TANIMLAR.....	5
1.8.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	6
1.9.ARAŞTIRMANIN SINIRLARI	7
1.10.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	7
1.10.a) Literatür çalışması.....	7
1.10.b) Anket Tekniği.....	8
1.11. ANKETİN UYGULANMASI ve VERİLERİN TOPLANMASI.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİNİN TARİHSEL SÜRECİ ve BEKTÂŞİLERDE DİN EĞİTİMİ.....	10
A) Türkiye'de Din Eğitiminin Tarihsel Süreci.....	10
B) Bektâşilerde Din Eğitimi.....	19
ZARA İLÇESİ.....	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR.....	27
Ankete Katılan Veliler İle İlgili Bilgiler.....	27
Ankete Katılan Öğrenciler İle İlgili Bilgiler.....	48
Öğrencilerin dini çağrışımını değerlendirmeye ilişkin bulgular.....	66
Öğrencilerin Anket İle İlgili Düşünceleri.....	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
KAYNAKÇA.....	74
EK 1.....	76
EK 2.....	77
EK 3.....	78
EK 4.....	79
EK 5.....	80

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
bak.	: Bakanız
Çev.	: Çeviren
DEİF.	: Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
DKAB.	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
ŞTHBE.	: Şehit Teğmen Hacı Bayram Elmas
TBMM.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
MEGSB.	: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
TTK.	: Talim Terbiye Kurulu
METK.	: Milli Eğitim Temel Kanunu
TDVY.	: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı

ÖNSÖZ

Eğitim, üzerinde bir çok çalışmanın yapıldığı, insanlık tarihi kadar eski olan ve gelişmesinde sayısız düşünür ve bilim insanının katkısının bulunduğu geniş bir bilim alanıdır. Günümüzde eğitim bilimlerinde daha çok uygulamalı çalışmalara ağırlık verilmektedir. Çünkü eğitim alanı çok geniş ve sorunların bulunduğu bir alandır. Dolayısıyla sorunlara çözüm getirmeyen bulgu ve bilgiler pek fazla bir değer taşımamaktadır. Kendi içinde bir çok uzmanlık alanı bulunan eğitimin alt dalları ve araştırma konuları çok çeşitlidir. Bu alanlardan birisi de eğitim alanındaki alt disiplin olan din eğitimi bilimidir. Din eğitimi, toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik yapısını dikkate alarak gelişen yeni yöntem ve tekniklerden yararlanarak insanların dinî ihtiyaçlarını karşılamının, dini sorunlarını çözme ve onlara sağlıklı bir kişilik kazandırmanın esaslarını belirlemeye çalışır.

Ülkemizde, Alevî-Bektâşî kimliği üzerine katılımcı gözlem ve mülakata dayalı antropolojik nitelikli araştırmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Bugün elimizde bulunan incelemelerin çoğu Alevî öğretisinin tarihî gelişimi ve sistematigi üzerindeki kavramsal yorumları içermektedir. Bu nedenle, yaşayan Alevî topluluğu bir sosyal olgu olarak gurup içi ve grup dışı yaklaşımlarla kültür hayatımıza sunulmuş değildir.

Şu anda, Alevî insanın dünya görüşü, hayat tarzı nedir? Maddî ve manevî kültür kalıplarının kökenleri nelerdir? Alevî-Sünnî farklılaşmalarının kültürel kodlarını ne tarzda belirleyebiliriz? Nihayet Alevî gurubunun sosyal statü ve normlarının işleyiş biçimleri hakkında neler biliyoruz? Bütün bu sorulara cevap veren gözlem ve deney ürünü araştırmalara büyük ihtiyaç duyduğumuz muhakkaktır.

Alevî topluluğunun kognisyonlarını, dış dünyayı algılamalarını ve gurup dışı olaylar hakkındaki yorumlarını bilmek için bizzat katılımcı gözlem yolu ile alan araştırması yapmak, onlarla birlikte yaşamak gerekir. Sadece dış gözlemci olmak da yeterli değildir. Bizzat toplumun dinamiğini tüm boyutlarıyla yakalayabilmek için, birlikte bulunmak ve ileri sürülen varsayımlar doğrultusunda gözlemler yapmak gerekir.

Alevîliğin doğuşu, gelişimi ve yayılma alanları üzerinde yoğunlaşan kavramsal açıklamaların yanında; bizzat alevî töre, gelenek ve ayinlerine dayalı kuralların işleyiş biçimleri de bugün çeşitli yazarlar tarafından kamuoyuna sunulmaktadır. Bir çok ilâhiyatçı alevî kimliği üzerinde bilimin nesnellik ilkesini uygulamak suretiyle aydınlatıcı görüşler ortaya koymuşlardır. Bu eserler bilimsel gücü, aynı zamanda Alevî kimliğini politize eden, onu kendi ideolojileri yönünden eğip büken zihniyete karşı en önemli kalkan görevi görür. Temennimiz aynı doğrultuda Alevî kimliğine ışık tutan bilimsel eserlerin, özellikle katılımcı gözlem ve alan araştırması türünden yayınların ortaya konmasıdır.

Araştırmaya başlamadan önce Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine girdiğim sınıflarda Alevî öğrencilerin derse karşı pasif tutumları dikkatimi çeken en önemli husus oldu. Öğrencilerle yapmış olduğum görüşmeler sırasında onları bu duruma yiten sebepleri öğrenmeye çalıştım. Sorunu bu şekilde çözüme kavuşturmanın sığ bir harekettten ileri gitmeyeceğini anladığımda daha detaylı bir çalışmanın yapılması kanaatini edindim. Kişilerin inanıp inanmaması bir tarafa, toplumun en önemli sosyal gerçeklerinden birini teşkil eden din eğitime büyük bir ihtiyaç duyulduğu muhakkaktır. Bir öğrencinin eğitim - öğretim döneminde , ileride görev alacağı, en azından bir üyesi olarak yaşayacağı toplumun inanç ve değerlerini bilmesi zarurettir. Alevî öğrencilerin din derslerine değil de ünitelerine itirazları mâkul karşılanabilir ve bu hususta bazı programlar geliştirilebilir. Bu durum ülkemizin birlik ve beraberliğe ihtiyaç duyduğu böylesi bir dönemde önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

1 Giriş

2 Türkiye’de Din Eğitiminin Tarihsel Süreci ve Bektâşîler’de Din Eğitimi

3 Bulgular Ve Yorumlar

4 Sonuç Ve Öneriler

Çalışmamız esnasında ve öncesinde yardımlarını aldığımız kurum ve kişilerin olduğu muhakkaktır. Onları burada anmadan geçmek gerçekten vefasızlık olur. Danışman hocam Sayın Doç. Dr. Metin Bozkuş’a , sorularımızın hazırlanmasında yardımlarını aldığım rehber öğretmenimiz Hayati Gülver’e,

değerli görüş ve uyarılarını aldığımız Sayın Hocam Prof. Dr. Mehmet Zeki Aydın'a, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Yılmaz'a ve fakültemiz sekreteri kıymetli ağabeyimiz Ahmet Özaydın'a, ve öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Nihal Özboyacı'ya katkılarından ötürü sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Murat Gevrek

Sivas – 2005

TABLolar LİSTESİ

A. Veli anket formu:

Tablo 1	: Velilerimizin yaş gruplarına göre dağılımı.....	27
Tablo 2	: Velilerimizin gelir durumuna göre dağılımı.....	28
Tablo 3	: Velilerimizin cinsiyetlerine göre dağılımı.....	29
Tablo 4	: Velilerimizin öğrenim durumlarına göre dağılımı.....	29
Tablo 5	: Velilerin çocuklarının din dersi almalarını nasıl karşıladıklarının tespiti.....	30
Tablo 6	: Velilerin DKAB derslerinin zorunlu olarak okutulması hakkındaki düşüncelerinin tespiti.....	32
Tablo 7	: Din eğitimi alan çocuklarında velilerimizin ne gibi değişiklik gördüklerinin tespiti.....	34
Tablo 8	: Sünni kaidelere göre verilen dini eğitimi hakkında velilerimizin ne düşündüklerinin tespiti	36
Tablo 9	: Alevilikle ilgili konuların DKAB derslerinde yer verilmesine velilerimizin değerlendirmesi.....	38
Tablo10	: Velilerimizin dini bilgilerinin yeterliliğinin tespiti	41
Tablo 11	: Velilerimizin çocuklarına yeterince din eğitimi verip veremediklerinin tespiti.....	43
Tablo12	: Velilerimizin dini bilgileri çocuklarına vermede yeterliliğinin tespiti.....	45
Tablo 13	: Çocuklarının dini konulara ilgi duymasını velilerimizin nasıl karşıladıklarının dağılımı	46
Tablo 14	:Velilerimizin din eğitimini hangi kurumların karşılamasını istediklerinin tespiti.....	47

B). Öğrenci anket formu:

Tablo 15	: Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımı.....	49
Tablo 16	: Öğrencilerin cinsiyet grubuna göre dağılımı.....	49
Tablo 17	: Öğrencilerin gelir grubuna göre dağılımı.....	50
Tablo 18	: Öğrencilerin DKAB ders saati hakkındaki	

	görüşlerinin dağılımı.....	51
Tablo 19	: DKAB dersleri kakındaki öğrencilerimizin düşüncelerinin dağılımı.....	52
Tablo 20	: Din derslerinin zorunlu olarak okutulması hakkında öğrenci görüşlerinin oranı.....	53
Tablo21	: din derslerinde öğrencilerin rahatça fikirlerini açıklayıp açıklayamadıklarının tespiti.....	54
Tablo 22	: Öğrencilerin DKAB derslerine ilgilerinin tespiti.....	55
Tablo 23	: Öğrencilerin evde ve okulda aldıkları din eğitiminin farklı olup olmadığının tespiti.....	56
Tablo 24	: Öğrencilerin din dersi sınavına hazırlanırken Tutumlarının değerlendirilmesi.....	57
Tablo 25	: Alevî öğrencilerimizin Sünnî arkadaşlarıyla Dini konularda konuşmaktan çekinip çekinmediklerinin tespiti	58
Tablo 26	: Alevîliğin İslâm ile bağının ne olduğu konusunda öğrenci düşüncelerinin tespiti.....	59
Tablo 27	: Alevîliğin din derslerinde anlatılmasını öğrencilerimizin nasıl karşılayacaklarının dağılımı.....	60
Tablo 28	: Alevîlikle ilgili konuların DKAB derslerine katılmasının öğrencilerimiz açısından faydalı olup olmayacağını tespiti.....	61
Tablo 29	: Öğrencilerimizin dini konulara olan ilgilerini nerede karşılamak istediklerinin dağılımı.....	62
Tablo 30	: Öğrencilerimizin din derslerini –kendilerine önyargıyla bakıldığını düşünüyorlarsa-fırsat olarak görüp görmediklerinin tespiti.....	64
Tablo 31	: Alevî öğrencilerin din derslerine ilgisizliklerinin tespiti.....	66

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim öğretim bir bütündür. Din eğitim öğretimini, genel eğitim dışında düşünmek mümkün değildir. İnsanı iyiye ve güzele yönlendirmek, bilgili kılmak eğitim öğretimin hedefidir. İyinin ve güzelin ne olduğunu kavramak da bilgili olmaya bağlıdır. Bu bağlamda din de üzerine düşen bu sorumluluğu yüzyıllar boyu çeşitli eğitim öğretim yöntemleri aracılığıyla aşmaya çalışmıştır.

Din olgusu, insanlık tarihi boyunca, insanlığın doğal akışında etkili olmuş; hatta bu akışa ciddi olarak damgasını vurmuş bir olgudur. Yapılan araştırmalar, tarihte bütünüyle dinden uzak bir toplumun mevcut olmadığını, toplumun olduğu her yerde mutlaka din olgusunun da kendiliğinden var olduğunu ortaya koymuştur. Bugün gelinen noktada dinin yeniden ön plana çıkmış olması din olgusunu dışlayarak, ya da görmezden gelerek herhangi bir şey yapmanın pek mümkün olmayacağını göstermektedir.

Din, insanlara temel iletişim kodlarını verir. Bireylerin inanıp inanmaması, dindar olup olmaması bir yana insanların birbirlerini doğru bir biçimde anlayabilmeleri, büyük ölçüde din hakkında edindikleri doğru bilgiye bağlıdır. Din hakkında doğru bilgi sahibi olmak, dindar olmayı gerektirmez; dindarlık bireysel bir tercihtir. Eğer barış içinde yaşamak istiyorsak görüşümüz, ideolojimiz, din anlayışımız ve din konusundaki tavrımız ne olursa olsun, öncelikle birbirimize katlanmak zorundayız. Bu ise insanların birbirlerini doğru anlamalarına bağlıdır. Din bu konuda bize katkı sağlayacaksa kişisel hesapları bir kenara bırakıp, din konusunda doğru bilgi sahibi olmanın yollarını aramalıyız.

Artık bireylerin, devletlerin ve toplumların birbirlerini anlamaları zorunluluk haline gelmiştir. Doğru bilgilenme olmaksızın doğru anlamaktan söz etmek mümkün değildir. Dinler arası diyalog arayışlarının gündemde olduğu bir dönemde Müslümanların da mezhepler üstü düşünmeye başlamalarının zamanı gelmiş, hatta geçmekte olduğu kanaatindeyiz. Din anlayışı ile ilgili farklılaşmaların kurumsallaşması sonucu ortaya çıkan dinî

mezhepler İslâm'ın anlaşılma biçimleridir. Bunların her ne sùretle olursa olsun İslâm dini ile özdeşleştirilmesi doğru değildir. Öyleyse, asırlardır Müslümanları derinden yaralayan Sünnî-Şîî ihtilafının zararlarının en aza indirilebilmesi için öncelikle bu mezhepler hakkında doğru bilgilenmekten başka çıkar yol yoktur. İnsanların her hangi bir mezhebe bağlılıkları doğrudan kendilerini ilgilendiren bir meseledir. Ancak hiç kimsenin İslâm'ı kendi inhisarına almaya hakkı yoktur.

Öte yandan, İslâm, ana kaynakları belli olan, gizlisi saklısı olmayan bir dindir. Dünyanın günden güne "açık topluma" gittiği gözlenmektedir. İletişim imkanlarının artması Müslümanları İslâm'ı çağın verilerinden de yararlanarak yeniden anlama sorumluluğu ile yüz yüze getirmiştir.¹

Çağdaşlaşma süreci sosyal yaşamın bütün öğelerinde olduğu gibi din ve buna bağlı oluşumlarda da derin bir etkiye sahip olmuştur. Epistemolojik düzeyde ortaya çıkan farklılaşmanın yarattığı dönüşümler geleneksel paradigmaları özünden etkilemiştir. Bu yapılanmaların ürettiği yeni söylemlerde, karşılıklı bir etkilenim içerisinde toplumsal hayatı etkilemeye başlamıştır. Alevîlik de bu sürece tâbi olmuş ve değişimden ağırlıklı bir şekilde etkilenmiştir. Belli bir gelenek içinde kendilerini tanımlayan Alevîler, kamusal hayatın çağdaş forumları içerisinde söylemlerini yeniden biçimlendirmeye yönelmişlerdir. Yaygın etkisiyle çağdaşlaşma Alevîliğin genel vizyonunu belirleyen temel özelliklerini yeniden kodlamış; ilginç anlayışlara sürüklenen Alevîler de kimi elverişli söylemlerle ilişkiye geçerek kendilerini yeniden gözden geçirmişlerdir.

Gerçekten de Alevîlik, dinsel çağdaşlaşma deneyimleri içinde, dikkat çekici bir farklılaşma yaşamıştır. Ancak Alevîlik günümüzün söylem çeşitliliği içinde dinsel bir yapı olarak değerlendirilmemektedir. Esasen Alevîliği her tanımlama çabası, onu farklı bir düzeyde yeniden icat ve inşâ etme çabalarının bir yansımasıdır.²

¹ Hasan Onat, 'Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci, Ankara 2003, s.16-17.

² Necdet Subaşı "Modern Alevîlik: Sınırları Zorlayan Söylem Arayışları," *İslâmiyat IV*, (2001), Sayı 4, s.147.

Bu araştırma din eğitimi eksenini etrafında olacaktır. Bu doğrultuda bugün küreselleşen dünyamızda din öğretimi olmalı mı olmamalı mı tartışmaları sona ermiş olup, artık dinin nasıl öğretilmesi ve öğretilecek konuların neler olacağı tartışılmaktadır. İnsanlar nasıl bir toplum içerisinde yaşarlarsa yaşasınlar din bir ihtiyaçtır. Dolayısıyla bu ihtiyacın en güzel şekilde doğru bilgilendirmeyle karşılanması gerekmektedir. Bu, insanların birbirlerini daha iyi anlayabilmeleri, kültürlerine, tarihler ve başka din mensuplarına saygı duymaları için de önemlidir. Dinler geleneksel yöntemlerle değil, bilimin konusu yapılarak ve çağdaş öğretim yöntemleri doğrultusunda öğretilmesi zorunlu hale gelmiştir. Günümüzde insanların geleneksel kalıplar içerisinde kalarak dinlerini yaşamayı bırakıp biraz daha bireysel bir dindarlığa doğru yöneldiğini görüyoruz. Bu bireysel dindarlık aslında yeni yorumlara ve anlayışlara ihtiyaç duymaktadır. İnsanların mevcut dini algılama biçimleri, eski geleneksel mezhep ve tarikat kalıplarını zorlamaktadır. Dolayısıyla bu hususla ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Üzerinde durulması gereken metot, birleştirici veya mezhepler üstü bir eğitim modeli olabilir. Günümüzdeki bireysel dindarlığa böyle bir din eğitim modeli cevap verebilir. Dolayısıyla dini, belli bir mezhep veya doktrin anlayışı doğrultusunda öğretmek yerine; aynı dine mensup insanları özde birleştirici yorumlar doğrultusunda dinler üstü veya mezhepler üstü ve birleştirici bir yaklaşımla öğretmek her geçen gün daha da büyük önem kazanmaktadır. Farklı din anlayışına sahip insanlara orta öğretimin ilk yıllarında dinin mezhepler üstü, ortak paydaları ve son sınıfta ise farklı din anlayışlarına ve onların önemli şahsiyetlerine ait bilgiler verilebilir. Böylece her mezhep mensubunun kendi din anlayışı ve diğer din anlayışı hakkında bilgilenmesi sağlanmış olur. Eğer başta mezheplerin farklılıklarının öğretimiyle işe başlanırsa öğrenciler din ile mezhep arasındaki ilişkiyi ve mezheplerin din karşısındaki konumunu kavramakta sıkıntı çekerler. Bu yüzden önce genel anlamda İslâm ile ilgili temel bilgilerin kazandırılması ve

son yılda da İslâm'ın farklı yorumlarıyla ilgili bilgilerin verilmesi daha uygun olur.³

1.1 PROBLEM

1.2. Problem Durumu

Anadolu toprakları birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu topraklar üzerinde kurulan medeniyetlerin çeşitliliği zengin bir kültür mirası ile farklı dil, lehçe ve inanç mozağının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu gün ülke topraklarında yaşayan insanların tek tip insan olması düşünülemez. İnsanlar arasındaki bu farklılıkları bir zenginlik olarak düşünmeli, ortak paydalar belirlenmelidir. Bu bağlamda eğitim öğretim kurumları taşıdığımız hedefe ulaşmamızda en etkili araçtır.

Şuan ilköğretim ikinci kademesinde okutulmakta olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin farklı inançtaki öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Ayrıca bazı öğrencilerin bu dersin saatinin az olduğu yönündeki şikayetleri ile bu dersin zorunlu olarak okutulması tartışmaları yan yana bulunmaktadır. DKAB derslerini verecek olan öğretmenlerin Sünnî kaidelere göre donatıldığı iddiası da gündemde olan bir iddiadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi alan Alevî öğrenciler bu derste kendilerini yeterince ifade edemediklerini belirtmektedirler. Bu ve benzeri sorunlar araştırmamızın problemlerini teşkil etmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İlköğretim ikinci kademesinde (6.7.8. sınıflar) DKAB ders kitaplarında bulunan konuların değişik inançlara sahip öğrencilerin beklentilerine cevap vermekte midir?

1.4. Alt Problemler

a. İlköğretim ikinci kademesi DKAB ders kitaplarının mevcut durumu nasıldır?

---

³Bkz. Sönmez Kutlu, *Din Anlayışında Farklılaşmalar Türkiye'de Alevilik-Bektâşilik*, Ankara 2003, s, 40-41.

b. DKAB derslerine giren öğretmenler farklı inançlara sahip öğrencileri bilgilendirmek için gereken bilgi ve donanıma sahip midir?

1.5. DENENCELER

1. İlköğretim ikinci kademesinde okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları farklı inançlara sahip öğrencilere hitap etmekten uzaktır.

2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarının müfredatında farklı mezheplere ait bilgilere yer verilmemiştir.

3. Alevî öğrenciler bu derslerin zorunlu olarak okutulmasından yana değillerdir.

4. Alevî veliler çocuklarının bu dersi almasını istemektedir.

5. Alevî öğrenciler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kendilerini ifade edemediklerini düşünmektedir.

1.6. SAYILTILAR

1. Bu araştırma için seçilen yöntem araştırmanın amacına, konusuna ve problemine uygundur.

2. Ankete katılan Alevî öğrenciler ve veliler sorulara samimi cevaplar vermişlerdir.

3. Anket geçerli ve güvenilirdir.

1.7. TANIMLAR

Bu çalışmada ele alınan bazı temel kavramların anlamı şu şekildedir;

Bektâşîlik: Melamilik'ten doğmuş ve Şamanilik, Hurufilik, Batinilik ve Şîlik etkilerini tasavvuf potası içinde eritip yeni bir hüviyetle ortaya koymuş bir tarikattir.

Alevîlik: Alevî kelime olarak Arabça'da "Ali'ye mensup" anlamına gelmektedir. mezhepler tarihi ve tasavvuf edebiyatında ise "Hz. Ali'yi sevmek, saymak ve ona bağlı olmak" anlamında kullanılır. Türkiye'de Alevîlik, Bektâşî kültür ve edebiyatının ağır bastığı bir İslâmi inanış ve yaşayış biçimi ile Türkmen kültürünün içice girmiş şekli olarak anlamlandırılır.

Sünnî: Hz. Peygamberin yolunda olan anlamında kullanılır. Yaygın kullanım şekli ile Ehl-i Sünnet Ve'l Cemaat veya kısaca Ehl-i Sünnet. Adından

da anlaşılacağı gibi, Hz. Peygamber (s.a.s)' in sünneti ile sahâbe ve onların yolunda olanlara verilen isimdir.

Hz Ali: Babası Hz. Peygamberin amcalarından Ebu Talib'dir. Annesi ise Haşimoğullarından Escd'in kızı Fatıma'dır. Onun Bi'set (Hz. Peygambere peygamberlik gelişi) ten yaklaşık on yıl önce Mekke'de doğduğu kabul edilir. Hz. Peygamber tarafından beş yaşından itibaren hicrete kadar himaye edilmiştir. Hz. Ali, Hz. Hatice'den sonra iman eden ilk kişidir. Peygamberimizin damadı ve dördüncü halifedir.

1.8.-Araştırmanın Amacı

DKAB dersi gören Alevî öğrencilerimizin bu derse karşı ilgilerini anlamaya çalışırken, onların sınıf içerisinde Sünnî arkadaşlarıyla kendi inanç değerlerini tartışıp, fikirlerini rahatça ifade edip edemediklerini araştırdık. Okul çağındaki bir çocuğun kendini anlatma ve ifade edebilme noktasında dini boyutun ne gibi etkilerinin olabileceğini açığa çıkartıp bunların giderilmesi adına yapılabilecek çalışmaların neler olması gerektiği bizim asıl gayemiz olmuştur. Bu çalışmayı yapmanın elbette bir takım sorunları olacaktır.

Okullarımızda okutulmakta olan DKAB derslerindeki ünitenin şu andaki durumunu alevi öğrencilerimiz üzerindeki etkilerini inceleyerek bu öğrencilerimizin DKAB derslerine bakış açılarını belirlemek ve bu dersten beklentilerini açığa çıkartmaktır. Ayrıca öğrencilerimizin ailelerinden almış oldukları din eğitimi ile okullarda aldıkları din eğitiminin farklılık arz edip etmediğini, bu gibi sorunların çocuklar üzerindeki müsbet ve menfi etkilerinin neler olduğunu belirleyerek bu doğrultuda din dersi programıyla ilgili yapılacak çalışmalarda üzerinde durulması gereken noktalara işaret etmek ve olanı olduğu gibi yansıtmak amaçlanmıştır.

Diğer taraftan bu amacımıza binaen Alevî velilerin hali hazırdaki DKAB derslerine bakış açılarını yakalamanın da önemli olacağı düşünülmüştür. Çocukların dinî açıdan gelişip olgunlaşmalarına velilerinin ne gibi katkılarının olduğunu araştırmalar sonucunda, ulaşmak istenilen hedefe velilerin ve öğrencilerin ne oranda yaklaştıklarını görebilmektir.

1.9.Araştırmanın Sınırları

Araştırmamız Sivas ilinin Zara ilçesinde bulunan Alevî öğrencilerin yoğunlukta olduğu dört ilköğretim ve bir lise bünyesinde gerçekleşmiştir. Bu okulların isimleri şunlardır:

Hamit Kurşun İlköğretim Okulu

Gazi İlköğretim Okulu

Cumhuriyet İlköğretim Okulu

Ş.T.H.B.E Pansiyonlu İlköğretim Okulu

Zara Çok Programlı Lise

İlköğretim okullarının 6. 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle, lise 1. 2. ve 3. sınıflarındaki Alevî öğrencilerin ayrıca bu öğrencilerin velileriyle araştırmayı sınırladık.

1.10. Araştırmanın yöntemi

Böyle bir çalışma yaparken öncelikle araştırma yaptığımız sahadaki insanların güvenini kazanıp onlarla iletişime geçmenin bir takım sıkıntılarını yaşadık. Olumsuz hava şartlarının ulaşımımızı aksatması aşılması gereken bir başka problem olarak karşımızda durdu. Yine araştırmamızı Zara Kaymakamı'nın oluru ve Milli Eğitim Şube Müdürü'nün izni ile yaptığımızı belirtmemiz bu konuda kararsızlık yaşayan okul müdürlerimizi ikna etmede etkili olmuştur. Araştırmada anket tekniği kullanılmıştır. Anketle elde edilen neticeler çeşitli araştırmalarda elde edilen bilgilerle desteklenmiştir. Bu açıdan çalışmanın yöntemi iki bölümden oluşmaktadır.

1.10.a) Literatür çalışması

Din Eğitimi, Eğitim Psikolojisi, Alevî-Bektâşî kaynakları vb. alanlarda yazılmış eserler ana kaynakları teşkil etmiştir. Bu kaynaklar araştırmanın sonunda ayrıntılı olarak verilmiştir.

1.10.b) Anket Tekniği:

Çalışma için gerekli olan anket formunu aşağıdaki aşamalardan geçerek hazırlamaya çalışılmıştır. Araştırma konumuzla ilgili standart bir örnek olmadığı için, bir anket formu geliştirmek amacıyla daha önce yapılmış benzer çalışmaların soru örnekleri incelenmiştir. Bunların ışığında konumuza uygun düşecek ve ulaşmak istediğimiz gayeyi sağlayacak konu başlıklarını belirleyerek buralardan soru müsveddeleri elde etmeye çalıştık. Zara ilçesinde görev yapmakta olan rehber ğretmen Hayati Gülver ile birlikte sorulara ilk şeklini vermeye çalıştık. Daha sonra yine değerli hocamızla pilot bir sınıf belirleyerek anketimizdeki eksiklikleri saptamaya çalıştık. Aynı şekilde tez danışmamı Sayın Doç. Dr. Metin Bozkuş ile iştişare ederek anket sorularımızı belirli bir kalıba oturtmaya çalıştık. Deneme uygulamasından sonra anket soruları tekrar gözden geçirilmiş, gerekli değişikler yapılmış ve oğaltularak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Uygulamaya karar verdiğimiz soruların cevap bölümleri tek cevap işaretlenecek şekilde sınırlandırılmış, değerlendirmenin kolaylığını ve tutarlılığını sağlamak gayesiyle tek cevap dizisi kalıbına indirgenmeye gayret edilmiştir. Öğrenci formuna çocuğun çağrışımları içerisindeki dini motifleri görebilmek gayesiyle açık uçlu sorular ilave edilmiştir. Sorular arasına kontrol soruları yerleştirilerek ğrenci ve velilerin cevaplarının objektifliği kontrol edilmiştir. Bu aşamalar neticesinde iki adet anket formu geliştirilmiştir:

Öğrenci Formu: Ankete katılan öğrencilerin sınıf, cinsiyet, yaş ve gelir durumları özelliklerinin belirlenmesinin hedeflendiği giriş bölümünden sonra on yedi adet seçmeli ve üç adet açık uçlu sorular olmak üzere toplam yirmi adet soru hazırlanmıştır.

Veli Formu: Ankete katılan velilerin öğrenim, gelir durumları, yaşı ve cinsiyetine dair bilgilerin kategorize edildiği giriş bölümünden sonra on adet seçmeli soru sorulmuş, son olarak da velilerimizden anketle ilgili görüşlerinin belirtilmesi istenmiştir.

1.11. Anketin Uygulanması Ve Verilerin Toplanması

Böyle bir tez çalışmasını amaçladığımda Zara ilçesinde sözleşmeli DKAB öğretmeni olarak çalıştım. Görev yaptığım dört ay süresince ilçenin sosyo-ekonomik, etnik ve siyasal yapısını tanımaya gayret ettim. Özellikle öğretmen evine sık sık giderek oradaki kıymetli hocalarımızdan gerekli ve önemli bilgiler edindim. Ayrıca cumartesi ve pazar günleri ilçenin Alevî nüfusunun yoğun olduğu köylere giderek Alevî vatandaşların hayatlarını yerinde inceleme fırsatı bulup Dede'lerle bizzat görüştüm.

Bu hazırlık aşamasından sonra Sivas Valiliği aracılığıyla Zara İlçe Kaymakamı'nın oluru ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden okullarda yapılacak anket çalışması için gerekli izni aldım. Listemizde adı geçen okulların değerli müdürleriyle irtibata geçilerek uygulama için müsait saatler belirlenmiştir. Çalışmaların büyük kısmı tarafımızdan, diğer kısmı ise ders öğretmenlerimiz aracılığıyla gerçekleşmiştir. Uygulama sonucu anket formlarına verilen cevaplar bilgisayara yüklenmiş, tek tek ve dikkatli bir şekilde okunmuş; elde edilen sonuçlar değerlendirilerek SPSS-10 istatistik programıyla yüzdeleri alınmıştır.

Öğrenci formunda yer alan açık uçlu sorular tespit ve tasnif edilirken benzer ifadeler bir araya getirilmiş, dikkat çekici görüşler ayrıca belirtilerek ittifak edilen görüşler özet halinde sunulmuştur. Aynı şekilde velilerimizin görüş ve düşünceleri tasnif edilirken benzer yöntem takip edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİNİN TARİHSEL SÜRECİ ve BEKTÂŞİLERDE DİN EĞİTİMİ

2.1. Türkiye'de Din Eğitiminin Tarihsel Süreci

Bu bölümde din ve din eğitiminin insan için ne kadar gerekli olduğu, ülkemizdeki din eğitiminin genel bir tarihçesi anlatılmıştır.

İnsanın yaratılışı ile aynı yaşta olan din, kişinin bir şeye ait olduğunu, kontrol edildiğini, davranışlarının, çalışmalarının bir çıkış noktasının bulunduğunu açıklayan ve dünya hayatında iyiyi, güzeli, doğruyu bulabilmek için insanoğluna ilham kaynağı olan bir mefhum ya da olgu olarak bilinmektedir

Din insanlık tarihi boyunca, insanlığın doğal akışında daima etkin olmuş hatta bu akışa ciddi olarak damgasını vurmuştur. Yapılan araştırmalar; tarihte bütünüyle dinden uzak bir toplumun mevcut olmadığını, toplumun olduğu her yerde mutlaka din olgusunun da kendiliğinden var olduğunu ortaya koymuştur.⁴ Varlığının kaynağını düşünerek, sorarak aramaya çalışan insanoğlu kendisini madde ve mana ekseninde bir ilahi kudrete bağlama arzusu içerisinde olmuş; bu düşünce kurgusunu tamamladığında kendisinin karşısına din olgusu çıkmıştır.

Her ne kadar sosyoloji bilimi dinin mahiyetini doğal ihtiyaç ve kurumsal tavır anlayışı üzerine kurarak açıklamak istese de -diğer kurumların açıklanmasında olduğu gibi- ilahiyat açısından din, evrenin, insan toplumunun, insanın doğa üstü, akıl üstü ve bilim ötesi anlam ve içeriğini, açıklanması ve insanların ortak bir değer ve anlam oryantasyonuna erişme çabasını ifade eder⁵

İnsanoğlu kendisini gerçekleştirmek, inşa etmek durumunda olan bir varlıktır. Bu, insanın ilk hücrelerinin teşekkülü ile birlikte başlayan ve insanın son nefesini vermesiyle tamamlanan bir süreç dahilinde ve bireyin hür iradesiyle mümkün olabilir. Kendi varlığının farkında olamayan, hayatın

⁴Hasan Onat, Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci. Ankara, 2003, s. 104.

⁵Hüseyin Akyüz, Türk Yurdu, cilt 24, sayı 204, Ağustos, 2004, Ankara, s. 22.

anlamının insanın kendisini gerçekleştirmesinde yattığını görmeyen, çelişkileri fark etmenin insanın en belirgin özelliği olduğunu bilmeyen ve doğru düşünemeyen insanların kendilerini gerçekleştirmesinden söz etmek anlamsız olur. İnsan kendisinin Tanrı olmadığını farkında olduğuna göre, Tanrı'nın katkısı olmadan kendisini gerçekleştiremez.⁶ Bu aşamada insan, varlığının kaynağı olan yaratanına layık olabilmek "kendini gerçekleştirebilmek" için, bilgi (vahy) ve aklın ışığıyla, davranışlarını, insanlarla ilişkilerini icra edebilmek adına bir kaynaktan yararlanmayı öğrenmiştir.

İnsanın madde ve mana hayatında büyük önemi bulunan dinin, doğal olarak toplumsal hayata da nüfuz etmesi söz konusudur. Toplumun çok önemli bir yanı olan estetik ve sanatsal değerlerle de dinin ilişkisi vardır. Özellikle din, sanatın anlatımına, yani üslup ve diline etki ederek doğa üstü anlamı simgelemek, somutlaştırmak ister. Bu durum toplumun sanatsal yaratmalarını yönlendirir.⁷

Beşeri münasebetler gittikçe artan bir şekilde maddi kıymet ve ölçülere dayanmakta, manevî değerler gözetilmemektedir. İşte bu kültür ortamında insan daralmaktadır, yozlaşmaktadır. Metafizik boyutu gittikçe kaybolan insan şahsiyeti, yiyip içen ve savaşta birbirini boğazlayan bir dereceye düşme tehlikesiyle yüzyüzedir. Milenyum insanı, her zamankinden daha fazla, kendi meseleleriyle birlikte bütün kainatı kavrayıp anlamlandırabileceği, hayatın yükünlü taşınabilir ve hayatı yaşanabilir hale getirebileceği bir varlık anlayışına muhtaçtır. Modern zamanlar insana tanımadığı yeni yükler, acılar getirmekte ama bunlara katlanacak manevî kudret ve bu karmaşa içinde hayatını tanzim edebileceği ilkeleri verememektedir. Ayrıca insan istikrar istemektedir; daima değişen dış dünyayı, değişmeyen, kalıcı değerlere göre düzenlemeyi arzulamaktadır. Bu tavır yaradılışındandır. Bütün hayallerini, bildiği ve bilmediği korkularını, ümitlerini, arayışlarını cevaplandırarak kavrayışlarla birlikte kalıcı değerler istemektedir.⁸

⁶ Onat , a.g.e. s, 109.

⁷ Akyüz a.g.e. s,29.

⁸ Nevzat Kösoğlu, Türk Yurdu Yayınları, 8. cilt, Mart 1987, Ankara, s. 7.

İnsanlık tarihi boyunca sürekli gelişme gösteren teknoloji hayal edilemeyecek sınırlara ulaşmıştır. Tarih boyunca insanoğlu kavganın, paylaşımın ve ihtirasların ana hedefi olmaktan kurtulamamıştır. Teknoloji kimi zaman insanın, toplumun hatta milletlerin kontrol altında tutulabileceği bir tahakküm unsuru olarak kullanılabilmiştir. Brzezinski, insanoğlunun bu aşırı hırsların nasıl dizginleneceğini bize şu şekilde anlatmaya çalışmıştır: “Her ne olursa olsun gelişmiş dünyada bilimin sınırları sonuna kadar zorlanacak ve insanoğlunun iç ve dış boyutlarını öyle değiştirecektir ki, bu insan varlığının temel karakterlerinde bile etkili olacaktır. Umuyoruz ki daha uzak bir gelecekte modern bolluk döneminin ve bilimdeki son gelişmelerin yarattığı ruhsal boşluğun farkına varılır ve modern toplum artık dikkatlerini yeniden hayatın felsefi ve ruhsal yönüne çevirir. Böylece insanlar şu an sahip olduğu ve hatalı bir biçimde, kontrol ettiğini sandığı gücün yerine, toplumsal olarak insanları birbirine daha bağlayıcı yeni ahlaki ölçütler ortaya çıkarabilir. Artık merkezi olarak örgütlenmiş resmi dinin, insanların sosyal hayatında yeniden etkili olabileceğini düşünmek doğru bir inanış değildir. Bu nedenle tarihi gelişimin dinamiğinde etkilenen insanoğlunun ruhsal sağlığı için yeni bir başlangıç noktası bulmak gerekir.”⁹

Fıtrattaki inanma duygusunun gereği olan din ile insanları etkileme gücüne sahip eğitim, bireysel ve sosyal hayatı etkileyen iki önemli faktördür. Kaynağı ilahi olsun ya da olmasın her devirde mutlaka bir dine inanmış olan insanlar, eğitim yoluyla inandıkları dinin esaslarını hem kendileri öğrenmek istemişler, hem de yetişmekte olan nesillere ve başkalarına öğretmeye çalışmışlardır.¹⁰

Dinin insana, kişisel ve toplumsal hayata yardımcı olduğu, yaradılışından gelen sorma, bilme, öğrenme isteği hususunda eğitime büyük önem verildiği, bu yolla sosyal hayatın düzene sokulduğu bilinmektedir. Sosyal hayatta insanın layık olduğu şekilde hayatını devam ettirebilmesi için

⁹ Brzezinski'den, aktaran, Onat, a.g.e. , s, 104.

¹⁰Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İstanbul , 2003, s.70.

görmezden gelinemeyecek din olgusuna başvurmak ve ondan yararlanmak belirli ve sistemli bir eğitimi zorunlu kılmaktadır.

Din, toplumun ihtiyaç duyduğu, ondan ayrı kalmasının mümkün olmadığı bir olgudur. Din konusunda bilgisizlik en tehlikeli bilgisizliktir. Çünkü inanmaya yöneliktir. Yanlış inanma, yanlış şartlanma demektir. Yanlış şartlanma taassubu doğurmaktadır. Her konuda olduğu gibi din konusunda da doğru bilgilendirme büyük önem taşımaktadır. Bunun yeri de eğitim- öğretim kurumları okullar olmalıdır. ¹¹

Din eğitimi dediğimizde bunun iki farklı kategoride anlaşıldığı görülmektedir. Genel din eğitimi ve mesleki din eğitimi şeklinde ayrılan eğitim, insanların dini ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde gruplandırılmış ve bu doğrultuda eğitim faaliyetleri gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Genel din eğitiminin amacı, çocukların öğrenme çağından başlayarak planlı ve programlı bir şekilde ahlaki davranışlarını geliştirmektir. Hiç şüphesiz çocukların bu amaçlar çerçevesinde eğitilmeleri orta öğretim kurumlarında sistemli ve planlı şekilde verilen din dersleriyle çocuğun milli, manevi ve kültürel değerlerini tanımada, benimsemesinde ve onları yaşatmasında büyük önem taşımaktadır.

Ülkemizde din eğitiminin bugün nasıl yapıldığını incelemek ve araştırmak için geçmişi araştırmak ve geçmişten kalan kültürel, tarihi, dini ve milli mirasları çok iyi bilmek gerekir. Bin dört yüzyıllık İslâm Tarihi boyunca çeşitli şekillerde yeni nesillere aktarılan, öğretilen bu din, milletimizin de tarihi seyirinde çok önemli bir yer arz etmektedir. Farklı dinlere inanmış, onu benimsemiş olan Türkler en sonunda İslâmiyet ile şereflenmişler ve bu dinin asırlarca bayraktarlığını yapmışlardır. Kuşkusuz İslâmiyetin Türklerde bıraktığı milli, kültürel, sosyal ve iktisadi çok büyük etkileri olmuştur.

Tarihimizden kalan dini miras ve bulunduğumuz coğrafya bize İslâm'ın daha iyi ve ilmî standartlarda yeni nesillere öğretilmesi gerektiğini göstermektedir. İlmî standartlarda yürütülen din eğitimi, İslâm alemiyle de

---

¹¹ Abdurrahman Küçük, İslâm'ın Bugünkü Meseleleri, Ağustos, 1997 Ankara,, s.313.

ilişkilerimizin daha seviyeli ve samimi olmasına yardımcı olacak ve İslâm milletleri arasındaki “ilmî din eğitimi” kopukluğunun giderilmesine yardımcı olacaktır.

Din eğitiminin dünü ve bugünü incelediğimizde bunu Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası şeklinde iki bölüme ayırmak yerinde olacaktır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, genel eğitim-öğretim kurumlarında olduğu gibi, din eğitim-öğretim kurumlarında da batıdaki gelişmelere paralel gelişmeler olmuştur. Dünyada eğitim-öğretimde metot değişikliği yapıyordu. Din ve din eğitimi-öğretimi yöntemi tartışılan konulardandı. Osmanlı Devleti de bu tartışmaların dışında kalamadı. İlerleyen batı karşısında Türk Milleti'nin de kendisine çeki düzen vermesi kaçınılmazdı. Batıdaki gelişmelere ayak uydurmak eğitim-öğretimdeki modernleşmeye bağlı görülüyordu. Medreseler de bunlara dahildi. Osmanlı medreselerinin ihtiyaçlara göre yeniden yapılanmaya gitmesi zorunluydu. Ancak medreselerin dünyadaki gelişmelere ayak uydurmasının mümkün olmadığı tespit edilince, yeni eğitim-öğretim kurumlarına ihtiyaç duyulduğu tartışmaya açıldı. Medreselerin yanında mektepler ortaya çıktı. Bundan sonra mektep-medrese ikilisinin çatışma dönemi başladı.¹²

II. Abdülhamit döneminde, Osmanlı Devleti'nde eğitim programlarında değişimler olmuş, din dersleri bütün orta öğretim kurumlarının yerini almıştır. II. Meşrutiyetten sonra devlet medreseler üzerine eğilmiş, programlarının mekteplere uygun hale getirilmesine çalışmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Darülfünun'da “Ulum-Aliye-i Diniye Enstitüsünü” kurarak, mesleki din eğitimi sahası için yüksek düzeyde akademik bir kurum oluşturmuştur. Bu kurumla medreseler, öğretmenlik alanının da ellerinden alınmak üzere olduğunu fark etmiştir. Bab-ı Meşihat (Şeyhül İslâmlık Dairesi) medrese bünyesinde bazı düzenlemeler yapmanın kaçınılmaz olduğunu anlamış ve gerekli ıslahatları gerçekleştirmiştir. 1913 yılında “İslah-ı Medaris Nizamnâmesi” yayımlanmıştır. Bu nizamname ile İstanbul Medreseleri “Darül

¹². Beyza Bilgin, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Ankara, 1998, s .33-35.

Hilafet'ül-Alfiye Medreseleri" adı altında birleştirilmiştir. Öğretimin gittikçe modern okul sistemine kayması, medreselerin din öğretimi yapan okul hüviyeti kazanmasına yol açmıştır. Din hizmetleri için dört yıllık "Medresetü'l Eimme ve'l Hüteba" (İmam-Hatipler Medresesi), halkı din konusunda bilgilendirmek ve aydınlatmak için de Medresetü'l Vaizin (Vaizler Medresesi) açılmıştır. Ancak bu kurumlar fazla ilgi görmemiştir. Bunun üzerine bu iki okul Medresetü'l İrşat' adıyla birleştirilmiştir. Birleştirilen bu kurumlarda Vaizler şubesi 3, İmam-Hatip şubesi için öğretim süresi 2 yıldır. Vaizler şubesi öğrencilerine, yüksek okul öğrencilerinin sahip olduğu hak ve imtiyazları tanımıştır. Bütün bunlara rağmen birleştirilmiş olan bu okullar da gerekli ilgiyi görememiştir. Bu okullara rağbeti artırmak için Şeyhül İslamlık (Meşihat-ı İslâmiye), bu okullardan mezun olanlara çeşitli memuriyet imkanı tanımış, özellikle İmam-Hatip olacaklarda bu okul mezunu olma şartı aranmıştır. Bu özendirici durum kısmen ilgiyi artırmış, imam çocuklarından bir kısmının bu okullara devamı sağlanmıştır. Tevhit-i Tedrisat Kanunu'nun çıkışına kadar körtopal devam eden "Medresetü'l İrşat", medreseler kapatılınca İmam-Hatip okullarına çevrilmiştir.¹³

Ülkedeki eğitim-öğretim ikiliğine ek olarak bir de yabancı okulların eğitim faaliyetini eklersek, ülkenin eğitim konusunda ne kadar çeşitli bir yapıya büründüğünü daha iyi anlayabiliriz. Ülkede 1913 yılında Rum, Ermeni ve Musevîlere ait ilkokulların sayısı 2596'ya yaklaşmıştır. Bu okullarda dört binden fazla öğretmen görev yapıyordu.¹⁴

Mektep, medrese ve yabancı okullar arasındaki münasebetlerin okullar arası rekabetten ziyade birer düşmanmış gibi seyretmesi ülkedeki eğitim sistemi farklılıklarının, toplumsal hayata ne kadar etki ettiğini ve zıtlıkların hangi boyuta ulaştığını bize daha net gösterecektir.

Osmanlı Devleti'nin özellikle son yüzyılı içerisinde yaşanan bu gelişmeler sosyal, ideolojik ve kültürel alanlarda toplumun bütünlüğünü çok

¹³ Osman Erginden aktaran Küçük,a.g.e.,s.315.

¹⁴ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara,1996, s .119.

ciddi boyutta tehdit edecek noktalara ulaşmıştır. Böyle farklı bir tablo görünümündeki Osmanlı eğitimi doğal olarak üç çeşit insan yetiştiriyordu.¹⁵

1-Yeni okullardan Batı kültürü etkisinde, din terakkiye manidir anlayışı ile yetişen mektepliler,

2-Dünyaya kapalı, İslâm'ın özünden ve dinamizminden uzaklaşmış, mekteplere dinsiz gözüyle bakan medreseliler

3-Yabancı ve azınlık okullarından misyonerlik düşünceleri ile yetişenler.

Eğitim konusunda çıkan bu türden karışıklıklar ülkede çok farklı grupların oluşmasına, palazlanmasına müsaade etmiş ve bu da devletin çöküntüye doğru gitmesine sebep olmuştur. Yeni Türkiye Cumhuriyeti de bu ikiliklerin ortadan kaldırılması için Tevhidi Tedrisat Kanunu'nu çıkartarak bu ikiliklerin ortadan kaldırılmasını sağlamıştır. 3 Mart 1924'te çıkan bu kanunun din ve din eğitimiyle alakalı 4. maddesi şu şekildedir "Maarif Vekaleti yüksek diniyat mütehassısları" yetiştirmek üzere Darülfünunda bir ilahiyat fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hudemat-ı diniyenin ifası vazifesi ile mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir."¹⁶

Tevhit-i Tedrisat Kanunu'nun bir gereği olarak 4. maddesinin amir hükmüne dayanılarak 1923-1924 öğrenim yılında İmam-Hatip mektepleri açılmıştır. Bu mekteplerin öğrenim süresi dört yıl olarak belirlenmiştir. İmam-Hatip mektepleri açılışının birinci yılından itibaren tek tek kapatılmaya başlanmış 1925-1926 öğrenim yılının sonunda İstanbul ve Kütahya'da birer mektep kalabilmiştir. İmam-Hatip mektepleri nihayet 1929-1930 öğretimi yılı sonunda tamamen kapatılarak tarih olmuştur.¹⁷

Tevhit-i Tedrisat Kanunu gereğince 1924 öğretim yılı ilkokul programlarında "Kur 'ân-ı Kerim ve Din Dersleri" adı altında birinci sınıf hariç, haftada ikişer saat okutulan Din Bilgisi dersi, 1926 öğretim yılında

¹⁵ Cebeci.a.g.e.,s. , 119.

¹⁶ Ahmet Gül, Cumhuriyet Dönemi (1923-1997) Orta Öğretimde Din Eğitimi, Ankara, s. 18.

¹⁷ Gül, a.g.e. s,19.

ilkokullarda 3. sınıftan başlamak üzere birer saate indirilmiştir. 4.ve 5. sınıflar ile ilkokulların 3. sınıfından kaldırılmış olan bu ders, 4.ve 5. sınıflar ile orta okulların 1. ve 2. sınıflarında birer saat, öğretmen okullarının 1. ve 2. sınıflarında haftada ikişer saat olarak okutulmuştur. Din Bilgisi dersi 1931-1932 öğretim yılında şehirlerdeki ilk ve orta okul müfredatlarından çıkartılmıştır.¹⁸

Din derslerinin ilk öğretimden çıkartılması ve İmam-Hatip mekteplerinin kapatılması vatandaşların din bilgisi ve din ihtiyaçları hususunda boşluğa düşmelerine sebep olmuş, bu nedenle pek çok yerde namaz kıldırarak camii görevlisi bulunamamıştır. Bu durum vatandaşın din ile ilgisi bulunmayan, bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayan kimi çıkar gruplarının kucağına itmiş yeni bir rant kapısı oluşturmuş aynı zamanda insanların dinî ihtiyaçları karşılanamamıştır.

1946 yılında TBMM.'de öğretim birliği kanununun ruhuna dönüş çerçevesinde Din Dersi yeniden teklif edilince, bu dersin "Ahlak ve Moral Dersi" adıyla okutulması uygun görülmüştür. Ahlak erozyonu karşısında dünya milletlerinin endişelendiği ve bu durumu önlemek amacıyla işbirliğine dayalı çalışmaların başlatıldığı o dönemde, komünizmin Avrupa'yı tehdit eden önemli bir tehlike olarak görülmesinin de etkisiyle, yabancı ideolojiler karşısında din ve ahlak eğitimine ihtiyaç duyulmuştur.¹⁹

1950 seçim zaferinden sonra Demokrat Partililer , din eğitimine karşı daha liberal bir tavır göstermeye başladılar. 4 Kasım 1950 tarihinde hükümet din derslerinin okul müfredatı içine alınmasını kabul etti. Buna ek olarak çocukların din dersleri almasını arzu eden velilerin oranının çok yüksek olmasını (%98) dikkate alarak, öğrencinin bu dersi alabilmesi için velisinin bir dilekçeyle okul idaresine başvurma şartı da kaldırıldı. Yeni uygulamaya göre çocukların bu dersi almasını istemeyen velilerin bir dilekçeyle, bu isteklerini okul idaresine bildirmesi gerekecekti.²⁰

¹⁸ Yılmaz a.g.e,s,75.

¹⁹ Yılmaz, a.g.e. s,76.

²⁰ Şaban Sitem Bölükbaşı, Türkiye'de İslâm'ın Yeniden İnkişafı, Ankara,1987, s,77-78.

Bu ders, 1956-1957 öğretim yılında ortaokulların 1. ve 2. sınıflarında; 1967-1968 öğretim yılında lise ve dengi okulların 1.ve 2. sınıflarında isteğe bağlı olmakla birlikte sınıf geçmede etkili dersler arasında yer almıştır. 1974-75 öğretim yılında ilkokulların 4.ve 5., orta okulların 1.,2.,3., liselerinde 1.ve 2, sınıflarında “Ahlak Bilgisi Dersi” zorunlu dersler arasında okutulmaya başlanmıştır. 1975-76 öğretim yılında orta okullar ile lise ve dengi meslek okullarının son sınıflarında isteğe bağlı olarak okutulan “Din Bilgisi” dersinin yanında lise ve dengi meslek okullarının son sınıflarının zorunlu “Ahlak Dersi” programa alınmıştır.²¹

1980'lere geldiğimizde ise, din dersi yeni düzenlemeler altına alındı. 1982 anayasasına konulan hükümlerde din ve ahlak öğretimi ilk öğretim kurumlarının (ilk-orta) zorunlu okutulan dersler arasına alındı. Dersin yeni adı “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” idi. 1982 anayasasının din derslerini zorunlu dersler arasına koyan maddesi şu şekildedir; “Din ve ahlak eğitim- öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi ancak kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır.”

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin genel amaçları,temel ilkeleri, programları ve sınıf seviyelerine göre konularla ulaşılması gereken sosyal hedefler anayasamızın 24. maddesi doğrultusunda Eğitim-Öğretim Yüksek Kurulu tarafından hazırlanmıştır. Düzenlenen yönetmenlikler MEGSB'nın 29 Mart 1982 tarihli Tebliğler Dergisi'nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. DKAB dersinin temel ilkelerini 1986 yılında tekrar düzenleme ihtiyacı duyulmuştur. Konuyla ilgili olarak yapılan düzenlemeler 30 Ekim 1986 tarih ve 2219 sayılı Tebliğler Dergi'sinde yayımlanmıştır.²²

²¹ Yılmaz, a.g.e.,s,21.

²² Gül , a.g.e., s.21.

1982 Anayasasında yapılan bu düzenlemelere göre, DKAB dersleri ilkokul 4.ve 5. sınıflarda haftada ikişer saat; orta okullarda 6.,7.,8.,sınıflarda ikişer saat ve liselerde her sınıfta birer saat olarak okutulmaya başlanmıştır.

2.2. Bektâşilerde Din Eğitimi

“Hz.Muhammed (S.A.V.)’in yaşadığı dönemde, yirmi üç yıl gibi kısa bir süre zarfında Arab Yarımadasının bütününe yayılan İslâm dini, daha sonra da hızlı bir şekilde yayılmasını devam ettirerek çok geniş bir coğrafyada insanların gönüllerine girmeyi başarmıştır. Bu başarıda en büyük pay hiç şüphesiz Hz. Peygamber’in Müslümanlara bıraktığı iki emanet olan Kur’an-ı Kerim ve Ehl-i Beyt’in veya diğer bir rivayete göre sünnetidir. Alimler, Resul’ün örnek hayatından aldıkları hikmet tohumlarını insanların gönüllerine ekerek, onları Hak ve hakikatle buluşturmuşlardır. Gittikleri yerlere İslâm’ı götüren bu insanlar, muhatapları tarafından hüsnü kabul görmüş, sevmiş ve sevilmişlerdir.

Allah sevgisini, iyilik yapmayı, insanların arasını bulmayı, nefse hakim olmayı, yani ahlak-ı hamide’yi öğreten bu insanlardan biri de Pir-i Türkistan olarak anılan Hoca Ahmet Yesevî’dir. Ahmet Yesevî zamanında Türkistan’ı kaplayan İslâm güneşi, yine Ahmet Yesevî tarafından görevlendirilen Hacı Bektaş Velî’nin hizmet ve kerametleriyle Anadolu’yu da aydınlatmıştır. Horasan’dan gelen diğer erenlerle birlikte Hacı Bektaş Velî, hakikat ışığını Anadolu’da yakmış; etrafına topladığı insanlara tasavvufun inceliklerini anlatmıştır. “İnsan-ı kamil” olmanın, Hak’a ulaşmanın, hakikate kavuşmanın yollarını yetiştirdiği talebelerine öğretmiştir. Sahip olduğu marifet bilgisini müritlerine anlatarak, Allah’ı onlara sevdirmiş, öğrettiği tarikat adap ve erkanına uymalarını talep ederek de onları Allah’a sevdirmek istemiştir.

Bir taraftan ilâhi aşkı kalplerinde duymaya başlayan, diğer tarafta da nefislerinin arzularına esir olmamayı öğrenen Bektâşî dervişleri, hakikat ehlinin davranışlarını göstermişlerdir. Hacı Bektaş Velî’nin irşat tavsiyeleri doğrultusunda incinseler de incitmemişler, yetmiş iki millete bir gözle bakmışlardır. Hacı Bektaş Velî’nin tekkesinden aldıkları tasavvufî eğitim

neticesinde olgunlaşmışlar, gittikleri yerlere sevgiyi, hoşgörüyü, sulh ve sükunu götürmüşlerdir.

Diğer tarikatlarda olduğu gibi Bektâşilikte de mürşit – mürit ilişkisi çerçevesinde, hakikate ulaşmaya talip olan insanlar, manevi bir eğitimden geçmektedir. Hacı Bektaş Velî'nin "Kitab'ül Fevaid" adlı eserine bakıldığında bu eğitim modelini görmek mümkündür. Eserin pek çok yerinde dervişlerin veya müritlerin merak ettikleri herhangi bir konuyu öğrenmek için Hacı Bektaş Velî'ye soru sordukları veya bizzat Hacı Bektaş Velî'nin sohbet esnasında lüzumlu gördüğü konuları müritlerine anlattığı görülmektedir. Tasavvuf dilinde "sohbet" adı verilen bu diyaloglar, mürşidin en önemli eğitim yöntemidir. Hakikate ulaşmaya talip olan müritler, bu sohbetler esnasında halden hale ve makamdan makama terakki ederler. Nefislerinin kusurlarını görüp, kalp hayatının derinliklerine seyahat ederler. Sohbet meclisinin lahuti atmosferinde ilâhi aşk ve şevkle Rab'lerine yakınlaşmanın ruhani zevkini yaşarlar, mürşid-i kâmil'in ilim ve hikmet dolu sözleriyle marifetlerini alırlar.²³

Bektâşî dergahlarında en çok işlenen konu, Allah ve Peygamber sevgisidir. Hakk aşığı olan dervişler, Allah'ın isimlerini ağızlarından düşürmemişler; onun isimlerini kılık kıyafetlerinden okudukları dua ve gülbanklara kadar her fırsatta zikretmişlerdir. Hakk'ın sözü olarak isimlendirdikleri Kur'anı sürekli okumuşlar, "vuslat" olarak nitelendirdikleri ibadetleri büyük bir istek ve heyecanla yerine getirmişlerdir. Eğitimin temel hedefi didara (Allah'ın Cemaline) kavuşmaktır. Mürşit, pir, dede ve baba konumunda olan eğitimciler, aşık ve dervişleri, Allah'a kavuşma anında mahcup olmayacakları şekilde hazırlamaya çalışmışlardır. Bu yüzden, "Allah'ın emir ve yasaklarına uyma", "iyilikleri emredip kötülüklerden kaçınma", "cliyle ve diliyle kimseye zarar vermeme" gibi temel dini-ahlaki sorumluluklar üzerinde hassasiyetle durmuşlardır. Bektâşilikte Allah sevgisi, onun yarattıklarına da sevgi ve saygı duyma bilinci ile birleştirilmiştir. Bu

²³ Osman Eğri, *Bektâşilikte Tasavvufi Eğitim*, İstanbul, 2001, s .14,15.

bakış açısı Hacı Bektâş Veli'den Pir Sultan Abdal'a kadar, bütün Bektâşî büyükleri tarafından işlenmiştir.

Talib ve dervişler, Hakk'ın Habibi olarak isimlendirdikleri Hz. Muhammed'e ve onun Ehl-i Beyt'ine derin bir sevgiyle bağlanmışlardır. Hz. Muhammed, yüz yirmi dört bin nebini ve üç yüz bin velinin en önde gelenidir. Bir Bektâşî için, üstün niteliklere sahip bir peygambere ümmet olmak, övünç kaynağı sayılmıştır. Bu sevgi, erkannâme, menakıbnâme, buyruk, nefes ve şiir gibi eserlerde, onu örnek alma şeklinde somutlaştırılmıştır. Herhangi bir dini, tasavvufi veya ahlâki konu işlenirken, Hz. Peygamber'in hadisleri ve örnek davranışları referans gösterilmiştir.

Çocukluğundan itibaren Hz. Peygamber'in yanında büyüyen, dolayısıyla bizzat Hz. Peygamber tarafından eğitilen ve Allah Resulünün sevgi ve övgüsüne mahzar olan Hz. Ali, Bektâşî tarikatının menşei sayılmıştır. Velilerin Sultanı adı verilen Hz. Ali'nin söz ve fiilleri, adab ve erkanın belirlenmesinde büyük ölçüde etkili olmuştur. Hz. Ali dergahlarda okunan Faziletnâme, Cenknâme ve Gazavatnâme türü eserlerdeki menkıbeleriyle, ilim, ahlak, cesaret gibi konularda talib, derviş ve gazilere önder olmuştur.²⁴

Bektâşî dervişinin duygu ve düşünce dünyasında, on iki imamın önemli bir yeri vardır. On iki imama bağlılık, erkanın parçası olan sembol ve motifler vasıtasıyla dışarıya yansıtılmıştır. Her imamın, menkıbe, nefes ve şiirlerde yer alan zühd, takva ve ahlakları ile ilgili bilgiler, dervişlerin dergahlardaki manevi olgunlaşma süreçlerinde rol oynamıştır.

Manevi otorite sahibi olan kişiler kutub, mürşid, pir, dede, baba, halifebaba, dedebaba ve anabacıların sahip oldukları veya sahip olmaları gereken nitelikler, erkannâme türü eserlerde belirtilmiştir. Özellikle dervişlerin eğitimi ile bizzat ilgilenen mürşid, dede ve babaların dini, tasavvufi ve ahlaki bakımdan hangi niteliklere sahip olmaları gerektiği maddeler halinde sayılmıştır. Olayların özüne inebilme kabiliyetine sahip olmak, akıllı ve bilinçli olmak, dervişlere nasihatte bulunmak cömert olmak , düşüncelerini söylemekte

---

²⁴ Eğri, a.g.e. s, 17.

cesur olmak, doğruyu söylerken kınayanların kınamasından korkmamak, affedici olmak, iyi ahlaklı olmak ve müridi işinde çalıştırmamak bu maddeler arasındadır. Dervişlerin hakiki müşidi, hakiki olmayandan ayırt edebilmeleri için, temel ölçütler ifade edilmiştir.²⁵

Bektâşî büyükleri, Kur'an'a uygun bir anlayışla, insanın en güzel şekilde yaratıldığı kanaatini taşımışlardır. Tasavvuf literatüründe "Ademzat" olmak, insani nitelikleri üzerinde barındırmak anlamına gelmektedir. Tarikatın yetiştirmek istediği hedef insan tipi, "insan-ı kamil'dir". İnsan-ı kamil olabilmek için, aşıklık, muhiplik ve dervişlik menzillerine uğramak gerekmektedir. Erkannâme, menakıbnâme ve buyruklarda, aşık ve dervişlerin eğitim süreci boyunca ne gibi engellerle karşılaşabilecekleri de dile getirilmiş, onlarla başa çıkma metotları öğretilmiştir. Müşidler ise bu sırada onlara rehberlik yapan kimselerdir. Aşıklık döneminde, tarikata alışmak ve ısınmak için dergahlara gidip gelmektedir. Aşıklık sürecini başarıyla tamamlayıp, derviş olmaya hak kazananlar, özel bir törenle derviş yapılmaktadır. Dervişlik, dergah içinde ve dışında "Hizmet" dönemidir. Dervişin üzerinde taşıması gereken nitelikler de erkannamelerde belirtilmiştir. Haram maldan kaçınmak, farz ve sünnetleri yapmak, sabırlı olmak, günlük ve düzenli bir şekilde dua okumaya, ibadet etmeye ve zikre devam etmek, şeytanın vesvese ve kışkırtmalarına üstün gelmek, cömert olmak, iftira atmaktan kaçınmak, kendini bilmek, müşidin huzurunda cedepli ve alçak gönüllü olmak, sevgiyi huy edinmek, kinden kaçınmak, yumuşak huylu ve kibar olmak, büyüklük taslamamak, her durumda Allah'tan razı olmak ve ona şükretmek, dervişin sahip olması gereken nitelikler arasında sayılmıştır. Dervişlik sırasında başarılı görülenler, "baba" ilan edilerek, irşad görevine başlamışlardır.²⁶

Bektâşiliğin ana kaynakları sayılan kaynakların Kur'an-ı Kerim ve sünnetle aynı doğrultuda olduğu açık bir gerçektir. Bu kitaplarda meleklerle, kitaplara, nübüvve, ahirete ve kadere iman konuları ayrıntılı bir şekilde

²⁵ Eğri a.g.e. s,18.

²⁶ Osman Eğri, Yayıgın Din Eğitimi Açısından Bektâşilik, İstanbul, 2003, s. 301.

işlenmiştir. İman ve ahlak arasında bağlantılar kurularak, iman-amel bütünlüğü vurgulanmıştır. Talib ve dervişlerin yakın imana ulaşmaları tavsiye edilerek, müminin nitelikleri üzerinde durulmuştur.

Bektâşîlerin temel kaynaklarında namaz, oruç, hac ve zekat ibadetlerinin yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu ibadetleri yerine getirmekle Bektâşî dervişi olmanın bütünleştirildiği görülmüştür. İbadetlerin tarikat kapısı ile ilgili olarak batini yorumları yapılmıştır. İbadetin ahlak üzerinde meydana getirmesi gereken olumlu değişiklikler söz konusu edilmiştir.

İslâm ahlakının doğruluk, dürüstlük, temizlik, tevazu, cömertlik, misafirperverlik gibi temel ilkeleri esas alınmıştır. Yalancılık, koğuculuk, cimrilik, kin tutmak, kirli olmak, geçimsiz olmak, açık gözlü olmak, öfkeli olmak gibi olumsuz duygu ve davranışlar eleştirilmiştir. Kötü ahlaktan sayılan bu davranışların giderilmesi için yöntemler önerilmiştir. Özellikle, nefis eğitimi konusundaki açıklama ve yaklaşımların, tâlip ve dervişlerin ahlâki yaşantıları üzerinde kısa sürede değişiklikler yapılabilecek etki gücüne sahip olduğu görülmüştür.

Tâlipliğin ilk adımı olan tövbe, bir nevi ahitleşmedir. Toplum huzurunda yapılan tövbe, ikrar ve bîat törenlerinde derviş, müşîdine inanç, ibâdet ve ahlâk konularında sözler vermektedir. Çeşitli tercemân, duâ ve gülbânkler okunmaktadır. Bu metinlerin muhtevâları, tâlibin din eğitimi doğrudan etkileyebilecek ve yönlendirebilecek niteliktedir. Soru-cevap şeklinde gerçekleşebilen bu ahitleşme törenleri, tarîkatın oto kontrol sistemi olarak değerlendirilebilir.

Dört kapı kırk makam, Bektâşî Tarîkatı Erkânı'nın omurgasını teşkil etmektedir. Şeriat, tarikat, marifet ve hakikat kapılarına erkânâmelerde anlamlı bir bütünlük oluşturacak şekilde farklı manâlar verilmiştir. Dört kapı kırk makam, Bektâşîliğin seyr-ü sulûk basamaklarıdır.

Bektâşîlikte ilme önem verilmiş, ilim-amel bütünlüğü vurgulanmıştır. Sohbet, zikir, semah ve dâr dervişlerin manevî eğitimlerine yön veren

uygulamalardır. Zikir ve semah, Allah aşkının tadıldığı uygulamalar olup, Bektâşî büyükleri tarafından telkîn ve tavsiye edilmiştir.

Dergâhlarda okunan salavât-ı şerîfeler, Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt sevgisini canlı tutmuş; Ehl-i Beyt'in dervişlere örnek olma durumlarının devamlılığını sağlamıştır. Yeniçeri Ocağı'nın manevî eğitimlerini de üstlenmiş olan Bektâşî dergâhları, **Battalnâme**, **Gazavatnâme**, **Cenknâme**, **Saltuknâme** türü eserlerin okunmasını temin ederek, fütûhât düşüncesine kaynaklık eden kahramanların gönüllerde yaşamasını sağlamıştır.

Kerbela Olayı'nın tekkelerde işlenmesi, Ehl-i Beyt'e duyulan sevgi, saygı ve sadâkati canlı tutmuş, bu sayede onların örnek ahlâkları da dervişlere ve halka anlatılmıştır.

Yaygın din eğitimi açısından araştırılan Bektâşîliğin tarihte başarılı bir şekilde inançlı, ibadetlerini yerine getiren ve İslâm ahlâkına sahip insan-ı kâmiller yetiştirdiği görülmüştür. Birinci derecedeki Bektâşî kaynaklarının, tâlip ve dervişlerin yetiştirilmeleri için gerekli olan bilgi ve referanslara sahip oldukları tespit edilmiştir. Bektâşî tarikatının eğitici ve rehberleri durumunda olan mürşîdlerin pedagojik formasyonlarının ve alan bilgilerinin yeterli hale getirilebilmesi için geliştirilmiş, sistematik bir eğitim-öğretim kurgusuyla karşılaşmıştır. Sivil toplum örgütü şeklinde teşkilatlanan tarikatın, asırlar boyunca varlığını devam ettirebilmesinin ve geniş bir coğrafyada yaygınlaşmasının sebebi, "yaygın din eğitimi faaliyetlerini başarıyla sürdürmüş olmasıdır."²⁷ denebilir.

²⁷Osman Eğri, *Yaygın Din Eğitimi Açısından Bektâşîlik*. İstanbul 2003, s.304-305.

ZARA

İlçenin bilinen iki adı vardır: Zara ve Koçgiri. Zara adı, yazılı kaynaklarda ilk olarak Selçuklular döneminde geçmektedir. Zara'nın bu dönemden önceki adı kesin olarak bilinmemektedir. Zara adının muhtemelen XII.yüzyılda yörede yaşamış "Zaro" isimli nüfuzlu bir kişinin adından dolayı verilmiş olduğu düşünülmektedir.

Zara, XIX. Yüzyılın başlarında Koçgiri adıyla Sivas sancağına bağlı olarak önce nahiyec, sonra kaza olmuştur. Koçgiri ismi Horasan'dan gelerek önce Dersim'e daha sonra ilçeye yerleşen Koçgiri aşiretinden gelmektedir. Bu aşiretin beyleri 1548 tarihinde yapılan II. İran seferi sırasında Kanuni ile karşılaşmışlar; bu karşılaşma sırasında padişah, aşiret beylerinin isteği üzerine adı geçen aşiretin Dersim'in sarp arazisinden nispeten daha düzlük bir yapıya sahip olan Zara'ya yerleşmesine müsaade etmiştir.

Sivas'ın doğusunda bulunan ilçenin, doğusunda Suşehri ve İmranlı, batısında Hafik, güneyinde Divriği, kuzeyinde ise Doğanşar ve Koyulhisar ilçeleri yer alır. Sivas'a uzaklığı 72 km, yüzölçümü 2456 km² olan Zara'nın denizden yüksekliği 1350 metredir. İlçe halkının geçim kaynağı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İlçe, Sivas-Erzurum karayolu güzergahı üzerinde bulunmaktadır ki bu yol ilçenin tek ulaşım yoludur.

Zara'da merkez ilçe dahil, 2 belediye, 12 mahalle, 131 köy, 2 bucak ve 175 mezradan oluşan ilçenin toplam nüfusu 29511'dir. Bunun 16670'i ilçe merkezinde, 12841'i ilçeye bağlı kasaba ve köylerde yaşamaktadır.

İlçede Cumhuriyet, Gazi, Reşit Akif Paşa, Yüzüncü yıl, Hamit Kurşun, Şehit Vahit Dinler, Mehmet Akif ilköğretim okulları ile Zara Orta Okulu , Zara Çok Programlı Lise, İmam-Hatip Lisesi, Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve Ahmet Çuhadar Meslek Yüksek okulu bulunmaktadır²⁸.

²⁸ Adnan Mahiroğlu, *Dünden Bu güne Zara, Sivas, 1999, s.,91.*

Zara'da birçok ziyaret yerleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, Şeyh Merzubân Veli Türbesi, Adamfakı ziyareti, Cuva (Coği) Baba ziyareti, Pir Gökçek (Göcek) ziyareti, Bahar Şeyh ziyareti ve Köse Baba ziyaretidir.

Zara Anadolu insanına has bir özellikle birçok ozan yetiştirmiştir. Zaralı ozanlardan en meşhurları, Halk Ozanı Karaoğlan, Ozan Ali Nebi, Aşık Feryadi, Ruşenzade Hakkı İbrahim Efendi, İsmail Elçioğlu (İsyani) ve Halil Söylendir.

İnanç açısından ilçe nüfusunun tamamı Müslümandır. İlçeye bağlı 131 köyden 57'sinde Sünniler, 73'ünde alevîler ve bir köyde de alevîler ile Sünniler beraber yaşamaktadır İlçe genelinde 8700 civarında alevî vatandaşımız yaşamaktadır. İlçe merkezindeki alevî nüfus yaklaşık olarak 4000 civarındadır. Alevîler için daha çok 'Kürt' tabiri kullanılmaktadır. İlçede alevî nüfus Karşiyaka, Şhitler ve Yeni Camii mahallelerinde yoğunlaşmış durumdadır. İlçede Hacı Bektâş-ı Veli Kültür Merkez'i açılmıştır. Ayrıca 1997 yılında temeli atılan bir cem evinin inşası halen devam etmektedir.²⁹

---

²⁹ Metin Bozkuş, *Tarihten Günümüze Sivas Yöresinde Alevîlik*, Sivas, 2000, s.131.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

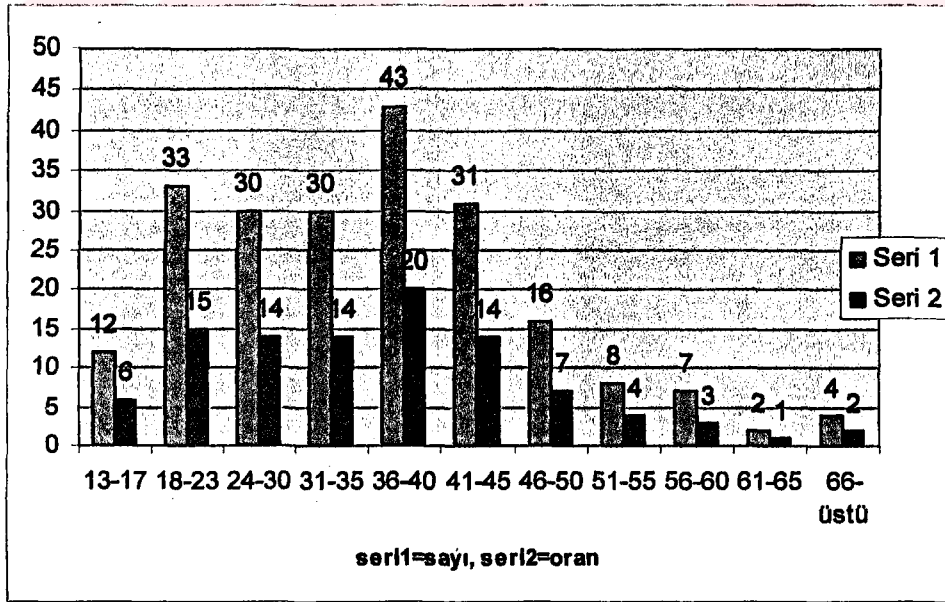
Ülkemizde yaşamakta olan Alevî vatandaşların çeşitli dönemlerde devletten değişik talepleri olduğu muhakkaktır. Bu taleplerden bir tanesi de DKAB derslerinde Alevî prensiplerinin de yer almasıdır. Bu bağlamda yapılması gereken ilk iş DKAB derslerinde Alevî öğrencilerin sorunlarını tespit etmek, varsa bu sıkıntılara çözüm üretebilecek temel kaynaklara ulaşmaktır. Bu amaç doğrultusunda yapmış olduğumuz anket çalışmasının da hedefi, problemi tespit etmek, olanı olduğu gibi yansıtmak ve çözüm yollarının neler olacağı hakkındaki beyanları ortaya koymaktır.

Ankete katılan Alevî velilerimiz ile ilgili genel bilgiler

Bu bölümde ankete katılan velilerimizin cinsiyetleri, yaşları, gelir durumları ve öğrenim durumları hakkında bilgi verildikten sonra velilerimiz için hazırladığımız sorulara geçilecektir.

- a. Ankete katılan velilerimizin yaş gruplarına göre dağılımı şu şekildedir:

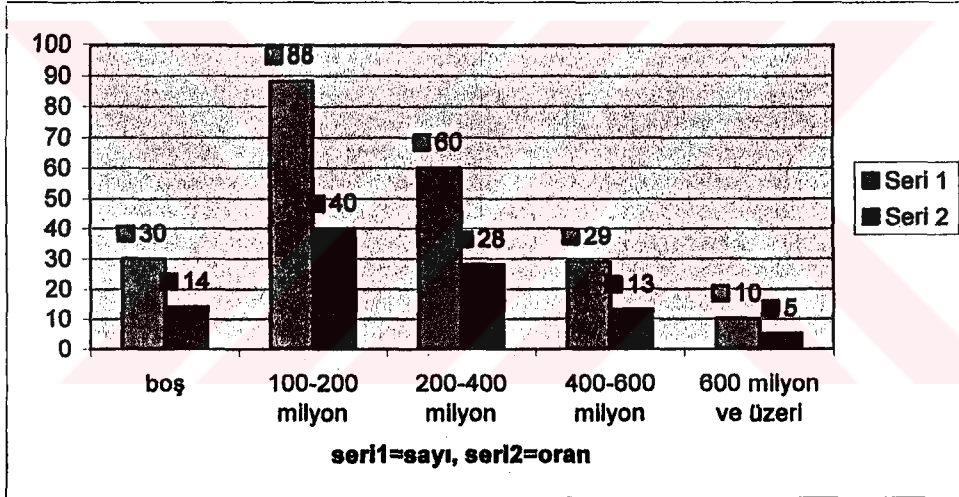
Tablo :1

Ankete katılan velilerimizin yaş grubuna göre dağılımı; %6 ile 13-17 yaş arası, %15 ile 18-23 yaş arası, %14 ile 24-30 yaş arası, %14 ile 31-35 yaş arası, %20 ile 36-40 yaş arası, %14 ile 41-45 yaş arası, %7 ile 46-50 yaş arası, %4 ile 51-55 yaş arası ve %3 ile 56-60 yaş arası, %1 ile 61-65 yaş arası ve %2 ile 66 ve daha üstü yaşlarda olduğu görülmektedir.

b. Ankete katılan velilerimizin gelir durumlarına göre dağılımları tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo:2

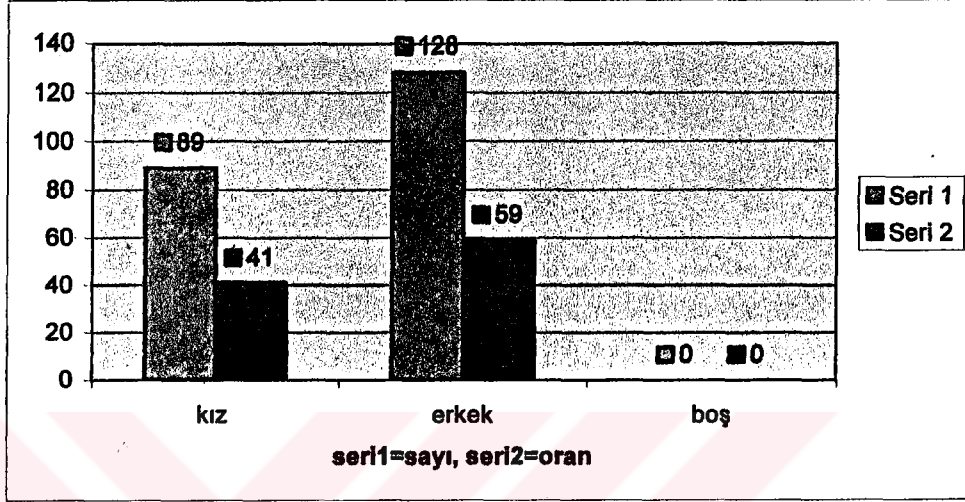

Ankete katılan velilerimizin gelir durumu %40'ı 100-200 milyon arası, %28'i 200-400 milyon arası, %13'ü 400-600 milyon arası, %5'i 600 milyon ve üzeri bir gelir durumuna sahiptir. %14'lük kısmı teşkil eden velilerimiz sorumuza cevap vermemiştir.

c. Ankete katılan velilerimizin cinsiyetlerine göre dağılımı tablo üçte gösterilmektedir.

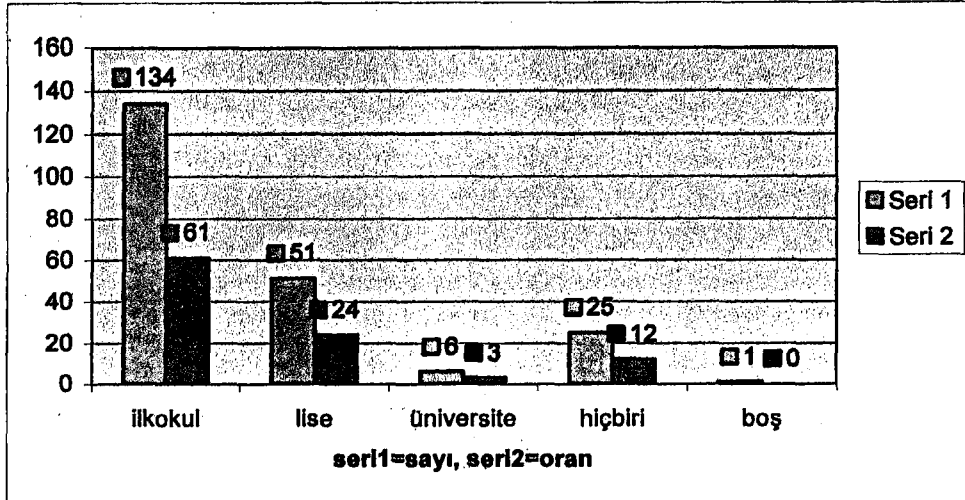
Tablo.3

Ankete katılan velilerimizin %41'lik kısmı bayan, %59'luk kısmı ise erkektir.

d. Ankete katılan velilerimizin öğrenin durumları tablo 4'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo:4

Ankete katılan velilerimizin %61'i ilkokul, %24'ü lise, %3'ü üniversite mezunu olup %12'lik kısmı herhangi bir okula gitmediklerini belirtmiştir.

Bu bölüme kadar yapmış olduğumuz genel bir değerlendirmeden sonra velilerimiz için hazırlamış olduğumuz sorular onlara yöneltilmiştir. Anket formunun beşinci sorusu şöyledir:

Şuan okutulmakta olan DKAB derslerini çocuklarınızın almasını nasıl karşılıyorsunuz?

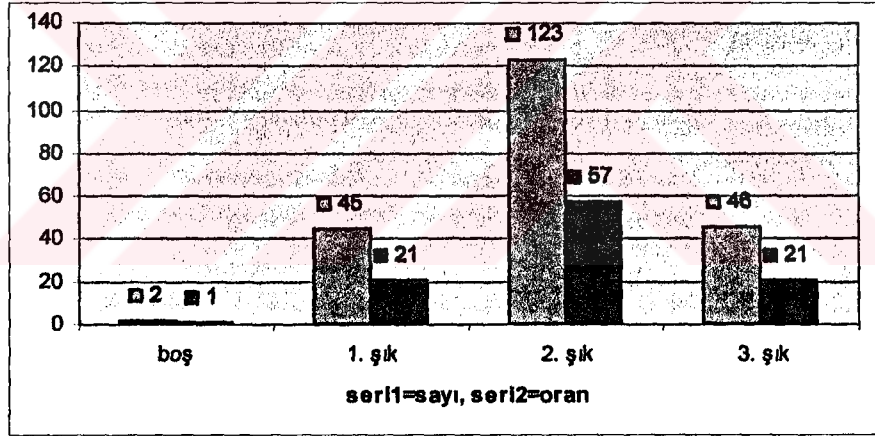
Ankete katılan velilerimizin vermiş oldukları cevaplar tablo 5'te oranlarıyla gösterilmiştir.

I. Dersin içeriğini bilmediğim için görüş belirtemiyorum. % 21

II. Hiç olmasa çocuklarımız ahlâki eğitim alır düşüncesiyle olumlu bakıyorum. % 57

III. Olumsuz karşılıyorum. % 21

Tablo:5

Tablo 5'de görüldüğü üzere ankete katılan velilerimizin büyük çoğunluğu (%57) çocuklarının ahlâki eğitim alacağı düşüncesiyle DKAB derslerinin çocukları tarafından alınmasına olumlu baktıklarını ifade etmişlerdir.

Bu sonuç ailelerin çoğunluğunun DKAB derslerinin çocuklarına verilmesine olumlu olarak yaklaştıklarını göstermekte; velilerimiz hiç olmazsa çocuklarının ahlâki yapılarının oluşmasına bu derslerin katkı sağlayacağını

düşünmektedir. Dinî güdü ve insani eğilimler, kişiyi kendi arzularına değil ilâhî iradeye uymaya ve iyiliğin hakim olduğu bir hayata yöneltir.³⁰

Tablo 5’de ortaya çıkan bu yoğunluğun karşısında velilerimiz %21’lik dilimi oluşturan birinci; yani dersin içeriğini bilmediğim için görüş belirtemiyorum şikkını işaretlemiştir.

Araştırmalarımız sırasında görüştüğümüz velilerin büyük bir kısmı dinî konularda eksiklerinin olduğunu itiraf etmiş; bu eksikliği gidermek için çok çalışmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Bunun yanı sıra yine velilerimizin %21’lik kısmı çocuklarının din eğitimi almasına tamamen karşı çıkmışlardır.

Her ne kadar çocuklarda dinî duygu ve inanç kendiliğinden ortaya çıkıyorsa da bu konuda okul-aile işbirliğine mutlak ihtiyaç söz konusudur. Ailede çocukların dini duygu ve düşüncelerinin erken veya geç, sağlıklı veya sağlıksız gelişmesi ailelerin dindarlığı ve kültür seviyeleriyle doğru orantılıdır. Dine ve ibadetlere karşı ilgisiz olan ailelerde çocukların dinî duyguları yine gelişecektir; fakat bu gelişmenin sağlıklı olmasından söz edilemez.

İnsanlar ahlâki davranışlarını güven altına almak için dini otoriteye başvurmaktadır. Her din, ferdin ve toplumun davranışlarını kendisinin açıkladığı hakikatlerle uyumlu hale koymayı hedef alan ahlâki kaideler ortaya koyar. Bununla beraber ahlâk, insani bir vakıdır. Şüphesiz ahlâki hayata bir inanç boyutunun eklenmesi insanın davranışlarında önemli bir değişiklik meydana getirecektir.

Verilen cevaplarda görünen şu ki velilerimiz çocuklarının ahlâki eğitiminde din dersinin önemli katkılarının olduğunu düşünmektedir. Her ne kadar çocuklarının din dersleri almasına karşı olan velilerimiz varsa da bu katkıdan ötürü düşüncelerinde bir esneklik sezilmektedir.

Velilerimiz için hazırlamış olduğumuz anket formunun altıncı sorusu bir önceki sorumuzun kontrolü durumundadır.

---

³⁰ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, Ankara, 1998, s.43.

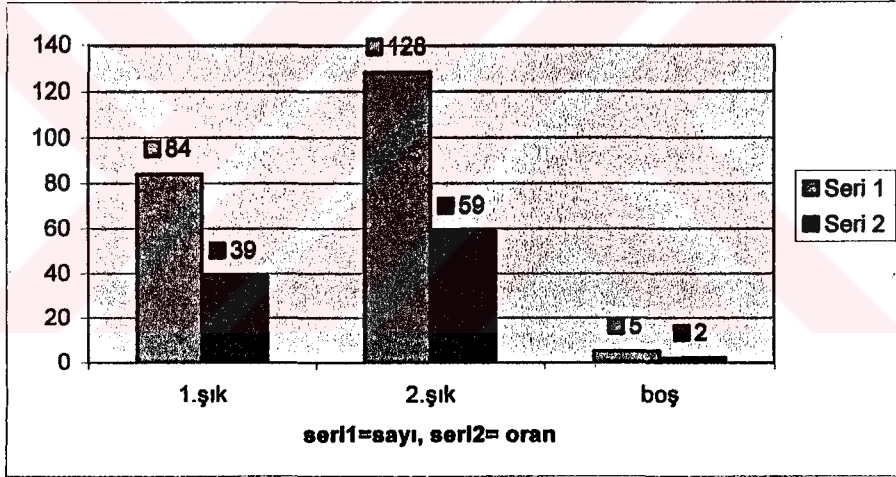
Hazırlamış olduğumuz bu soru şekli aşağıdaki gibidir ve aldığımız cevaplar tablo altıda ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

Sizce DKAB derslerinin zorunlu olarak okutulması ne derece doğrudur?

I. Din derslerinin okutulması devletin asli görevidir. Zorunlu okutulmasını doğru buluyorum. % 39

II. Zorunlu olarak okutulmasına karşıyım, çünkü herkesin inancına göre eğitim almasından yanayım. % 59

Tablo.6

Sorumuza cevap veren velilerimizin %39'u DKAB derslerinin zorunlu okutulmasını doğru bulurken, %59'luk kısmı DKAB derslerinin zorunlu olarak okutulmasına karşı çıkmaktadır. Velilerimizin %2'lik kısmı ise sorumuzu cevaplamamıştır.

Anketimizin beşinci sorusunda velilerimizden, çocuklarının DKAB derslerini almalarını olumlu karşılayanların oranı %57 idi. Bu iki soru arasında böyle bir farkın ortaya çıkması altıncı sorumuzun daha esnek olarak sorulmasına bağlanabilir. DKAB derslerinin seçmeli olarak okutulması dindar olmayan bazı ailelerin çocukları üzerinde bir çelişki yaratmayı bertaraf etme amacı taşımaktadır. Görüştüğümüz veliler bize çocuğun okullarımızda almış

olduğu din eğitimi ile ailede verilen din eğitimi arasındaki farka vurgu yapmış, bunun olumsuzluklarından söz etmiştir.

Alevîlik, günümüzde üzerinde en çok konuşulan, hakkında en çok fikirleri sürülen bir konu haline gelmiştir. İlâhiyatçısından sosyologuna, etnologundan, antropologuna kadar pek çok bilim insanı Alevîlik hakkında bir şeyler söylemekte, tanımlamalar yapmakta ve çeşitli konularda birbirinden farklı öneriler getirmektedir. Tanımlamaların farklılığından dolayı getirilen öneriler birbirini tutmamaktadır. Örneğin bazı araştırmacı ve yazarlar Alevîler için konu ve muhtevaları itibariyle halihazırdaki DKAB ders kitaplarından tamamen ayrı ders kitaplarının hazırlanması gerektiği görüşünü savunurken;³¹ bazıları da zorunlu DKAB derslerinin bütünüyle programdan kaldırılması gerektiğini savunmaktadırlar.³²

Öte yandan Alevî öğrenciler için ayrı bir DKAB ders kitabı hazırlanmasını savunan bazı araştırmacılar, bu amaçla çeşitli kitaplar yazmışlar ve okullarda okutulmasını istemişlerdir. Bunlar; Alevîlik-Bektâşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi,(Ardıç Yayınları), Alevîlik Dersleri, Cemal Aydemir-Cemal Şener (Schulbuchverlang Anadolu), Esat Korkmaz, Alevîlik Eğitimi Ders Notları,(Fransa Alevî Birliği yayınları)'dır. Ancak MEB Talim Terbiye Kurulu tarafından bu istek geri çevrilmiştir.

Bu tartışmalar devam ede dursun DKAB dersleri, ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu dersler arasındadır. Bu zorunluluk anayasamızın 24.maddesinden ve bu maddeye koşut olarak hazırlanan Milli Eğitim Temel Kanunundan kaynaklanmaktadır.

Sonuç olarak Alevîlik-Bektâşîlik, ayrı bir mezhep olmadığından Alevîlik için ayrı bir DKAB ders kitabı yazılmasına da gerek yoktur. Alevîlik, muamelatı farklı olan bir mezhep değildir. Bir çok Türk tarikatında olduğu

³¹ Şakir Keçeli, *Alevîlik-Bektâşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, İstanbul,1996, s.18

³² Nazan Kuloğlu, *Dinsel Eğitim Allah'a Emanet*, Ankara ,1998, , s.45. Ayrıca Bkz. Konrad Adenaver. *Zorunlu Din Dersleri Niçin Kaldırılmalıdır?*, Türkiye'de Eğitim Tartışmaları, Ankara,1997, s.,121,122.

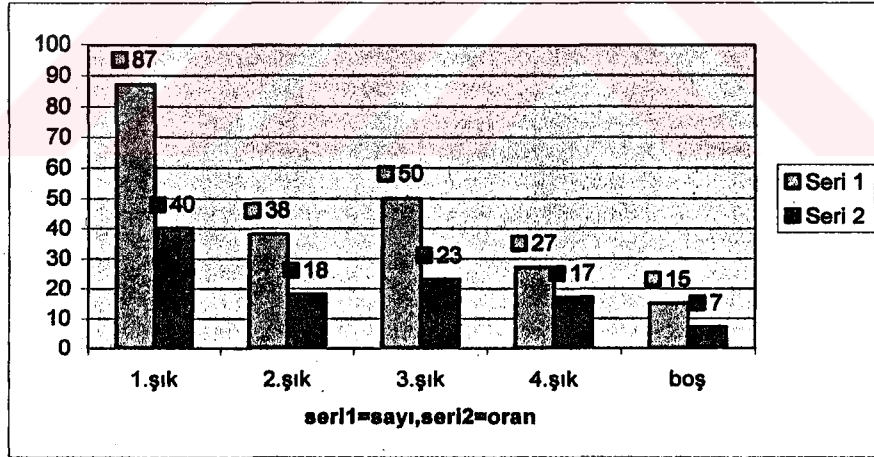
gibi, Ehl-i Beyt'e muhabbet duygusu ağır basan, adab ve erkanında bu duyguyu yoğun olarak işleyen tasavvufi bir yapıdır.

Altıncı sorumuzu bu şekilde belirttikten sonra velilerimizin okullarda din eğitimi alan çocuklarında nasıl bir değişiklik gözlediklerine dair bilgi edinmek için yedinci sorumuza geçtik. Veli formunun yedinci sorusuna verilen cevaplar tablo 7'de gösterilmektedir. Sorumuz ve şıklarımız şu şekildedir;

Aşağıdaki görüşlerden hangisine katılıyorsunuz?

- I. Din eğitimi alan çocuğumda olumlu gelişmeler görüyorum. % 40
- II. Din eğitimi alan çocuğumda geleneklerimizle çatışma görüyorum. % 18
- III. Din eğitimi alan çocuğumda hiçbir değişiklik görmüyorum. % 23
- IV. Çocuğumun almış olduğu din eğitimini gereksiz buluyorum. % 17

Tablo:7

Velilerin %40'ı din eğitimi alan çocuğunda olumlu gelişmeler gördüğünü, %18'i din eğitimi alan çocuğunda gelenekleriyle çatışma gördüğünü, %23'ü hiçbir değişiklik görmediğini, %17'lik kısmı çocuğunun aldığı din eğitimini gereksiz bulduğunu belirtmiştir. Sorumuza %7'lik kısım ise cevap vermemeyi uygun bulmuştur.

Her alanda yapılan çalışmaların belli gayeleri vardır. Eğitim alanının gayelerinde toplumdaki farklılıklar görülebilir. Hatta aynı toplumda da zamana, mekana ve şartlara göre değişiklikler olabilmektedir. Çünkü toplum içinde meydana gelen dini, ahlâki, ilmi, siyasi, sosyal ve iktisadi alanlardaki hatta örf, âdet, geleneklerdeki gelişmeler ve değişimler eğitim faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin gayelerini etkileyerek ona yeni bir yön verebilmektedir.

İslâm eğitimcilerine göre eğitimin gayesini şu şekilde özetleyebiliriz: İnsanların dünya ve ahîret hayatlarının mutluluk içerisinde geçmesini temin etmek, insan-ı kâmil yetiştirmektir.³³

İslâmi terbiyenin esasını ve dolayısıyla gayesini en güzel ve veciz şekilde ifade edenlerden birisi olan Muhammed İkbâl (1873-1939) bir beytinde şöyle der: "İnsanın makamı semadan yüksektir. Terbiyenin aslı; insana hürmet göstermektir."³⁴

Hemen her toplumda çocuğun sosyal eğitimi onu, milli kültürde yer alan değerleri şahsi alışkanlıklara çevirmeye yönlendirir. Kültürde yer alan dinî değerler de aynı yolla çocuklara aktarılır. Küçük yaşta çocuklara verilen dinî bilgi ve pratikler onlar için pek fazla bir anlam ifade etmez, fakat bunlara aile ya da grupça atfedilen önem ve değer çocukların hayatını derinden etkiler. İstenilen bu dinî işlemleri yerine getirmek çocuğa güvenlik, sevgi, tasdik sağlayan kişilerle kaynaşma imkanı sağlar. Bu bakımdan, bir ferdin dinî duygu ve davranışları genellikle ona sunulan kültürel formun bir kopyasıdır. Bu anlamda din eğitiminin, sosyal bütünleşme ve istikrarla yakın ilişkisi dile getirilmiştir. Dindar insanların daha itaatkar ve daha az toplum düzenine aykırı hareket etmeye eğilimli görülmesi de buradan ileri gelmektedir. Diğer taraftan ferdi ya da sosyal planda ahlâki alışkanlıkların yerleştirilmesi için de dine sık sık başvurulduğu görülmektedir. 18-30 yaşları arası bir grup Fransız'a uygulanan ankette, bunların %75'nin çocuklarına din eğitimi verdikleri tespit edilmiştir. Grubun %30'u alışkanlık sebebiyle, %18'i dinin ahlâk

³³ Beyza Bilgin, a.g.e. s.37.

³⁴ Muhammed İkbâl, *Cavidnâme*, Tercüme ve Şerh, Annamari Schimhel, Ankara 1958, s.135.

kazandırmada yardımcı olacağı düşüncesiyle, %12'si ise doğrudan doğruya dini nedenlerden dolayı çocuklarına dini eğitim verdiklerini ve vereceklerini belirtmişlerdir.³⁵

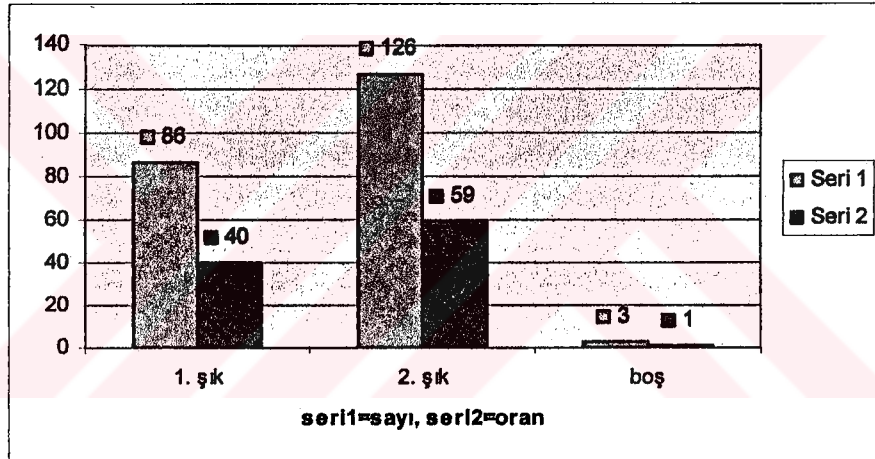
Ankete katılan velilerimize “Alevî bir öğrenci velisi olarak okullarımızda Sünnî kaidelere göre verilen dini eğitimi nasıl karşılıyorsunuz?” sorusu da sorulmuş görüşlerinin yazılması istenmiştir.

I. Olumlu karşılıyorum. Çünkü..... % 40

II. Olumsuz karşılıyorum.Çünkü ..... % 59

Velilerimizin verdikleri cevaplar tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo:8

Velilerimiz bu soruda %40 oranında birinci şıkkı, %59 oranında ikinci şıkkı işaretleyip nedenleriyle birlikte görüşlerini yazmışlardır. %1’lik kısmı ise sorumuzu yanıtızsız bırakmıştır. Tablo 8’e göre Alevî velilerimizin çoğunluğu Sünnî kaidelere göre verilen din eğitimine karşı çıkmaktadır. Gerekçe olarak Alevîliğin İslâm’ın bir kolu olduğu kadar Sünnîliğin de İslâm’a farklı bir bakış açısının olması sebebiyle birbirinden ayrılan noktalarının bulunduğu kanaatidir.

Görüşmelerimiz sırasında velilerimiz ısrarla bu noktaya vurgu yapmışlardır. Ardıç yayınlarından çıkan “Alevîlik-Bektâşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” ders kitabının giriş bölümünde bu konuyla ilgili olarak şu rahatsızlıktan söz edilmektedir: “DKAB dersini zorunlu dersler

³⁵ Høkeekli, a.g.e. s., 119.

arasına koyan 1982 anayasası, bu derslerin Ehl-i Sünnet kurallarına göre hazırlanacağını buyurmamıştır. Hatta 42. maddesinde eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre yapılır.” denilerek şu anda okutulan DKAB ders kitaplarının tamamına karşı çıkmaktadır. Yine aynı eserde şöyle devam edilmektedir: “Anayasamız İslâm”ın bir dalı olan Alevîliği yasaklamadığı gibi Alevîliği temel alarak hazırlanan din dersi kitaplarına da karşı çıkmamıştır. Öyleyse mutlaka DKAB dersleri okutulacaksa Alevîlerin kendi inançlarına uygun ders kitapları okumamaları için hiçbir neden yoktur. Aksine bu düşünce Türkiye Devleti’nin Sünnî devlet olduğunu iddia edenlere haklılık kazandıracaktır.”³⁶

İslâm dininin –Alevîlik veya Sünnîlik açısından olsun- öğretimde esas alınacak teorik ve metafizik temelleri, ayet ve hadislerle birlikte Hacı Bektâş Veli’, Hoca Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Mevlana gibi din büyüklerinin görüşleridir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında ise, Alevîler için yazılacak kitapla veya Alevî öğretmenle, Sünnîler için yazılacak kitap veya Sünnî öğretmenle din eğitime yaklaşım tarzı temel referanslar açısından bir fark teşkil etmeyecektir. Din eğitimi verenler herhangi bir fikir ya da görüş ortaya koyarken, bunu belirli bir sosyal grup için değil, tüm inananlar hatta tüm insanlar için yapmışlardır. Çünkü temel referansları olan ayet ve hadislerin hitabı evrenseldir.

Maalesef, bazı kimseler Alevî yorumla Sünnî yorum arasındaki farklılığı, aşkın varlıkla ilgili teolojik bir farklılık gibi göstermeye çalışmaktadır. Hatta daha da ileri giderek bu farklılığı iki farklı din gibi algılamak istemektedirler. Bu son derece yanlış bir kanaat olup, bu durum İslâm’ı, Sünnîliği ve Alevîliği bilmemekten kaynaklanmaktadır. Son zamanlarda yapılan bazı sosyolojik araştırmalar, bu farklılığın aşkın alanla ilgili bir farklılık olmadığı, günümüze kadar gelen çeşitli etmenlerin birleşmesi sonucu ortaya çıkan tarihsel, sosyal, kültürel ve siyasi bir olgu olduğunu açıkça

³⁶ Geniş Bilgi için bkz., Şakir Keçeli , *Alevîlik-Bektâşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi*, Ankara,1997, s. .3.

ortaya koymuştur. Yapılan bu araştırmalara göre hemen hemen bütün Alevî ocakzâdeleri, Allah, Kur'an, Peygamber üçlüsünde birleşmişlerdir. Bu açıdan teolojik bir sapma söz konusu değildir.³⁷

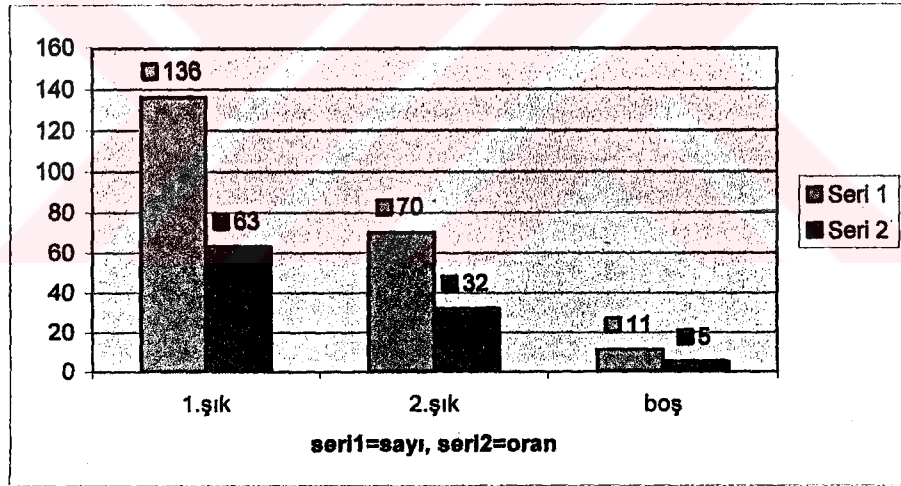
Burada ifade edeceğimiz bir başka husus ise DKAB ders kitaplarına Alevîlik ile ilgili konuların yer verilmesine velilerimizin yaklaşımları nelerdir. Konuyla ilgili soru aşağıda belirtilmiştir ve Alevî velilerimizin verdikleri cevaplar tablo 9'da ayrıntılarıyla gösterilmiştir.

Alevîlikle ilgili konuların da yer aldığı Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerine nasıl bakıyorsunuz?

I. Bunun yarar sağlayacağı düşüncesindeyim. % 63

II. Olumlu bakmıyorum.% 32

Tablo:9

Değişkenler incelendiğinde sınıklar arasında büyük bir farklılığın olduğu görülmektedir. Velilerimizin %63'ü din dersi kitaplarında Alevîlik ile ilgili ünitelerin yer almasına olumlu yaklaşırken, %32'si bu konuya olumsuz yaklaşmaktadır. Ayrıca %5'lik bir veli grubumuz soruya cevap vermemişlerdir.

Araştırmamızda çıkan bu sonucun aksine yapılan başka bir araştırmada Alevîlik ile ilgili ünitelerin yer aldığı derslere nasıl baktıkları sorulduğunda

³⁷ Sönmez Kutlu , *Din Anlayışında Farklılaşmalar Türkiye'de Alevîlik-Bektâşîlik*, Ankara 2003, s. 41,42.

genelde Őu çerçevde cevaplar alınmıŐtır: “Bunun yarar sađlamayacađını dűŐünmekteyiz, zira bu dersleri Sűnni kaidelere gűre eđitilen Sűnni űđretmenler verecektir. Dolayısıyla Alevilik onların elinde farklı bir muhteva kazanacak, bu da űđrencilere bir yarar sađlamayacaktır.”³⁸

Bu konuda yaptıđı bilimsel araŐtırma ve űnerileriyle dikkat çeken Orhan Tűrkdođan,³⁹ “Alevi Sűnni BűtűnleŐmesi Niçin űnemli?” baŐlıklı tebliđinde Őu teklifte bulunmaktadır. “Taban Aleviliđi veya popűler Alevilikte temel hareket noktası; Hoca Ahmet Yesevi, Hacı BektāŐ Veli, Yunus Emre ve Mevlana kűltűri canlandırılmalı ve kitlelere mal edilmelidir. Alevilerimiz, bizim tarihimizin, kűltűrűműzűn, soyumuzun ve toplum deđerlerimizin oluŐturduđu insanlardır. Bu nedenle, onlara kendi kűltűrűműzle yaklaŐmamız gerekmektedir.”

Mustafa Kűylű, Aleviler kadar Sűnniilerin de deđer verdiđi; Hz. Ali, Ehl-i Beyt ve Hacı BektāŐ Veli'nin, din eđitimi faaliyetlerinde çıkıŐ noktası olabileceđi kanaatindedir. Kűylű, bu konudaki gűrűŐlerini Őu Őekilde izah etmektedir; “Alevilerin, baŐta Hz. Ali olmak üzere Ehl-i Beyt'e ve o çizgide olan kiŐilere bűyűk űnem verdikleri bir gerçektir. Hz. Ali, İslām'ı en iyi Őekilde anlayan ve yaŐayan kiŐilerden olduđuna gűre, onun űrnek hayatından bahsetmenin hiçbir mahsurlu tarafı olmayacaktır... Yine alevilerin bűyűk űnem verdikleri Hacı BektāŐ Veli'ye gelince, bilindiđi gibi o da, İslām mutasavvıflarından biridir. Onu da gerçek Őahsiyeti ve dűŐűncesiyle tanımak, elbette faydalı olacaktır. Bu gibi Őahsiyetlerden bahsetmek, onlara atfedilen birtakım yanlış dűŐűnce ve kanaatleri de ortadan kaldıracaktır.”⁴⁰

Gűnűműz Aleviliđi ile ilgili titiz bir çalıŐma yapan bir baŐka bilim adamı İlyas űzűm de⁴¹ benzer bir űneri getirmektedir. “Kanaatimize gűre, bu kitaplarda (Din Kűltűrű ve Ahlāk Bilgisi ders kitapları) Alevi kűltűrűnűn yer

³⁸ Bkz. İlyas űzűm, *Gűnűműz Aleviliđi*, İstanbul, 2000, s.138.

³⁹ Orhan Tűrkdođan, “*Alevi Sűnni BűtűnleŐmesi Niçin űnemli?*”, *I. Tűrk Kűltűrű ve Hacı BektāŐ Veli Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 1999, s. 331-338.

⁴⁰ Mustafa Kűylű, *Din Gűrevlilerinin Mesleki Problemleri*, (Amasya ve orum Alevi BektāŐi Kűyleri űzerine Bir AraŐtırma), Ankara, 1999, s. 208.

⁴¹ űzűm, a.g.e., s. 137.

alması, hem Alevî, hem de Alevî olmayan öğrenciler için faydalı, hatta zaruridir. Üniteler içinde Alevî kültürü ile ilgili bilgiler de konulmalı ve çocuklar hem kendi kültürlerini, hem de başka kesimlerin kültür ve inançlarını tanımalıdırlar. Bu husus, alevî öğrenciler kadar, Sünnî öğrenciler için de yararlı olacaktır.” diyen Üzüm, aslında Alevîlerin sahiplendikleri kültürle, Sünnîlerin sahiplendikleri kültür arasında bir farklılığın olmadığı gerçeğinden hareket etmektedir.⁴²

Ortak ve birleştirici kültürün öğretim konusu yapılması, birbirinden ayrıymış gibi görülen veya gösterilmeye çalışılan Alevî ve Sünnî toplumların, aslında aynı manevi ve kültürel değerleri paylaştıklarını ortaya çıkaracaktır. En önemlisi ise, ortak kültür değerleri ile yetişen gençler, ortak bir geçmişe sahip olduklarını öğrenecek ve ortak bir gelecek inşa etmek için hep birlikte hareket etme iradesini ortaya koyacaktır. Mesela; yukarıda da bahsedildiği gibi, Hacı Bektâş Velî ve Yunus Emre'nin –tasavvufi görüşleri itibariyle- Ahmet Yesevî'den büyük ölçüde etkilendikleri, bilgiler ışığında öğrencilere iletilebilir. Öğrenci böylece, bu insanlar arasında bir farkın olmadığını görecektir. Özellikle İlahiyat Fakülteleri'ndeki Türk İslâm Edebiyatı ve Tasavvuf Tarihi gibi derslerde, Hacı Bektâş Velî ve Bektâşilik hakkında yeterince bilgilendirilen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenlerinin rehberliğinde öğrenciler, tatmin edici bilgilerle karşılaşacaktır. Hem Alevî öğrenciler, hem de Sünnî öğrenciler doğru bilgilenme neticesinde, ailelerinden veya çevrelerinden getirebilecekleri yanlış bilgi ve ön yargılardan kurtulacaktır.

Öğrenciler, Hacı Bektâş Velî'nin de, bizim kültürümüzün yetiştirdiği büyük şahsiyetlerden biri olduğu fikrine sahip olacaklardır. Eserlerinde Kur'an ve Sünnet'i referans olarak gösteren Hacı Bektâş Velî ile Mevlana aynı kaynaklardan beslenmişlerdir. Fakat maalesef, insanlarımız bu gerçeği öğrenememişlerdir. Bu bilgisizlik, düşmanlarımızın işine yaramıştır. Bugün Amerika ve Avrupa'daki çeşitli merkezlerde Bektâşilik üzerine yoğun

---

⁴² Üzüm, a.g.e., s. 138.

çalışmaların yapılmasının nedeni; bizim kültürümüzü tanımak olduğu kadar, zayıf yanlarımızı ve aramızdaki nüansları öğrenmek ve gerektiği zamanda bu bilgileri kullanmaktır. Onlar kendi milli çıkarları gereği, aslında var olmayan bu nüansların, uçurumlar haline gelmesini istemektedirler.⁴³ Bizlere düşen, gençlerimize Alevîsiyle Sünnîsiyle aralarında bir farkın olmadığını; aynı dini, aynı kültürü, aynı anlayışı, acısıyla tatlısıyla aynı tarihi ve geleceği paylaştıklarını öğretmektir.

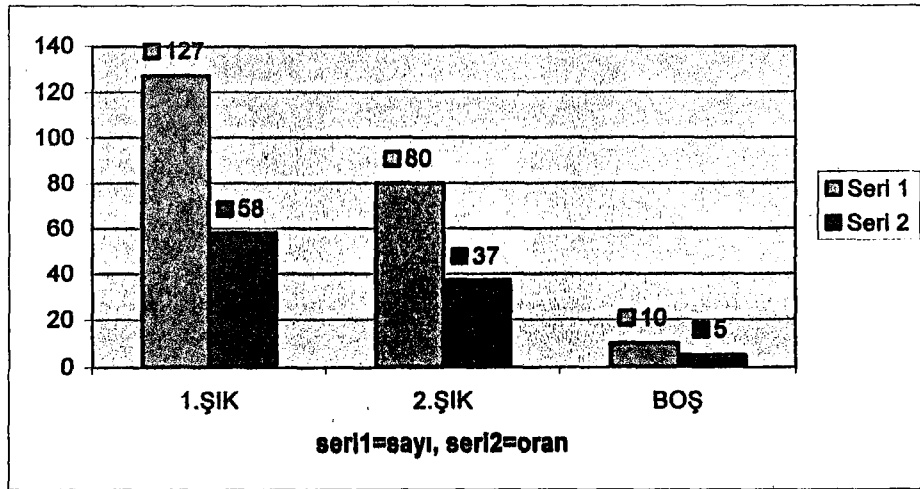
Ankete katılan velilerimize yönelmiş olduğumuz bir başka soru da inançları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olup olmadıklarıdır. Veli formunun onuncu sorusu şu şekilde olup; alınan değerler tablo 10'da gösterilmiştir.

Alevî bir kişi olarak kendi inancınızı bildiğinizi savunabilir misiniz? Bilmiyorsanız bunu bir eksiklik olarak algılay mısınız?

I. Bildiğimi düşünüyorum. % 58

II. Bu konuda kendimi yetersiz görüyorum. Bunun eksikliğini hissediyorum. % 37

Tablo:10

⁴³İbrahim Arslanoğlu, *Alevilik-Bektâşilik ve Batılı Araştırmacılar. Hacı Bektaş Veli Dergisi, sayı16, Ankara,2000, s.37.*

Bu soruya velilerimizin 127'si yani %58'lik kısmı kendi inanç sistemi hakkında bilgisi olduğunu savunurken, 80 kişi yani %37'si kendini bu konu hakkında yetersiz bulmaktadır. Yine %5'lik kısım sorumuzu cevapsız bırakmıştır.

Yapmış olduğumuz bu araştırma süresince (4 ay) elimizden geldiği kadar çok kişiye ulaşmaya; onların konu hakkındaki fikirlerini almaya azami derecede önem gösterdik. Görüşmüş olduğumuz bir çok Alevî dostumuz kendilerini dini konularda yetersiz bulduklarını bizzat ifade etmişlerdir. Dini konulardaki bu eksikliklerini gidermek için kendilerinde büyük heyecan gördüğüm bu kimseler ne var ki birinci şıkkı işaretlemekten çekinmemişlerdir. Zara bölgesindeki dedelerden biri olup servis şoförlüğü yapan Düzgün Dede, görüşmelerimizde kendisinin bu konularda yetersiz olduğunu araştırmam için gerekli bilgileri yakında İstanbul'dan gelecek olan yeğeninden alabileceğini belirtmiştir.

Bu ve benzeri türü araştırmalarda görünen o ki, Alevî vatandaşlarımız dini konular hakkında büyük bir bilgi boşluğuna sahiptir. Bu boşluk Alevîlerin olduğu kadar konunun uzmanlarının da ihmalinden kaynaklanmaktadır.

Anadolu'da yaşamakta olan Alevîlik, daha çok kulaktan dolma bir kültüre dayalıdır. Bu durum, Alevîliğin temel kaynaklarının olmamasından kaynaklanmaktadır. Hacı Bektâş Velî ile birlikte, Bektâşi dede ve babalarının eserleri bugün elimizde mevcuttur. Ancak bu kaynaklar, günümüze kadar kendisini Alevî-Bektâşi şeklinde tanımlayan insanların eline ulaştırılamamıştır. Ayrıca bu kaynaklardan yararlanılarak Alevî-Bektâşîlerin ihtiyaç duydukları konularda yeni yorumlar üreten ilmi çalışmalar da yeteri kadar yapılamamıştır. Sonuç olarak ülkemizdeki insanlardan bir kısmının bir kimlik olarak tercih ettikleri Alevîliğin, teolojik ve metafizik temelleri tespit edilmiş değildir. Bektâşîliğin nasıl bir "insan tipi" yetiştirmeyi hedeflediği, hangi yöntemi benimsediği net bir şekilde bilinmemektedir.⁴⁴

⁴⁴Osman, Eğri, *Bektâşîlikte Tasavvufî Eğitim*, İstanbul,2001, s.7-8.

Alevîliğin, bilgi ve belgelere dayalı olarak araştırılıp, “kitabi bir bilgiye” dönüştürülebilmesi, bu konudaki tartışmaların ve yanlış anlamaların önüne geçecektir. Ayrıca insanlarımız arasındaki bu bilgi boşluğunun doldurulmasına katkıda bulunacaktır.

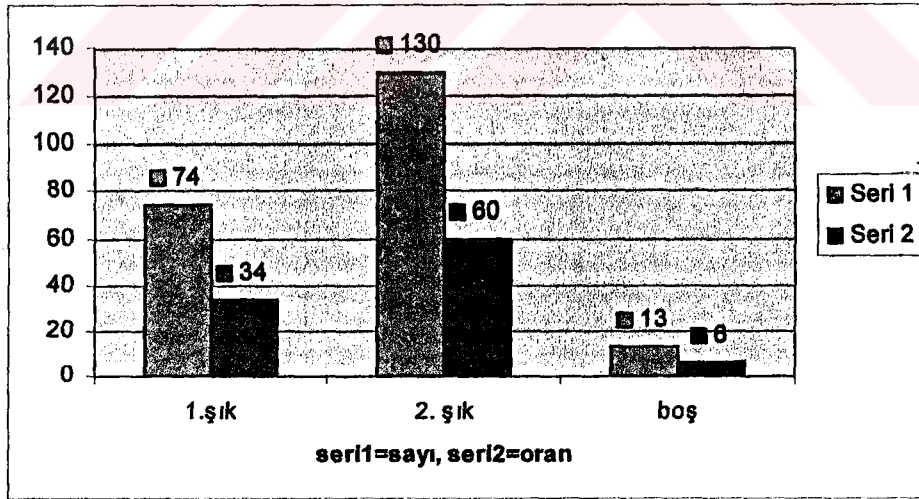
Anketimizde Alevî velilerimize çocuklarına din eğitimini yeteri derecede verip vermediklerini veli formunun on birinci sorusunda yönelttik. Aldığımız cevaplar tablo on birde ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Çocuklarınıza yeterince din eğitimi verdiğinizi düşünüyor musunuz?

I: Evet yeterince dini bilgiler veriyoruz bu yüzden okulda alacağı din eğitimini gerekli görmüyorum.%34

II. Hayır veremiyoruz. Bu eğitimleri okulda almalarını daha doğru buluyoruz.%60

Tablo:11

Velilerimizin %34'lük kısmı çocuklarına dini eğitim verdiklerini dolayısıyla okullarda ayrıca bir dini eğitime ihtiyaç duymadıklarını belirtirken, bunun aksine büyük kısmı %60' ise bu konuda çocuklarına yeterince katkıda bulunamadıklarını ve okullardaki din eğitimine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Yine %6'lık bölüm soruyu cevapsız bırakmıştır.

Anne-baba tutumu altında incelediğimiz bu bölümde gayemiz, velilerimizin genel tutumları dışında özellikle dini konuları çocukları ile paylaşıp paylaşmadıklarını anlamaktır.

Bütün araştırma ve gözlemler dini inanç ve tutumların teşekkülünde aile ilişkilerinin en önemli etken olduğu hususunda birleşmektedir. Çocuklarda dini uyanış yetişkinlerin ilgi, teşvik ve örnek olmalarına büyük ölçüde bağlı bulunmaktadır.⁴⁵ Bunun yanı sıra okullarda verilen din eğitimi, çocuğun ailesinden almış olduğu din eğitimi ile desteklenirse sonuç olarak ortaya daha etkili bir eğitim çıkacaktır.

Sağlıklı bir din şuuru ve bilgisi olmadan İslâm'ın dinamik bir din olduğu hususunu layıkıyla kavrayabilmek kanaatimizce pek mümkün değildir. Müslümanların (ister Alevî olsun isterse Sünnî) mevcut durumu bu ifadenin kanıtı olarak gösterilebilir. Şöyle ki, mevcut din anlayışımızı bu gün önemli ölçüde ya geçmiş, ya da mevcut sosyo-kültürel yapı belirlemektedir. Oysa din anlayışımızı bizler birey olarak kendimiz kuralmalıyız. Geçmişten yararlanarak bilim ve teknolojinin bize sağladığı imkanları kullanıp bizden öncekilerden daha sağlıklı bir din anlayışıyla çocuklarımıza din eğitimini etkin bir şekilde verebilir, okul- aile işbirliğine gidilirse çocukların dini eğitimlerini doğru kanaldan almış olmalarını sağlayabiliriz.

Anketimizin veli formunun on ikinci sorusu bir önceki sorumuzun kontrolü durumundadır. Sorumuz aşağıdaki gibidir ve alınan cevaplar tablo 12'de gösterilmiştir.

Alevî aileler olarak dini konularda çocuklarınızı ihmal ederek, onları dini bir boşluğa sürüklediğinizi düşünüyor musunuz?

I. Evet bu konuda kendimi eksik görüyorum.%23

II. Çocuğuma yeterli dini bilgileri verdiğimi düşünüyorum.%44

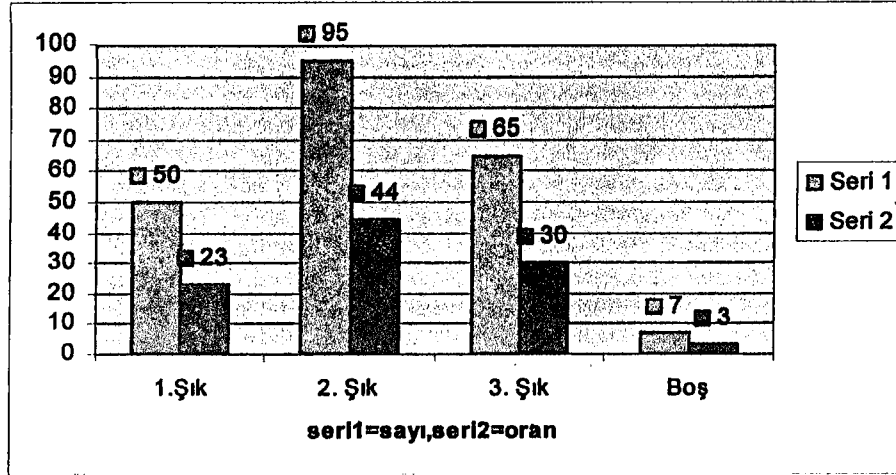
III. Okullardaki din eğitimini yeterli buluyorum ve karışmıyorum.%30

---

⁴⁵ Hökelekli a.g.e.,s.257.

Tablo:12

Bu soruya verilen cevaplar şöyledir; velilerimizin %23'lük kısmı kendisini çocuklarına dini eğitim verme noktasında eksik gördüğünü, %44'lük bölümü yeteri kadar din eğitimi verdiklerini, %30'luk bölümü ise okullardaki din eğitimini yeterli bularak ayrıca evde din eğitimi vermenin gereksiz olduğunu belirtmişlerdir. Yine bu soruda velilerimizin %3'lük kısmı cevap vermemeyi uygun bulmuşlardır.

Yalnızca aile ortamında, yada okullarda verilen din eğitimi tek başına çocuğun dini olgunlaşması için yeterli olmadığını daha önceki sorumuzda açıklamıştık. Aile dini davranışların ve dini ilişkilerin modelidir. Dini değerler ailede temsil edilen şekliyle çocuğun dünyasına girer. Yakınlarının dini davranışları ve kullandıkları dini kelimeler onları doğrudan doğruya sembolize eden deruni bir yaşantı içerisinde yer almıştır. Ailede sevgi ve şefkat, rahatlık ve otoritenin kaynağıdır. Çocuk içinde teneffüs ettiği dini alemle birlikte bu yaşantının devamını kendi kendine arzu etmektedir. Yani aile dini değerlerin şuurulu ve istekli koruyucusudur. Bunların muhafazasını kendi yapısal düzeninin korunması olarak görmekte ve bunu talep etmektedir.⁴⁶

Aile-okul ile din arasındaki ortak bağlar içerisinde çocuğun tabii dini eğilimi rahatlıkla açığa çıkma imkanı bulur. Çocuğun sağlıklı, güvenli, mutlu ve iyi bir ortamda yaşamaya hayati ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın aile ve okul

⁴⁶ Hökekleli a.g.e.,s.258

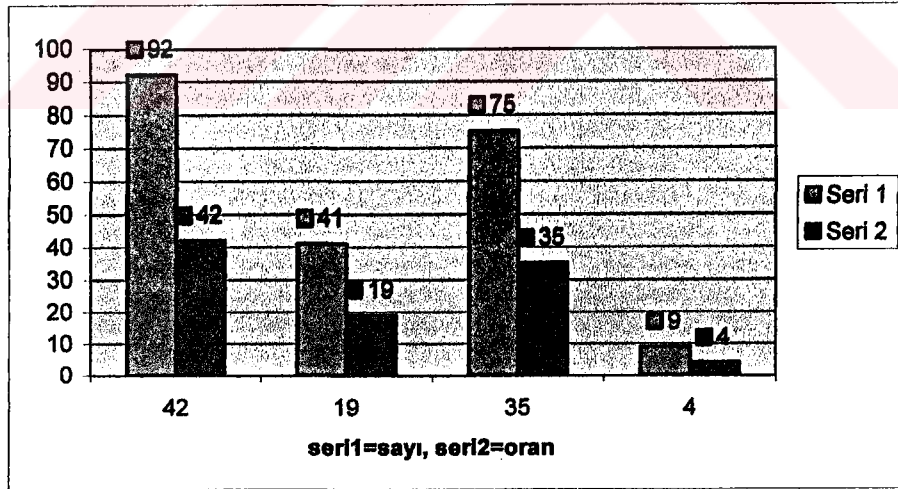
içerisinde tatmini ölçüsünde çocuk sağlam bir kişilik geliştirir. Çocuktaki dini gelişimi, onun kişilik gelişiminden ayırmak büsbütün imkansızdır. Çocuğun zihninde kutsal ve manevi bir alemin varlığı onun yaşadığı gerçek hayat olayları ve hayata duyduğu güven ve inanç perspektifi içerisinde teşekkül eder.⁴⁷

Ankete katılan sayın velilerimize çocuklarının dini konularda bilgi edinmesinin onları rahatsız edip etmediği sorusu da yöneltmiş alınan cevaplar tablo 13’de belirtilmiştir.

Bir veli olarak çocuklarınızın dini konulara yönelmesinden rahatsızlık duyar mısınız?

- I. Kesinlikle rahatsızlık duymam memnun olurum.%42
- II. Rahatsızlık duyarım. Kesinlikle karşı çıkarım.%19
- III. Bu konuda çocuğumu serbest bırakırım.%35

Tablo:13

Tablo 13’e göre velilerimizin%42’si rahatsızlık duymayacağını aksine memnun olacağını belirtmiş, %19’luk kısmı kesinlikle karşı çıkacağını ve rahatsız olacağını belirtmiş, %35’lik kısmı ise çocuğuna serbest davranacağını,

⁴⁷ Hökelekli a.g.e.,s.259

dolayısıyla herhangi bir rahatsızlığı ifade etmemiştir. %4'lük bir veli grubumuz ise cevap vermemeyi uygun bulmuştur.

Araştırmamız sırasında velilerimiz ile yapmış olduğumuz yüzyüze görüşmelerde, kendilerinin dini konulardaki eksikliklerini üzüntüyle belirtmişlerdir. Bu konuda hiç olmasa çocuklarının alacağı din eğitimi kendi ifadeleriyle yüreklerine su serpecektir. Çocuklarının ve kendilerinin iç dünyalarında yaşamış oldukları çatışmaları doğru bilgi ile gidereceklerini belirten velilerimiz çocuklarının din eğitimi sonuna kadar desteklemekte onlara gerekli yardımı sunmaktadırlar.

Anketimizin veli formunun son sorusu olarak din eğitimi hangi kurumların karşılamasını istedikleri velilerimize sorulmuş; alınan cevaplar tablo 14'de gösterilmiştir.

Din eğitimi hangi kurumların karşılamasını istersiniz?

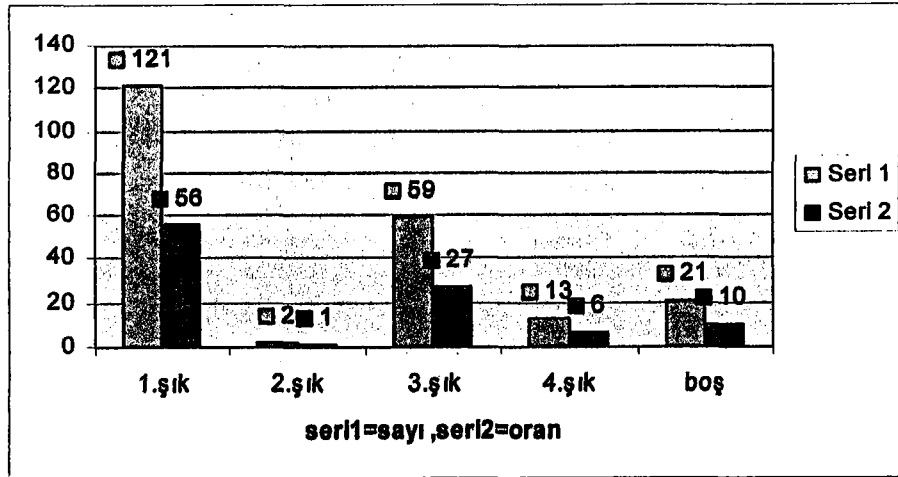
I.Okullarda %56

II.Camilerde %1

III.Cem evlerinde %27

IV.Kur'an kurslarında %6

Tablo:14

Alınmış olduğumuz cevapların oranı şöyledir: velilerimizin %56'sı din eğitimi okulların karşılamasını isterken, %1'i camide, 27'si cem evlerinde

%6'sı Kur'an kurslarında karşılanmasını istemektedir.%10'u ise sorumuzu cevaplamamıştır.

Görülüyor ki, velilerimizin büyük bir bölümü din eğitiminin okullarda karşılanmasını istemektedir. Onlara göre okullarda verilen din eğitimi daha sağlıklı olacaktır. Camileri bir eğitim merkezi olarak görmediklerini belirten velilerimiz, bu sonuçla da görülmektedir ki diyanete olan güvensizliklerini açıkça ortaya koymaktadır. Kur'an kurslarında alınacak din eğitimini de cem evlerinde alınacak din eğitimine tercih etmemektedirler.

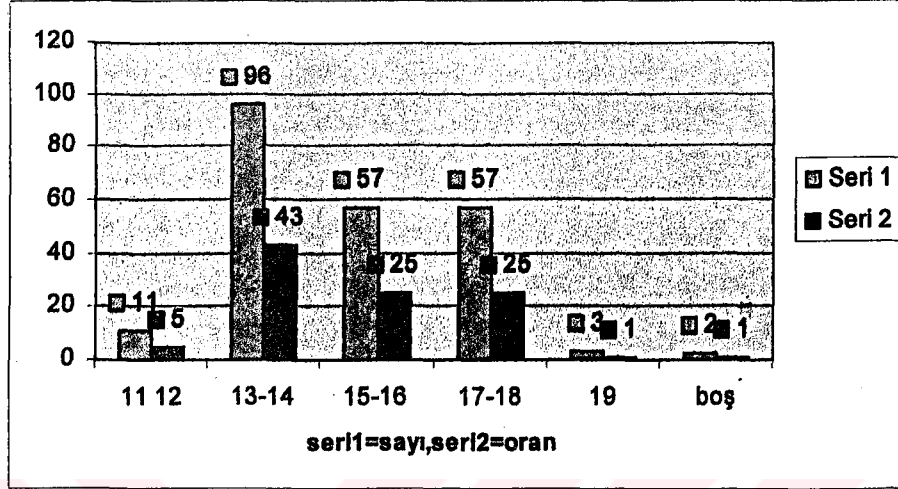
Ankete katılmış olan velilerimize sorularımızı bu şekilde yönelttikten sonra anket formunun sonuna yapmış olduğumuz çalışmayla ilgili düşüncelerini yazmalarını rica ettik. Alınan cevapları gruplandırdıktan sonra burada genel kanaati yazmaya çalışacağız. Görünen o ki Anadolu'nun bir köşesinde kendilerini unutulmuş hissedenden alevî velilerimiz, kendi görüş ve düşünceleri alınmadan üzerlerinde konuşulmasından oldukça rahatsızlar. Artık kapalı toplumların geride kaldığı bir dünyada onlar da kendilerini ifade etmek, ön yargıları konuşarak, tartışarak yok etmek istemektedirler. Bu açıdan bu türden alan araştırmalarını, yüzyüze yapılan görüşmeleri sonuna kadar destekleyeceklerini dile getirip memnuniyetlerini açıkça ortaya koymuşlardır. Yüzyıllardır ülkemizin birlik ve beraberliğini zedeleyecek her türlü yaklaşımlara malzeme olmak istemediklerini, ideolojik yaklaşımlara destek olarak artık kendi değerlerinin referans gösterilmemesi gerektiğini belirtiyorlar.

Ankete katılan Alevî öğrencilerimizle ilgili genel bilgiler

Bu bölümde ankete katılan Alevî öğrencilerimizin yaş dağılımları, cinsiyetleri, gelir durumları ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra öğrencilerimiz için hazırlamış olduğumuz sorulara geçilecektir.

a. Ankete katılan öğrencilerimizin yaş dağılımı şu şekildedir.

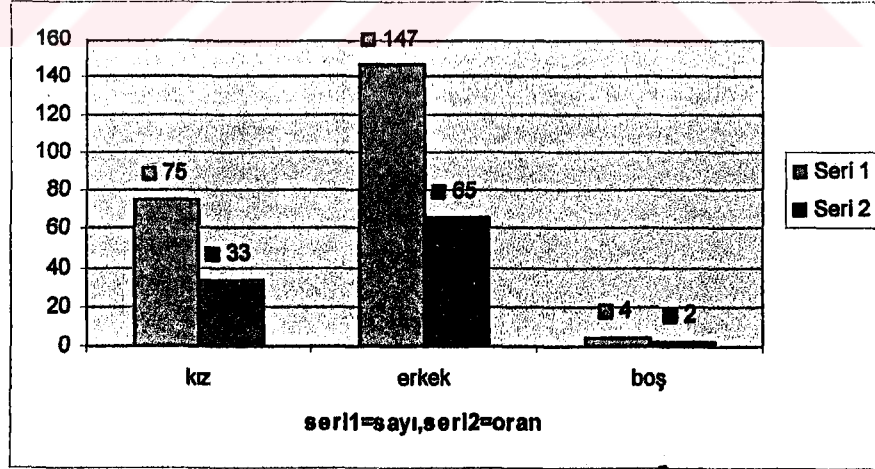
Tablo:15

Ankete katılan öğrencilerimizden %5'i 11-12 yaş arası, %43'ü 13-14 yaş arası, %25'i 15-16 yaş arası, %25'i 17-18 yaş arası, %1'i ise 19 yaş ortalamasındadır. %1'lik kısmı ise bu bölümü işaretlememişlerdir.

b. Ankete katılan öğrencilerimizin cinsiyetlerine göre dağılımı

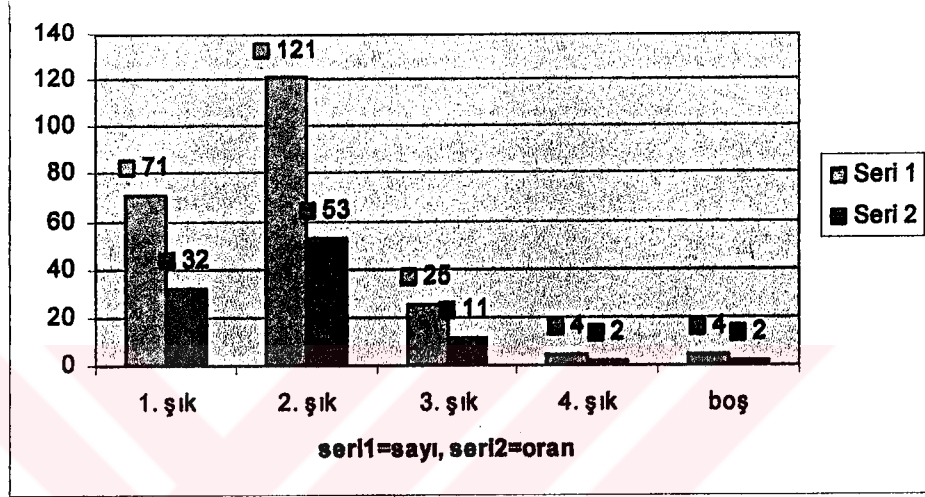
Tablo:16

Ankete katılan öğrencilerimizden %33'ü yani 75'i kız, %65'lik kısmı ise erkek öğrencilerimizden oluşmaktadır. %2'lik kısmı ise bu kısmı boş bırakmıştır.

c. Anketé katılan öğrencilerimizin gelir durumları tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo:17

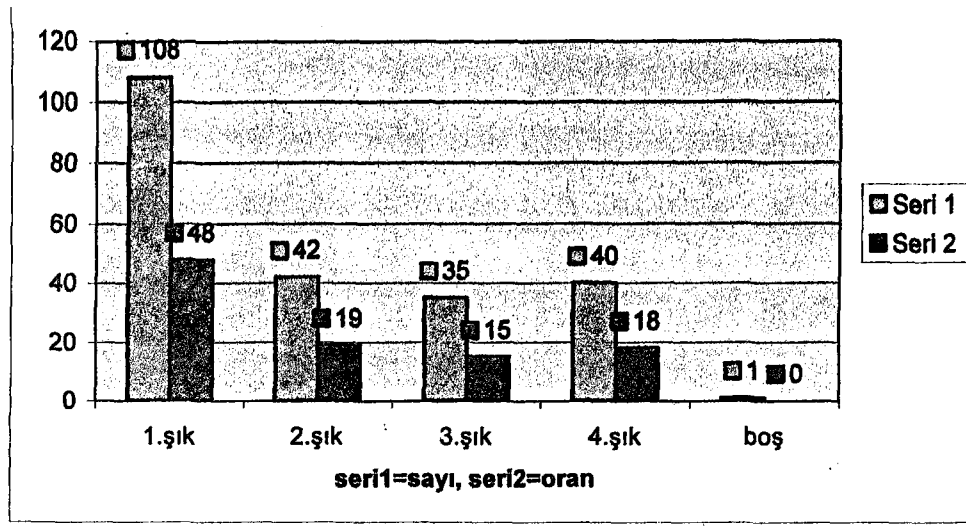
Ankete katılan öğrencilerimizin % 32'si ailelerinin dar gelirlili, %53'ü orta halli, yüzde % 11 iyi % 2'si de durumlarının çok iyi olduğunu belirtmiştir. % 2'lik kısmı bu bölümü işaretlemeyi uygun bulmuştur.

Anketimize katılan öğrencilerimize yönelttiğimiz ilk sorumuz DKAB ders saatini yeterli bulup bulmadıklarını anlamaya yöneliktir. Aldığımız cevaplar tablo 18'de oranlarıyla birlikte gösterilmektedir.

Din Derslerinin haftalık ders saatini yeterli buluyor musunuz?

- I. Evet yeterli görüyorum.%48
- II. Yeterli görmüyorum.%19
- III. Fazla olduğunu düşünüyorum.%15
- IV Bence fark etmez.%18

Tablo:18

Tablo18 incelendiğinde öğrencilerimizin % 48'i haftalık DKAB ders saatini yeterli bulduklarını, % 19'u yeterli görmediklerini % 15'i ise fazla olduğunu düşünmektedir. % 18 öğrencimiz ise durumun kendileri için bir fark teşkil etmeyeceğini belirtmektedirler.

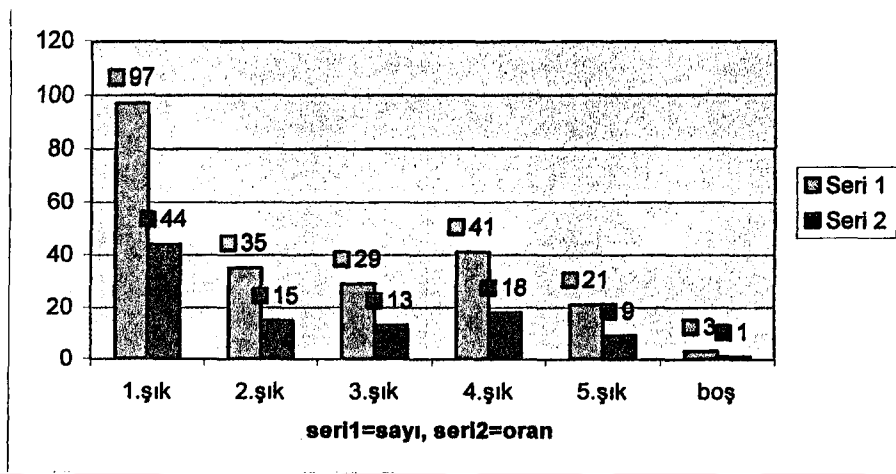
Bu durum öğrencilerimizin DKAB ders saatlerini yeterli gördükleri şeklinde yorumlanabilir. Farklı bir durum söz konusu olabilseydi bu oranın çıkması söz konusu olamazdı.

Anketimizin beşinci sorusunun içerisine çeşitli çeldirici şıklar ekleyerek soru örnekleri arasındaki tutarlılığı da bir derece ölçmeye çalıştık. Bu düşünceyle öğrencilerimize DKAB dersleri hakkındaki görüşlerini sorduk. Aldığımız cevaplar tablo 19 da ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

DKAB dersleri ile ilgili görüşlerden hangisine katılıyorsunuz.?

- I. Çok verimli ve gerekli bir ders olarak görüyorum.%44
- II. Bana göre sadece Sünnî öğrencilere yönelik bir derstir.%15
- III. Bence diğer dersler gibi sıradan bir derstir.%13
- IV. Kısmen yararlı buluyorum.%18
- V. Bu ders hiç ilgimi çekmiyor. %9

Tablo:19

Öğrencilerimiz bu soruya % 44 oranında DKAB derslerine gerekli ve verimli bir ders olarak düşünürken, % 15'i dersin Sünni öğrencilere yönelik bir ders olduğunu düşünmekte, % 13'ü diğer derslerden farklı bir tarafının olmadığını, % 18'i dersi kısmen yararlı bulduğunu, % 9'u ise bu derse karşı özel bir tutum geliştirmediklerini belirtmektedir. Öğrencilerimizin çoğunluğu DKAB derslerinin verimli olduğuna ve bu dersi gerekli gördüklerine kanaat getirmişlerdir.

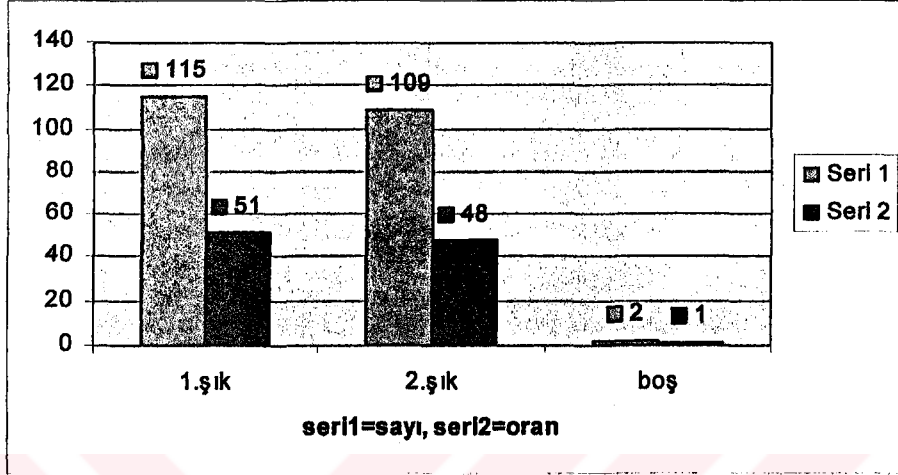
Ankete katılan velilerimize de sormuş olduğumuz (veli formunun altıncı sorusu) DKAB derslerinin zorunlu mu ya da seçmeli mi okutulmasını istersiniz sorusunu aynı doğrultuda öğrencilerimize de yönelttik. Aldığımız cevaplar tablo 20'de gösterilmiştir.

DKAB derslerinin durumu ile ilgili aşağıdaki hangi ifadeye katılıyorsunuz?

- I. DKAB dersleri zorunlu bir ders olarak okutulmalıdır.%51
- II.DKAB dersleri seçmeli bir ders olarak okutulmalıdır.%48

Tablo:20

Bu soruya öğrencilerimizin vermiş olduğu cevaplar hemen hemen aynı orandadır. Öğrencilerimizin % 51 'i DKAB derslerinin zorunlu bir ders olarak okutulmasını isterken, % 48'i DKAB derslerinin seçmeli olarak okutulmasından yanadır. Yine öğrencilerimizin cevaplarıyla velilerimizin vermiş oldukları cevaplar arasında bir benzerlikten söz edebiliriz. Bize bu konudaki görüşlerini ayrıca dile getiren öğrencilerimiz DKAB derslerinin seçmeli okutulması durumunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğun bu dersi isteyerek seçeceklerini söylemektedirler.

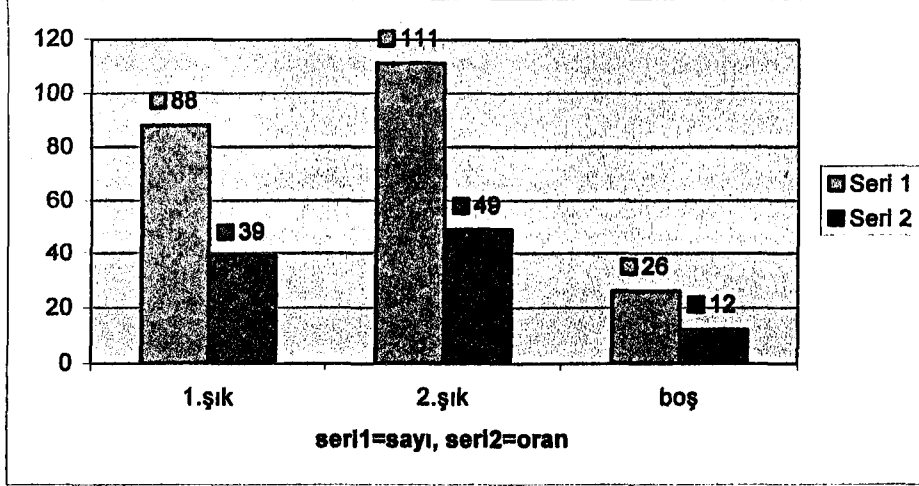
Alevî öğrencilerimizin sınıf ortamında nasıl bir iletişim kurduklarını yada kuramadıklarını anlayabilmek için anketimizde öğrencilerimize aşağıdaki soruyu da sorduk. Aldığımız cevaplar tablo 21de gösterilmiştir.

Aşağıdaki görüşlerden hangisi sizin görüşlerinize en yakın olanıdır? Lütfen düşüncelerinizi ekleyiniz.

I. Alevî bir öğrenci olarak din derslerinde görüşlerimi açıklamaktan çekinirim çünkü .....%39

II. Alevî bir öğrenci olarak din derslerinde görüşlerimi açıkça dile getiririm. çünkü .....%49

Tablo:21

Bu soruya aldığımız cevaplarda % 39'luk öğrenci grubumuz din derslerinde görüşlerini açıklamaktan çekindiklerini, % 49'luk öğrenci grubu ise din derslerinde görüşlerini açıklamaktan çekinmeyeceklerini belirtmişlerdir. Yine % 12'lik öğrenci grubu soruyu cevapsız bırakarak çekimser kalmışlardır.

% 39'luk ile din derslerinde görüş belirtmekten çekinen öğrencilerimiz buna sebep olarak öğretmenin ve arkadaşların tepkisinden çekindiklerini dolayısıyla hiçbir şey belirtmeden dinlemenin daha doğru olduğunu düşünmektedir.

% 49'luk öğrenci grubu görüşlerini ifade etmede niçin çekinmediklerini şöyle izah etmişlerdir: Bir konu hakkında her öğrenci gibi bizler de düşüncelerimizi doğru olsun yanlış olsun açıklamalıyız. Bizim inançlarımız kesinlikle bizi ilgilendirir. Okul bir öğrenme yeri olduğundan fikirlerimizi tartışmadan, konuşmadan doğru bilgiye ulaşamayız.

Görülüyor ki öğrencilerimizin büyük bir kısmı görüşlerini belirtmekten çekinmemektedir. Ne var ki görüş ve düşüncelerini ifade edemeyeceklerini belirten öğrencilerimizin de oranı küçümsenmeyecek kadar fazladır. Bu olumsuzluğa çözümün ders öğretmenlerinin yapıcı yaklaşımlarıyla getirilebileceği kanaatini taşımaktayız.

Alevî öğrencilerimize yöneltmiş olduğumuz soruların bir diğeri de DKAB derslerine karşı ilgilerinin nasıl olduğu sorusudur. Aldığımız cevaplar tablo 22’de gösterilmiştir.

Sizce Alevî öğrencilerin DKAB derslerine karşı ilgileri nasıldır?

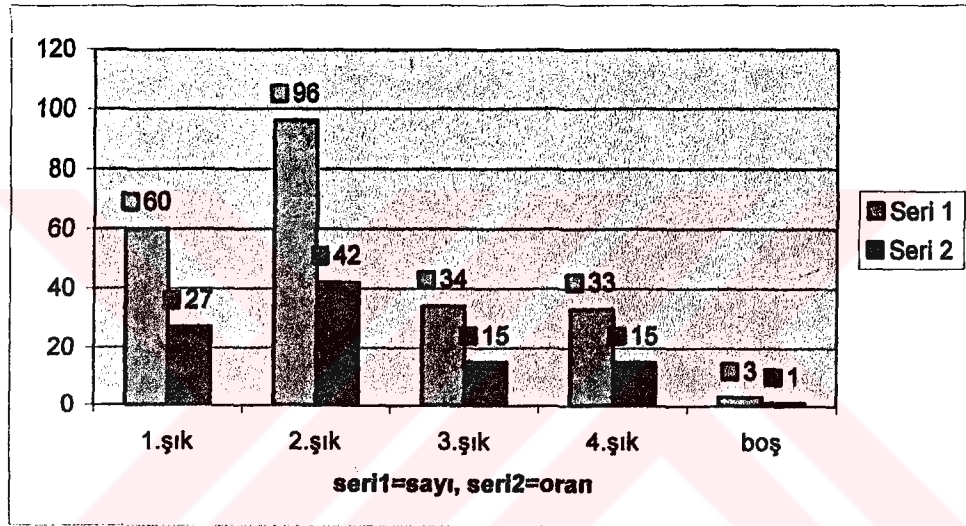
I. Oldukça yüksek%27

II. Normal %42

III. Yetersiz%15

IV. Hiç ilgileri yok %15

Tablo:22

Bu soruya öğrencilerimizin hem kendi yaklaşımlarını hem de grup içi yaklaşımlarını ifade etmeleri açısından önemlidir. Tablo 22’de görüldüğü üzere % 27’lik öğrenci gurubumuz DKAB derslerine karşı ilgiyi oldukça yüksek bulurken, % 48 ‘i normal, % 15’i yetersiz, % 15’i ise öğrencilerin bu derse karşı ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir.

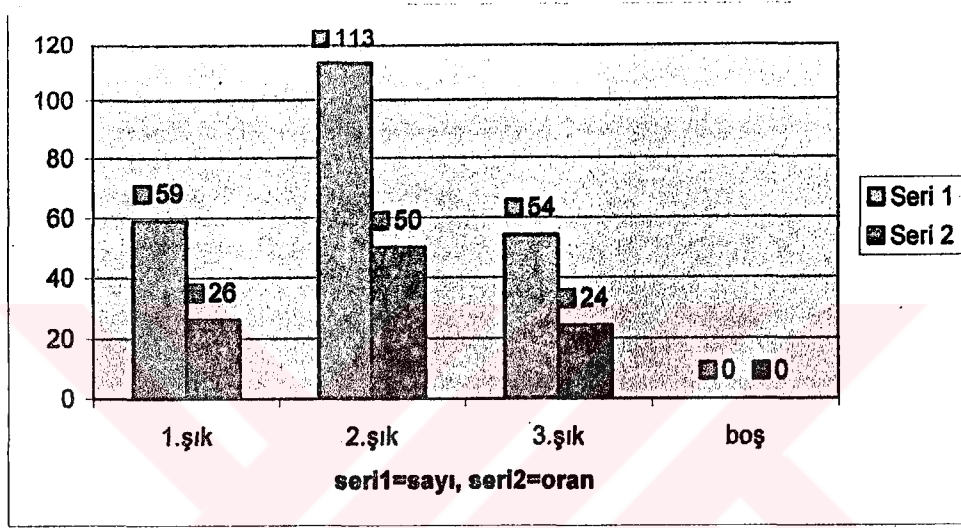
Öğrencilerimizin çoğunluğu bu derse karşı artı bir ilgi göstermediklerini diğer dersler gibi normal bir ders olduklarını düşünmektedirler.

Alevî öğrencilerimizin ailelerinden almış oldukları din eğitimi ile okulda almış oldukları din eğitimi arasındaki farkın olup olmadığını anlayabilmek için öğrenci formumuzun dokuzuncu sorusunu bu konuya ayırdık. Aldığımız cevaplar tablo 23’ de gösterilmiştir.

Ailenizden aldığınız din eğitimi ile okul da almış olduğunuz din eğitimi arasındaki fark hangisidir?

- I. İkisi de birbirine zıt eğitimler.%26
- II. Benzer olan bir çok yönleri var.%50
- III. Tamamen aynı eğitimler.%24

Tablo:23

Alınan cevapların yüzdeler dilimi şu şekildedir: Öğrencilerimizin % 26'sı ailede verilen din eğitimi ile okulda almış oldukları din eğitiminin tamamen birbirine zıt eğitimler olduğunu düşünmekte, % 50'si benzer dini eğitimlerin fazlalığını ifade etmekte, öğrencilerimizin % 24'u ise tamamen aynı eğitimler olduğunu belirtmektedir.

Aile ortamında verilen din eğitiminin geleneksel motiflerin çokluğu ile sunulduğu bir gerçektir. Okullardaki din eğitiminin ise bir program dahilinde, bilimsel yöntemle ve grup içi eğitimle verildiği düşünüldüğünde öğrencilerimizin vermiş oldukları cevapların farklılık arz etmesi doğaldır. Bu farklılığın bir mezhebi farklılıktan kaynaklanmış, farklı dini motifleri ihtiva eden bir inanış profilinin ailede veriliyor olması, ailedeki din eğitiminin okullardaki din eğitiminden farklılık arz etmesine haklılık kazandıracaktır. Önemli olan özde konuların her iki eğitimdeki benzerlikleridir.

Anketimizde öğrencilerimize DKAB dersi sınavına hazırlanırken nasıl bir tutum içerisinde oldukları da sorulmuş alınan cevaplar tablo 24’de oranlarıyla gösterilmiştir.

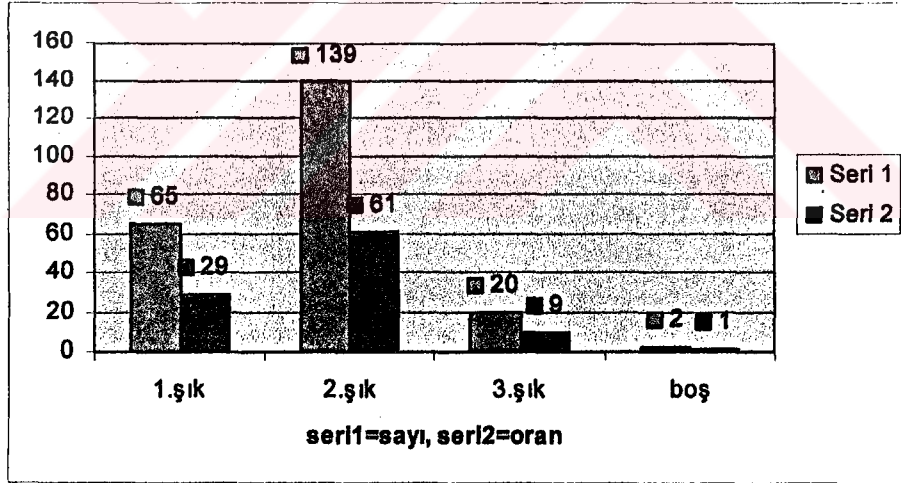
Din dersi sınavına hazırlanırken aşağıdaki hangi düşünceyi taşıyorsunuz?

I. Ezberleyerek çalışayım da zayıf not almayayım.%29

II. Çok çalışayım da hem sınavı geçeyim hem de hayatım boyunca bana lazım olacak bilgileri edineyim.%61

III. Benimle ve inancımın fazla alakalı olmayan konulara çalışmak beni sıkıyor. Zorunlu olduğu için hazırlanıyorum.%9

Tablo:24

Tablo 24 de görüldüğü gibi öğrencilerin % 29’u zayıf not almamak için konuları ezberleyerek çalıştıklarını % 60’i hem sınavı geçmek adına hem de hayatı boyunca ihtiyaç duyabileceği bilgileri öğrenmek için çalıştıklarını, % 9’u ise dini konuların ilgisinin olmamasına rağmen zorunlu olarak çalışması gerektiği için din dersi sınavına hazırlanmışlardır.

Sonuçta da görüldüğü gibi öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu bu dersin muhteva ettiği konularla, kendilerine hayat boyunca lazım olacak dini bilgilerin edinilmesi amacıyla çalıştıkları görülmektedir.

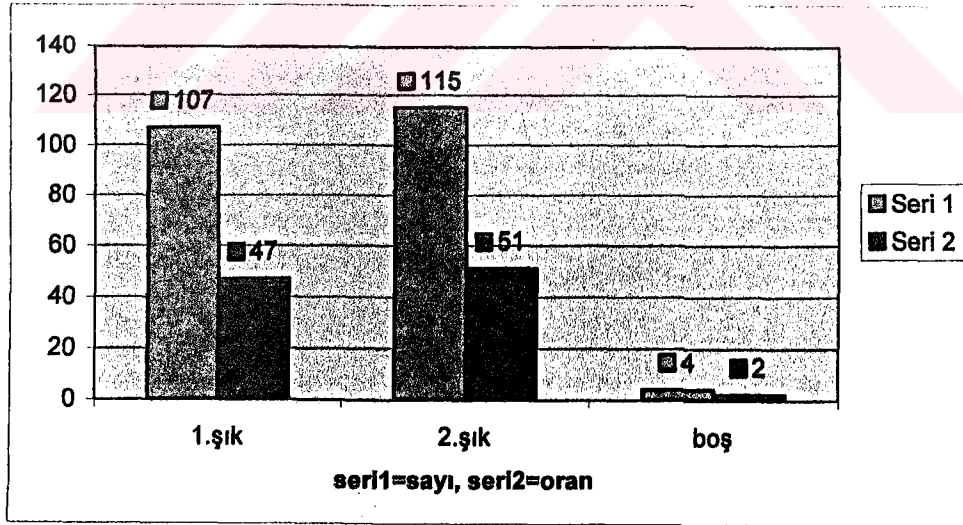
Anketimizde öğrencilerimize yöneltmiş olduğumuz anket formunun on birinci sorusu daha önce sormuş olduğumuz yedinci sorunun kontrolü durumundadır. Alınan cevaplar tablo 25 de ayrıntılı olarak gösterilmektedir.

Sünnî öğrenci arkadaşlarınızla dini konularda tartışmayı ister miydiniz?

I. Evet isterdim ama ortak bir noktada buluşacağımızı zannetmiyorum.%47

II. Hayır istemezdim, çünkü bu konulara ön yargıyla bakıldığını düşünüyorum.%51

Tablo:25

Aldığımız cevaplar yedinci sorunun cevaplarıyla bir paralellik göstermektedir. Öğrencilerimizin % 47'si Sünnî öğrencilerle tartışmayı istediklerini fakat ortak bir noktada buluşamayacağını belirtirken, % 51'i

tartışmayı istemediklerini çünkü dini konularda bir ön yargının söz konusu edildiğini belirtmişlerdir.

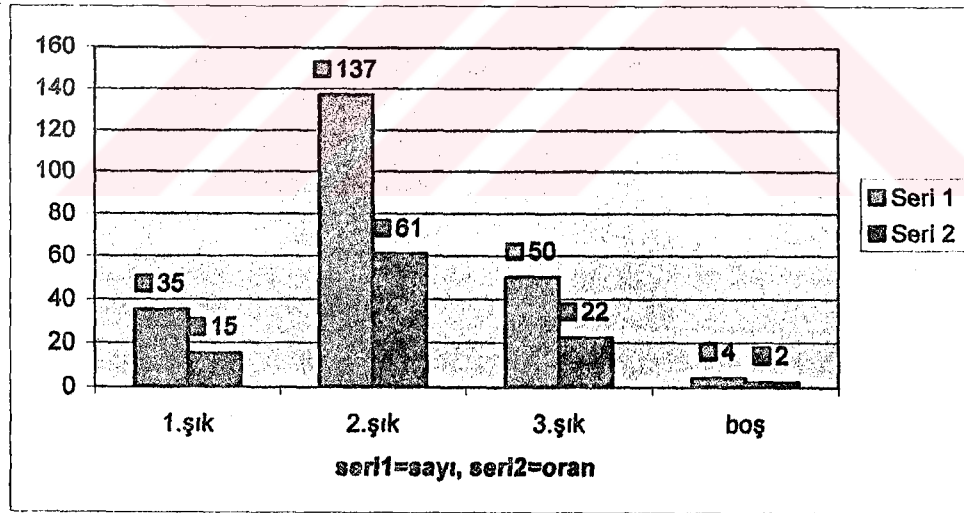
Alevî öğrencilerimiz DKAB ders programında Alevîlik ile ilgili konuların olması halinde bu konuda daha rahat bir tartışma alanının doğacağını düşünmektedirler. Ancak bu şekilde birbirlerini daha iyi tanıyabileceklerini ve kendilerine ön yargıyla yaklaşımları bertaraf edebilecekleri belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimize şu soru da yöneltilmiştir. Sorumuza verilen cevaplar tablo 26' da oranlarıyla birlikte verilmiştir.

Sizece Alevîliğin İslâm inancıyla bağı aşağıdakilerden hangisidir?

- I. Alevîliğin İslâm inancıyla hiçbir bağına olduğuna inanmıyorum.%15
- II. Alevîlik İslâm inancının farklı bir yorumudur.%61
- III. Alevîlik ve İslâm konularında bilgi sahibi değilim.%22

Tablo:26

Öğrencilerimizin % 15'i Alevîliğin İslâm inancıyla hiçbir bağına olmadığını belirtmiş, % 61'i Alevîliğin İslâm inancının farklı bir yorumu olduğunu, % 22'si ise konu hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerimizin % 2'si sorumuza cevap vermemiştir.

Alınan cevaplarda da görüldüğü gibi Alevî öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğu Aleviliğin İslâm dininin farklı bir yorumu olduğunu dolayısıyla Aleviliğin İslâm'dan ayrı düşünülmemeyeceğini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın bu aşamasında öğrencilerimize yöneltmiş olduğumuz soruların konu hakkındaki belki de en belirleyici sorusu aşağıdaki şekliyle öğrencilerimize sorulmuş olup, alınan cevaplar tablo 27' de belirtilmiştir.

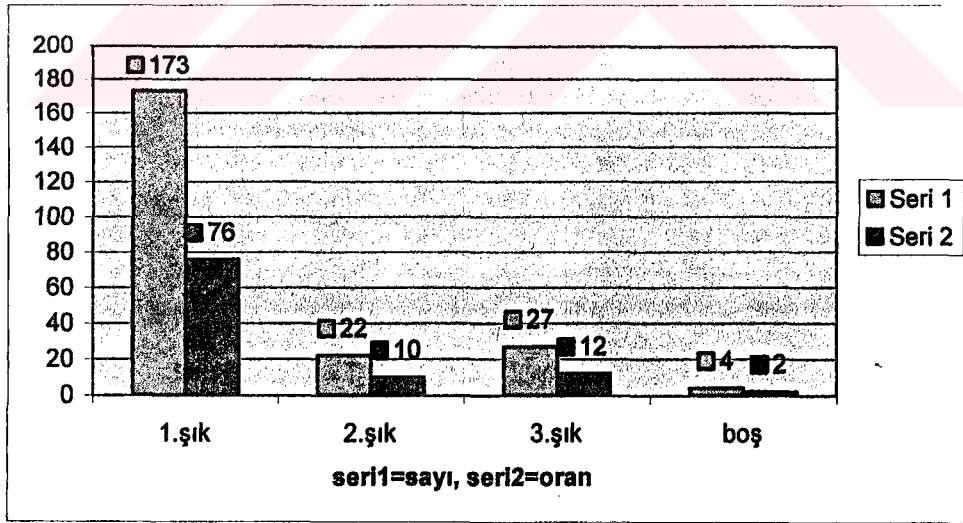
Alevilik ile ilgili konuların din dersi programında yer almasını istersiniz?

I. Evet isterim. Bu konuları derste daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum.%76

II. Hayır istemiyorum. Bu konuların bana bir şey katacağını düşünmüyorum.%10

III. Benim için fark etmez ilgi duymuyorum.%12

Tablo:27

Tablo 27'de görüleceği gibi öğrencilerimizin %76 gibi büyük bir oranı sorumuza DKAB derslerinin müfredatına Alevilik ile ilgili konuların eklenmesini isterken, %10'u bu konuların kendilerine bir şey kazandırmayacağı düşüncesiyle olumsuz yanıt vermişlerdir. Yine %12'si aynı

doğrultuda bunun kendileri için bir farklı bir durum yaratmayacağını belirtmektedir. %2'si ise cevap vermemeyi tercih etmiştir.

Öğrencilerimizle yapmış olduğumuz görüşmelerde büyük bir çoğunluğun DKAB ders programında Alevilik inancının işlenmesiyle, Sünnî öğrencilerin kendilerini daha iyi tanıyabileceğini, varsa ön yargılardan arınabileceklerini ifade etmişlerdir. Dahası kendilerinin de bu konuları sınıf ortamında öğretmenleriyle beraber işledikleri zaman sağlıklı bir bilgi edinebileceklerini ifade etmişlerdir.

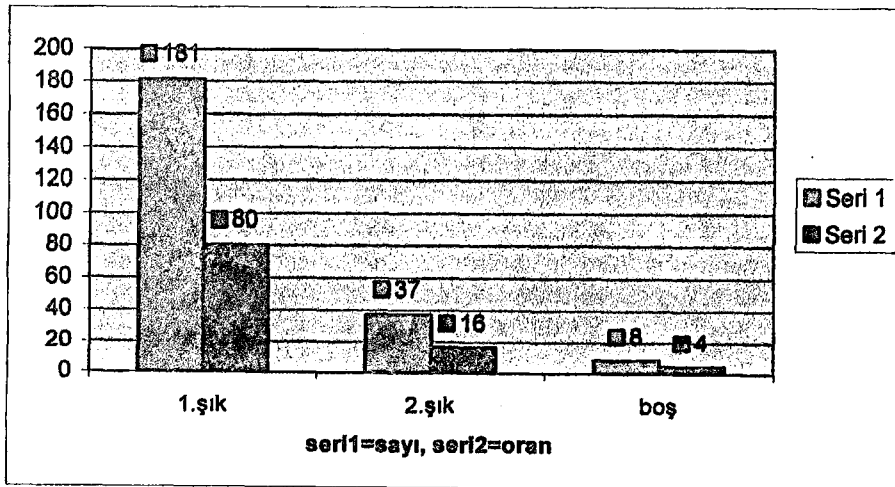
Kanaatimizce de öğrencilerin bu taleplerini haklı buluyor, MEB'nin 2004-2005 eğitim- öğretim yılında bu uygulamayı başlatacak olmasını açıklamasını, sosyal barışa, milli birlik ve bütünlüğü sağlayacaktır.

Ankete katılan öğrencilerimize bir önceki sorumuzu tamamlayıcı niteliğindeki aşağıdaki sorumuz da yönetilmiş, aldığımız cevaplar tablo 28'de belirtilmiştir.

Alevilikle ilgili konuların programa katılması sizce ne kadar yararlı olur? Lütfen düşüncenizi yazınız.

- I. Faydalı olacağını düşünüyorum.çünkü.....%80
II. Faydalı olacağını düşünmüyorum.çünkü.....%16

Tablo:28

Tablo 28'de öğrencilerimizin %80'nı Alevilikle ilgili konuların müfredata dahil edilmesinin faydalı olacağını, % 16'sı bu konuda olumsuz

düşündüğünü yine sebepleriyle belirtmiştir. Öğrencilerimizin % 4'u sorumuzu yanıtı bırakmıştır.

Alevîlik Bektâşîlik hakkında sağlam bilgi, insanlarımız arasındaki yanlış anlamaların, yanlış değerlendirmelerin ve ön yargıların ortadan kalkması için kültürel bir zemin hazırlayacaktır. İnsanlarımızın doğru bilgilendirilmesinin tabii sonucu olarak birlik şuurunun sosyolojik tezahürleri, hepimizin beklediği ortak amaçlarımız arasındadır. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinden “mezhepler üstü” bir anlayışla, yeterli ve verimli bir şekilde yaralanılması halinde, sevgi, hoşgörü ve ulusal barış gibi amaçlara ulaşmak kolaylaşacaktır.⁴⁸

Öğrencilerimize yöneltilen anket formunun on beşinci sorusu aşağıdaki şekildedir ve alınan cevaplar tablo 29 da gösterilmiştir.

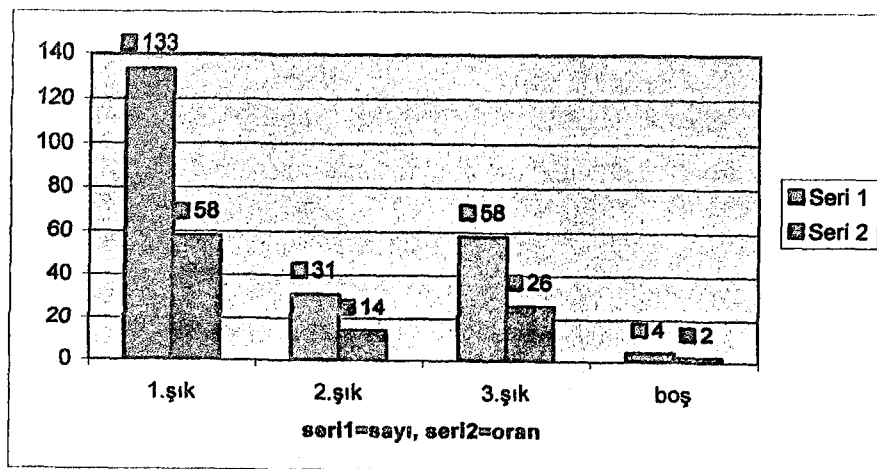
Dinî konulara olan ilginizi daha çok nerede karşılamak istersiniz?

I. Okulda din dersi öğretmenimiz eşliğinde.%58

I. Evde ailemle birlikte.%14

III. Kendimi rahat hissedeceğim arkadaş ortamlarında.%26

Tablo:29

⁴⁸ Osman Eğri, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Alevilik” , Hacı Bektâş Veli Araştırma Dergisi ,Ankara, 2000, Sayı21, S.28.

Tablo 29'a göre öğrencilerimizin %58'i dinî konulara olan ilgilerini okulda öğretmenleri eşliğinde karşılamak istediklerini belirtmiş, %14'ü bu ilgiyi aile ortamında karşılamak istediklerini, %26'sı ise kendini rahat hissedeceği arkadaş ortamını tercih edeceklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerimizin %2'si sorumuza cevap vermemiştir.

Hangi seviyede olursa olsun, bir okulda öğretime dahil olan bütün öğrencilerin ferdi iradeleri, duyguları, düşünceleri ve davranış biçimleri, kolektif irade, duygu, düşünce ve davranışa dönüşür. Çünkü öğrenciler okul kapısından içeri girdikleri andan itibaren, farkında olarak veya olmayarak kendilerinden önce yine öğrenci kitleleri tarafından meydana getirilmiş veya kendilerince oluşturulan bir "sınıf havası"nın etkisine girmektedir.⁴⁹

Böyle bir sınıf havası içerisinde öğrenci kendini ifade olanağı bulup düşüncelerini daha açık belirtecektir. Öğretmenin de bu ortamı kontrol etme ve etkin katılımı sayesinde öğrenci almış olduğu eğitimin etkinliğine sonuna dek güven duyabilecektir.

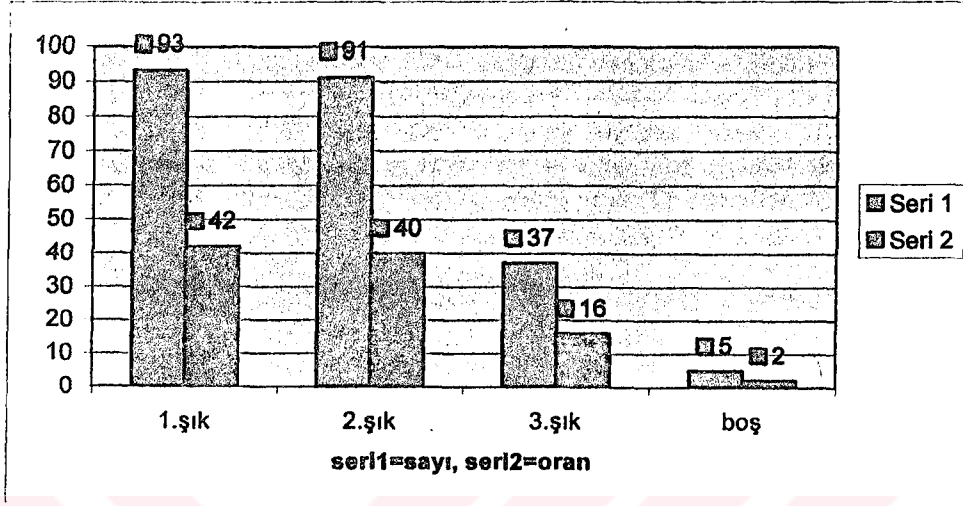
Öğrencilerimize yöneltmiş olduğumuz bir başka soru da Alevî kesime ön yargıyla bakıldığını düşündükleri durumda bu ön yargıyı gidermek için din derslerindeki eğitimi bir fırsat olarak görüp görmedikleridir. Alınan cevaplar tablo 30'da ayrıntılarıyla verilmiştir.

Alevî kesime ön yargıyla bakıldığını düşünüyorsanız bu ön yargıyı gidermek için din derslerindeki eğitimi bir fırsat olarak görüyor musunuz?

- I. Değişen bir şeyin olacağını zannetmiyorum.%42
- II. Belki de bu fırsatı kullanmalıyız diye düşünüyorum.%40
- III. Bu fırsatı kullanma zemini bulamıyorum.%16

⁴⁹ Mustafa Öcal, *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar*, Ankara, 1991, s.159.

Tablo.30

Öğrencilerimizin tablo 30'a göre %42'si değişen bir şeyin olmayacağı kanaatini taşımakta, %40'ı bu fırsatı kullanmaları gerektiğini, %16'sı bu fırsatı kullanma zemini bulamadıklarını belirtmiştir. %2'si ise yanıt vermemeyi uygun bulmuştur.

Öğrenci arkadaşlarımızın yarısına yakını büyük bir karamsarlık taşımakla beraber aynı orandaki öğrencilerimiz bu ön yargıları değiştirmek için fırsatları kullanmak gerektiğini belirterek bu grubun ümitvar olduklarını görmekteyiz.

Anketimizin 17. sorusu açık uçlu soru niteliğindedir. Bu soru öğrencilerimizin DKAB derslerinden beklentilerini ve bu derslerin nasıl olmasını istediklerini belirlemek amacını taşımaktadır.

Alevî bir öğrenci olarak din derslerinin nasıl olmasını isterdiniz?

Lütfen kısaca yazınız.

Bu sorunun cevaplarını toparlarken birbirine yakın olan cevaplar sınıflandırılmış, öğrencilerimizin genel kanaatleri yansıtılmaya çalışılmıştır.

Alevî öğrencilerimizin vermiş oldukları cevaplar araştırmamızın geneli düşünüldüğünde daha net ortaya çıkacaktır.

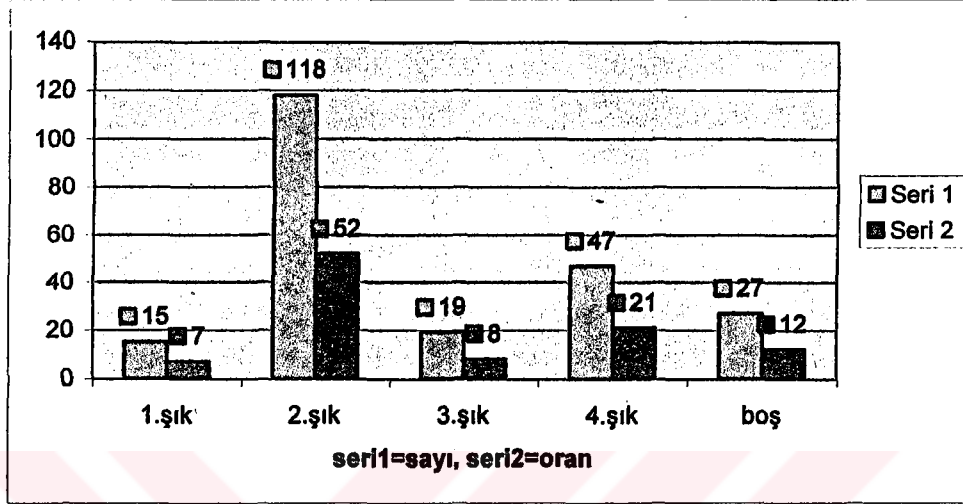
Öncelikle öğrencilerimiz DKAB derslerinde daha çok sessiz kalmayı tercih etmektedirler. Buna sebep olarak da kendi inanışlarını ifade etme fırsatını bulamamak olarak göstermektedirler. DKAB derslerine alevî inanç sistemlerinin konulması durumunda, diğer mezhebe mensup olan arkadaşlarının kendilerini daha net bir şekilde tanıyacıklarını, dolayısıyla aralarında olumlu bir iletişim kurulacağını düşünmekte. Kendi mezheplerine ait bilgileri öğrenmede kişisel çabalarının yeterli olamayacağını söyleyen öğrencilerimiz, bunun tarafsız kalacak öğretmenleri tarafından desteklenmesinin olumlu bir yaklaşım olacağı kanaatini taşımaktadırlar. kendilerinin Sünnîliği öğrenme çabası kadar, Sünnî arkadaşlarının da Alevîliği öğrenme çabasının karşılıklı hoşgörüyü daima canlı tutacağını düşünerek Alevîliğin genel hatlarıyla din derslerinde öğretilmesinden yanadırlar.

Anketimizin seçmeli sorularının sonuncusu sekizinci soruda sormuş olduğumuz Alevî öğrencilerin din derslerine karşı ilgilerinin yetersiz ise bu yetersizliğin sebeplerini belirleme amacını taşımaktadır. Sorumuzun asli şekli aşağıdaki gibidir ve alınan cevaplar tablo 31’de gösterilmiştir.

Alevî öğrencilerin din derslerine karşı ilgisiz olduğunu düşünüyorsanız bu ilgisizliğin sebebi sizce hangisidir.?

- I Sınıfların kalabalık oluşu.%7
- II. Bazı öğrencilerin derse isteksiz oluşu.%52
- III. Derslerin basit oluşu.%8
- IV. Program yönünden yetersiz oluşu.%21

Tablo:31

Öğrencilerimizin % 7'si bu soruya sınıfların kalabalık oluşu şikkını işaretlerken, % 52'si öğrencilerin derse karşı isteksiz tutumlarının olduğunu, % 8'i derslerin basit olduğunu, % 21'i dersin program yönünden yetersiz oluşunu sebep olarak göstermişlerdir. % 12'lik öğrenci grubu ise sorumuza cevap vermemiştir.

Yapmış olduğumuz gözlemler öğrencilerin verdikleri cevaplarla aynı doğrultudadır. Alevî öğrencilerimizin DKAB derslerine karşı isteksiz bir tavır sergiledikleri tarafımızdan gözlenmiştir. Bu isteksizliğin nedeni yapmış olduğumuz araştırmanın tamamı incelendiğinde daha iyi anlaşılacaktır.

Öğrencilerin Dinî Çağrışımalarını Değerlendirmeye Yönelik Bulgular.

Bu kısımda öğrenci anketinin sonuna doğru yer verdiğimiz kavramları açık uçlu bırakarak bazı kavramların öğrencilerimize neler çağrıştırdığını görebilmek gayesiyle belirlediğimiz kavramlara öğrenciler tarafından yüklenen anlamları inceleyeceğiz. Bu kavramlara yüklenen anlamlar toparlanırken birbirine benzeyen cevaplar gruplandırılmış ve genel bir sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

İslâm:

Bu kavram öğrencilerde genel olarak mensubu buldukları din anlamı taşımaktadır. İslâm kelimesi öğrencilerimiz için genel bir anlayışın ifadesidir.

Sünnî :

Sünnî kavramı öğrencilerimize İslâm dinini benimsemiş farklı bir mezhebe bağlı bulunan kişilere yükledikleri anlamı çağrıştırmaktadır. Daha çok Alevî olmayan şeklindeki yazıları dikkat çekmektedir.

Din Dersi :

Öğrencilerimiz bu kavramı okullarda okutulan yararlı bir ders olarak tanımlamış, ahlaki kavramların öğretildiği, peygamberimizin anlatıldığı, Kur'an'ın açıklandığı bir ders olarak gördüklerini yazmışlardır.

Hz.Ali :

Bu kavrama verilen cevapları şu şekilde toparlamak mümkündür. Hz. Ali peygamberimizin damadı, İslâm'a hizmetleri bulunan önemli bir şahsiyet, bağlı buldukları mezhepleri sebebiyle ayrıca övgüye layık büyük bir halife.

Alevîlik :

Alevîlik kavramı çocuklarda kendi mezhepleri olduğu cevabıyla ağırlık kazanıyor. Alevîlik İslâm'ın farklı bir yorumudur. Hz.Ali'yi seven ona bağlı olan anlamları yüklemiştir.

Yezid :

Öğrencilerimiz bu kavrama alevî olmayan, Alevîleri sevmeyen, Alevîlere ön yargıyla bakan kişi anlamı yüklemiştir.

Müslüman :

Öğrencilerimiz tarafından bu kavrama İslâm dinine mensup, İslâm dininin gereklerini yerine getiren, Allah'a ve Hz.Muhammed'e bağlı olan anlamı yüklemiştir.

Hz.Hüseyin :

Bu kavram öğrencilerimize Kerbela olayını çağrıştırmakta, Hz.Ali'nin Kerbela'da şehit edilen oğlu, Peygamberimizin torunu ifadelerine yer verilmektedir.

Öğrencilerin bu kavramlara yüklemiş oldukları anlamlara bakıldığında onların konuya hakimiyeti daha da açığa çıkacaktır.

Öğrencilerin anketle ilgili düşünceleri

Öğrenci arkadaşlarımıza anket formunun sonuna anket ile ilgili düşüncelerini aktarmalarını da rica ettik. Öğrencilerimiz her fırsatta bizlere teşekkür ederek, kendilerinin var kabul edildiği bir sistemde yaşamak arzusunu gerçekleştirmek adına bu tür çalışmalara devamlı suretle destek olacaklarını ifade etmişlerdir. Bu bölümde dikkate değer bulduğumuz öğrenci düşüncelerinden bir kaçını aynen aktarmak isteriz.

- Bence anket olmasaydı Alevîlikle ilgili düşüncelerimi rahatça söyleyemezdim.

- Bu anket Zaralılara faydalı olacaktır. Çünkü bizde Sünnîler gibi Allah'a inanıyoruz.

- Bu anketin iyi olduğunu düşünüyorum bizler çok basit sebeplerden dolayı bir birimize karşı gösteriliyoruz. Bu konuda bir tiyatro oynatılın isterdim.

- Bütün gerçekler belirtilmeli çünkü biz Sünnîliği öğrendiğimiz kadar Alevîliği de öğrenmek istiyoruz.

- Bence din dersi önemli bir derstir. Din dersi sayesinde Allah'ın her yerde olduğunu öğreniyoruz ve günah işlemekten, birbirimize darılmaktan korkuyoruz.

- Bu anket Alevîliğin Sünnîler tarafından öğrenilmesini sağlayacaktır onlar bizi öğrendiklerinde çekinilecek bir tarafımızın olmadığını anlayacaklardır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

1. SONUÇLAR:

Bu araştırmada velilerimizden ve öğrencilerimizden elde edilen bilgiler ve alan araştırması ışığında şu sonuçlara varılmıştır.

Ankete katılan âlevî velilerimizin % 57'si çocukların ahlaki eğitimlerini tamamlamasına yardımcı olacağı düşüncesi ile okullarımızda verilen din eğitimine olumlu yaklaşıtlarını belirtmişlerdir. Bu sonuç araştırmanın *Alevî veliler çocuklarının bu dersi almalarını istemektedir* denencesini doğrulamaktadır.

Alevî velilerimizin % 59'i şu an ki DKAB derslerinin seçmeli olarak okutulmasından yana olduklarını, % 39'u ise zorunlu okutulmasını taraftarı oldukları belirtmişlerdir.

Araştırmamızda velilerimizin büyük çoğunluğu (% 40) din eğitimi alan çocuğunda olumlu gelişmeler gördüğünü, %18' i din eğitimi alan çocuğunda gelenekleriyle çatışma gördüğünü, %23' ü din eğitimi alan çocuğunda hiçbir değişiklik görmediğini , %17' si ise çocuğunun almış olduğu din eğitimi gereksiz gördüğünü belirtmiştir.

Ankete katılan Alevî velilerimizin % 59'u Sünnî kaidelere göre verilen din eğitimini olumlu karşılamadıklarını, bu derslerde Alevîlik ile ilgili konuların yer almasını istediklerini belirtmişlerdir.

Velilerimizin % 63'ü DKAB derslerinde kendi mezheplerine ait bilgilerin de yer almasının fayda sağlayacağı düşüncesini taşımaktadırlar.

Velilerimizin % 37'si kendi mezheplerine dair bilgilerden yoksun olduğunu ve bunu bir eksiklik olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Velilerimizin % 60'ı çocuklarına din eğitimi vermekte yetersiz kaldıklarını belirterek bu görevi okulların gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Velilerimizin %44'ü çocuğuna yeterince din eğitimi verdiğini belirtirken, % 30 oranında bir veli gurubumuz okullarda verilen din eğitimini

yeterli buldukları için gerek duymadıklarını ifade etmiştir. Alevî velilerimizin % 23'u ise çocuklarına yeteri derecede din eğitimi vermediklerini ve onları dini manada bir boşluğa sürüklediklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan velilerimizin % 42'si çocuklarının dini konulara ilgi duymalarından rahatsız olmadıklarını aksine memnun kalacaklarını söylemişlerdir.

Din eğitimine okulların üslenmesi gerektiğini belirten velilerimizin oranı % 56'dır.

Ankete katılan öğrencilerimizin % 48'i din dersi saatini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir.

Yine öğrencilerimizin % 44'u din derslerini çok verimli ve gerekli bir ders olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimizin % 51'i DKAB derslerini zorunlu ders olarak kalması gerektiğini belirtirken, % 48'i bu derslerin seçmeli olmasından yana olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın *Alevî öğrenciler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu olarak okutulmasına karşıdır* denencesini doğrulamamaktadır.

Öğrencilerimizin % 39'u âlevî öğrenci olarak din derslerinde görüşlerini açıklamaktan çekindiklerini, % 49'u ise görüşlerini açıkça dile getirebileceğini ifade etmişlerdir. Bu durum araştırmanın denencelerinden olan *Alevî öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde görüşlerini açıklamaktan çekineceklerdir* denencesini kısmen de olsa doğrulamıştır. Çünkü %39'luk bir rakam hiçte gözden kaçırılacak bir rakam değildir.

Alevî öğrencilerimizin % 42'si DKAB derslerine karşı özel bir tutumlarının olmadığını, diğer dersler gibi normal bir ders olarak gördüklerini açıklamışlardır.

Ankete katılan Alevî öğrencilerimizin % 50'si ailelerinden almış oldukları din eğitimi ile okulda almış oldukları din eğitimi arasında bir fark görmediklerini söylemişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimizin % 61'i DKAB dersi sınavına hazırlanırken, hem dersi geçmek, hem de hayatları boyunca kendilerine lazım olacak dini bilgileri öğrenmek için ders çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimizin % 47'si Sünnî öğrencilerle dini konularda tartışabileceklerini fakat ortak bir noktada buluşamayacaklarını belirtirken, % 51'i Sünnî arkadaşlarıyla dini konuda tartışmak istemediklerini, çünkü bir ön yargının söz konusu olduğunu ifade etmişlerdir.

Alevîliğin İslâm inancının farklı bir yorumu olduğunu ifade eden öğrencilerimizin oranı % 61'dir.

Alevîlikle ilgili konuların din derslerinde yer almasını isteyen öğrencilerimizin oranı, % 76'dır.

Yine Alevi öğrencilerimizin % 80'ni DKAB derslerinde Alevîlik ile konuların yer almasının yarar sağlayacağını söylemişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimizin, % 58'i dini konulara olan ilgilerini okulda öğretmenleri eşliğinde gidermek istediklerini belirtmişlerdir.

Anketi cevaplayan öğrencilerimizin % 40'ı din derslerini Alevîlere karşı ön yargının giderilmesi için bir fırsat olarak gördüklerini, % 42'si ise din derslerini, bu ön yargının giderilmesi için bir fırsat olarak görmediklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan öğrencilerimizin, % 52'si din derslerine karşı Alevi öğrencilerin ilgisizliğini, öğrencilerin isteksiz tavırlarına bağladıklarını, % 7'si sınıfların kalabalık oluşuna, % 8'i bu dersin basit oluşuna, % 21'i ise müfredat yönünden bu derlerin yetersiz oluşuna bağladıklarını belirtmişlerdir.

ÖNERİLER:

Araştırmamızda elde ettiğimiz bu sonuçlar ışığında şu öneriler sunulmuştur:

Bu araştırmanın benzerleri daha geniş kapsamlı olarak yapılmalıdır. Bu çerçevede daha çok öğrenci ve velilerin katıldığı anket formları düzenlenmeli ve yine aynı konuda öğrencilerin, velilerin, eğitim uzmanlarının, konu ile ilgili

resmi kurumların ve sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınmalıdır. Alevî-Sünnî inançlarını temsil eden yetkililerin bir araya gelerek bu konuyu seminer veya toplantılarda tartışarak çözüm yolu sunmaları gerekmektedir.

Çünkü hemen her Alevî ocak zedeleri Allah, Kur'an ve Peygamber üçlüsünde birleştiklerini kesin kez açıklamışlardır. Bu nedenle İslâm'ın özünde Alevî Sünnî açısından bir sapma düşünülemez. Her Alevî Allah'a, Peygambere ve kutsal kitaba bağlı oldukları hususunda kararlıdırlar. Bu üç unsur, Alevî Sünnî bütünleşmesinde önemli bir yer teşkil edecektir.

Tarihi süreç içinde oluşan "Alevî olgusu" her şeyden önce Ortodoks İslâm'la uyum içine getirilmek durumundadır. Bir başka deyimle Alevîlik olgusunun önüne geçmelidir. Zira Alevîlik olgusunda merkeze yönelik toplumsal gerilimler söz konusudur. Alevî cemaati merkez-Sünnî bütünleşmesinde bu Alevîlik olgusunu eritmek durumundadır. Dış ve iç proletarya daha ziyade bu Alevîlik olgusu diyebileceğimiz kanallardan Alevîliğe nüfus etmekte ve onu kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktadır.

Alevî kültür sahaları ile Sünnî kültür sahaları tarihi gelişim çizgisi içerisinde Fazlurrahman'ın hermenetik yaklaşımı içerisine girmek suretiyle geçmişin derinliklerine dönüş yaparak bugünün doğru bilgisini oluşturmalıdır.

Şöyle ki; yüzyıllar öncesinde Emevî ve Hâşimî soylarının siyasi çekişmelerinden bir şey bekleyemeyiz. Biz ancak alemlere rahmet olarak gönderilen o yüce peygamberin, onun sevdikleri ve beğendiklerinin sevgisi peşinde olmakla mânevi bir huzur bulanlardan, Allah'ın rızâsına giden yolun yolcularından biri olmalıyız. Yoksa Alevînin Sünnîyi, Sünnînin Alevîyi tekfiri ile, Allah'ın ve Peygamberin sevgisini kazanmak ve yollarında olmak mümkün değildir.

Alevî-Sünnî farklılaşması özde meydana gelen bir ayrılık değildir. Allah, Peygamber, Kur'an gerçeğinden birini dışlayan hiçbir sistem ne din ne de İslâm kimliği taşıyamaz.

Alevî kesimin bu gün devletten bir takım beklentileri olduğu aşikardır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde Alevîlik ile ilgili bir takım bilgilere

yer verilmesinin kimseye bir zararı dokunmayacaktır. Hatta, farklı inanışlara sahip öğrenciler birbirleri hakkındaki bilgileri öğrenebilecekleri en sağlıklı ortamlarda öğrenecek ve bu bilgilerin bir ayrılık sebebi sayılmayacağını bilerek rahat bir iletişim kurma imkanını yakalayacaklardır.

Son tahlilde bu özde birliğin tamamlayıcıları eğitim noktasında daha sık kullanılmalıdır. Din derslerinde bu ortak noktalarla beraber farklı anlayış modellerine de yer vermenin sosyal bütünleşmeye katkı sağlayacağı düşüncesi taşınmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKYÜZ, Hüseyin , Türk Yurdu Yayınları, cilt 24, sayı 204, Ağustos, 2004.
- ARSLANOĞLU, İbrahim , Alevîlik-Bektâşîlik ve Batılı Araştırmacılar.hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, sayı,16.
- BOZKUŞ, Metin, Tarihten Günümüze Sivas Yöresinde Alevîlik, Vizyon Matbaacılık, Temmuz, 2000, Sivas.
- BİLGİN, Beyza, Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri, Gün Yayınları, Ankara,1998.
- BÖLÜKBAŞI, Şaban Sitem, “Türkiye’de İslâm’ın Yeniden İnkişafı”, İslamiyat Dergisi,
- CEBECİ, Suat, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi, Akçağ Yayınları,Ankara, 1996.
- EĞRİ, Osman, Bektâşilikte Tasavvufî Eğitim, Horasan Yayınları, İstanbul, 2001.
- EĞRİ, Osman ,Yaygın Din Eğitimi Açısından Bektaşilik, Horasan Yayınları, İstanbul, 2003.
- EĞRİ, Osman, “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersleri ve Alevilik”, Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi , Sayı21. Ankara, 2000.
- GÜL, Ahmet , Cumhuriyet Dönemi (1923-1997) Orta Öğretimde Din Eğitimi, Türkiye Din Eğitimi Vakfı Yayınları.
- HÖKELEKLİ, Hayati, Din Psikolojisi, T D V Yayınları, Ankara, 2003.
- İKBAL, Muhammed , Cavidnâme, Tercüme ve Şerh ,Annamarie Schimhel, Ankara 1958,
- KEÇELİ, Şakir, Alevîlik-Bektâşîlik Açısından Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi, Ardıç Yayınları, Ankara,1996.
- KULOĞLU, Nazan , Dinsel Eğitim Allah’a Emanet, Ardıç Yayınları, Ankara, 1998
- Konrad. Adenaver, Türkiye’de Eğitim Tartışmaları, Ardıç Yayınları, Ankara,1997.

- KUTLU, Sönmez, Din Anlayışında Farklılaşmalar Türkiye’de Alevîlik-Bektâşîlik, D İ B Yayınları, Ankara, 2003,
- KÜÇÜK, Abdurrahman, İslâm’ın Bugünkü Meseleleri, Türk yurdu Yayınları.Ankara,1987.
- KÖSOĞLU, Nevzat, Türk Yurdu Yayınları, 8. cilt, 348. sayı, Mart 1987,
- KÖYLÜ, Mustafa, Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri,(Amasya ve Çorum Alevî Bektâşî Köyleri Üzerine Bir Araştırma), Samsun, Ağustos,2000.
- MAHIROĞLU, Adnan, Dünden Bu güne Zara, Sivas, 1999.
- ONAT, Hasan , Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci,Ankara Okulları Yayınları, Ankara, 2003.
- ÖCAL, Mustafa , Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar, Diyanet Vakfı Yayınları, 1991.
- ÜZÜM, İlyas , Günümüz Alevîliği, İsam Yayınları, İstanbul, 2000.
- SUBAŞI, Necdet, “Modern Alevîlik:Sınırları Zorlayan Söylem Arayışları”, İslâmiyat IV,(2001),Sayı 4,
- TÜRKDOĞAN, Orhan, “Alevî Sünni Bütünleşmesi Niçin Önemli?”, I. Türk Kültürü ve Hacı Bektâş Velî Sempozyumu Bildirileri, Gazi Ü. Türk Kültürü ve Hacı Bektâş Velî Araştırma Merkezi Y. , Ankara,1999
- YILMAZ, Hüseyin, Din Eğitimi Ve Sosyal Barış, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003.

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
Zara İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
(200110)

1 : B.08.4.MEM.4.58.16.02.379/53
IU: Anket

07/01/2004

Murat GEVREK
(Cumhuriyet Üniversitesi
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi)

Alevi Öğrencilerin Din Eğitimine Bakış Açıları ve Beklentileri konulu anketi ilçemiz
larında yapabilmeye ilişkin Kaymakamlık Makamının 06.01.2003 tarih ve 379/48 sayılı
arı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turgut ÖZBEK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

1- Olur (1 Adet)

Ek 2

T.C.
SIVAS VALİLİĞİ
Zara İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
(200110)

AYI : B.08.4.MEM.4.58.16.02.379/48
KONU: Anket

06/01/2004

KAYMAKAMLIK MAKAMINA
ZARA

İlçemiz Şehit Teğmen Hacı Bayram Elmas Pansiyonlu İlköğretim Okulunda ücretli meslek dersi öğretmeni olarak görev yapan ve aynı zamanda Cumhuriyet Üniversitesi Temel İlahiyat Bilimleri Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi olan Murat GEVREK'in ilçemiz İlköğretim Okullarında ve Liselerinde okuyan Alevi Öğrencilerin "Din Eğitimi Bakış Açılımları ve Etkileri" konulu anketi ilçemiz Merkez İlköğretim Okulları ile Çok Programlı Lisede yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde söz konusu anketin yapılmasını rica ederim.

Turgut ÖZBEK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
06.01/2004

Mustafa AYHAN
Kaymakam

İvellilerimiz:

ullarımızda uygulanan din kültürü ve ahlak bilgisi derslerine karşı alıcı öğrencilerimizin bakış
lemek için hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlarla değerlendirilecek hiçbir şahıs ve
k tutulmayacaktır. Bu nedenle anketi doldurmanın ismini belirtmesine gerek yoktur.
n vereceği cevaplar sayesinde varılacak sonuçlar ülkemizdeki DKAB eğitim ve öğretiminin
etkileyeceğinden sizce en gerçek cevapları yazmanızı rica ederim. Bu araştırmada kaynak kişiler
olabilirsiniz. Bu nedenle gerçeklere ne derece doğru yansıtılacak o kadar yararlı olabileceğimizi
dınlarımız için teşekkür ederim.

DKAB ÖĞRETMENİ

Murat GEVREK

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

ndasınız?

.....)

miz?

k ( ) Bayan

ururunuz?

200 milyon ( ) 200-400 milyon ( ) 400-600 milyon ( ) 600 milyon ve üzeri

et dereceniz?

kul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Hiçbiri

utulmakta olan din dersi eğitim ve öğretiminin çocuklarınızın alınmasını nasıl karşıyorsunuz?

in içeriğini bilmediğimden görüş belirtmiyorum.

olmaz ise çocuklarımızı ahlaki eğitim alır diyerek olumlu karşıyorum.

nsuz karşıyorum.

ı derslerinin zorunlu olarak okutulması ne derece doğru olur?

derlerinin verilmesi devletin asli görevlerinden biridir. Zorunlu olmasını doğru buluyorum.

mlu olarak okutulmasına karşıyım çünkü; Herkesin kendi inancına göre eğitim almasından yanayım.

ki görüşlerden hangisine katılıyorsunuz?

egitimi alan çocuğumda olumlu gelişmeler görüyorum.

egitimi alan çocuğumda geleneklerimizle çatışmalar görüyorum.

egitimi alan çocuğumda hiçbir değişiklik görmiyorum.

uğumun aldığı din eğitimini gereksiz buluyorum.

r öğrenci velisi olarak okullarımızda okutulan Sünni kaidelere göre verilen eğitimi nasıl

sununuz? Lütfen görüşünüzü belirtiniz

mlu karşıyorum.....

mlu karşılamıyorum.....

k ile ilgili konularda yer aldığı din derslerine nasıl bakıyorsunuz?

mm yarar sağlayacağı düşüncesindeyim

mlu bakmıyorum çünkü Sünni eğitimden geçmiş öğretmenler tarafından öğretileceği için yarar
acaktır.

bir kişi olarak kendi inancınızı bildiğiniz savunabilir misiniz. Bilmiyorsanız bunun bir eksiklik
gılar mısınız?

ğigimi düşünüyorum

konuda kendimi yetersiz görüyorum bunun eksikliğini hissediyorum

zde çocuklarımıza yeterince din eğitimi verdiğinizi düşünüyör musunuz?

et yeterince dini bilgiler veriyoruz bu yüzden okulda alacağı din eğitimini gerekli görmiyorum.

yr veremiyoruz. Bu tür eğitimleri okullarımızda almalarını daha doğru buluyorum.

alleler olarak dini konularda çocuklarımızı ihmal edip onları dânsizliğe sürüklediğinizi düşünüyör
:?

t bu konuda kendimi eksik görüyorum.

ır kendisine yeterli bilgileri verdiğimi düşünüyorum.

llarda yeterli din eğitiminin verildiğini düşünüp karışmıyorum.

elli olarak çocuklarımızın dini konulara yönelmesinden rahatsızlık duyar mısınız?

inlikle rahatsız olmam. Memnuniyet duyarım.

atsızlık duyarım. Kesinlikle karşı çıkarım.

konuda çocuğuma serbest davranırım.

ğitimini hangi kurumların karşılamasını istersiniz?

ullarda ( ) Camide ( ) Cem Evlerinde ( ) Kuran Kurslarında

t ile ilgili görüş ve düşüncelerinizi kısaca belirtiniz.

.....
.....
.....

Katkılarınızdan Dolayı Çok Teşekkür Ederim

Yeterli öğrenci arkadaşlarım;

Okullarımızda uygulanan din derslerine karşı alevi öğrencilerimizin bakış açılarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Hiçbir şahıs yada makama açık tutulmayacaktır. Sizlerin vereceği cevaplar değerlendirilerek sonuçlar ülkemizdeki din eğitiminin gelişmesini etkileyeceğinden sizce en doğru cevapları yazmanızı rica ederim. Bu nedenle gerçekleri ne derece doğru yansıtabilirsek yararlı olacağını belirtir şimdiden hepinize ayrı ayrı teşekkür ederim.

DKAP ÖĞRETMENİ

Murat GEVREK

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Yaşadığınız yaşlarda yaşadığınız?

.....)

Yaşadığınız yaşlarda yaşadığınız?

Erkek ( ) Kız

Yaşadığınız yaşlarda yaşadığınız?

Dar gelirli ( ) Orta halli ( ) İyi ( ) Çok iyi

Din derslerinin haftalık ders saatini yeterli buluyor musunuz?

Evet yeterli görüyorum ( ) Hayır yeterli bulmuyorum

Fazla olduğunu düşünüyorum ( ) Bence fark etmez

Din dersleriyle ilgili düşünceleriniz aşağıdakilerin hangisidir?

Çok verimli ve gerekli bir ders olarak görüyorum

Bana göre sadece Sünni insanlara yönelik bir derstir.

Bence diğer dersler gibi sıradan bir derstir.

Kısmen yararlı buluyorum

Bu ders hiç ilgimi çekmiyor.

Din derslerinin içeriği ile ilgili aşağıdaki hangi ifadeye katılıyorsunuz?

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi zorunlu bir ders olarak kalmalıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi seçmeli bir ders olmalıdır

Aşağıdaki görüşlerden hangisi sizin görüşünüze en yakın olanıdır? Görüşünüzü

en sonra lütfen yazınız.

Alevi bir öğrenci olarak Din derslerinde görüşlerimi açıklamaktan çekinirim.

Çünkü:.....

Alevi bir öğrenci olarak Din derslerinde görüşlerimi açıkça dile getiririm.

Çünkü: .....

Alevi öğrencilerin din derslerine karşı ilgileri nasıldır?

Oldukça yüksek ( ) Normal ( ) Yetersiz ( ) Hiç ilgileri yok

Okulda aldığımız din eğitimi ile okulda aldığımız din eğitimi arasındaki fark

nedir?

Birisi de birbirine zıt eğitimler

Benzer olan bir çok yönleri var

Tamamen aynı eğitimler

Din dersi sınavına hazırlanırken aşağıdaki hangi düşünceyi yaşıyorsunuz?

Özberleyerek çalışayım da zayıf not almayayım

Çok çalışarak hem sınavı geçeyim hem de hayatım boyunca bana lazım olacak bilgileri

memor eteyim

Okulda ve inancımınla fazla alakalı olmayan bu konulara çalışmak beni sıkıyor. Zorunlu

konular için çalışıyorum.

Okulda olmayan öğrenci arkadaşlarımızla dini konularda tartışmayı ister miydiniz?

Evet isterdim ama ortak bir noktada buluşacağımızı zannetmiyorum

Hayır istemezdim çünkü bu konulara önyargıyla bakıldığını düşünüyorum.

sizce Aleviliğin İslam inancıyla bağı aşağıdakilerden hangisidir?

- Aleviliğin İslam inancıyla hiçbir bağına inanmıyorum
- Alevilik İslam inancının farklı bir yorumudur.
- Alevilik ve İslam konularında bilgi sahibi değilim.

Alevilik ile ilgili konuların din dersleri müfredatında yer almasını ister miydiniz?

- Evet isterim bu konuları derste daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum.
- Hayır istemiyorum bu konuların bana bir şey katacağını düşünmüyorum
- Benim için fark etmez ilgi duymuyorum.

Alevilik ile ilgili konuların müfredata katılması sizce ne kadar yararlı olur lütfen belirtiniz?

Faydalı olacağını düşünüyorum.

Çünkü.....

Faydalı olacağını düşünmüyorum.

Çünkü.....

İnisi konulara olan ilginizi daha çok nerede karşılamak isterdiniz?

- Okulda din dersi öğretmenlerimiz eşliğinde
- Evde ailem ile beraber
- Kendimi rahat hissedeceğim arkadaş ortamlarında

Alevi kesime ön yargıyla bakıldığını düşünüyorsanız bu yargıyı gidermek için din dersindeki eğitimi bir fırsat olarak görüyor musunuz?

- Değişen bir şeyin olacağını zannetmiyorum
- Beklide bu fırsatı kullanmalıyız diye düşünüyorum.
- Bu fırsatı kullanma zemini bulamıyorum.

Alevi bir öğrenci olarak din derslerinin nasıl olmasını isterdiniz?lütfen kısaca belirtiniz

.....

Alevi öğrencilerin din derslerine karşı ilgisiz olduklarını düşünüyorsanız bu ilgisizliğin sebebi sizce aşağıdakilerden hangisidir?

- Sınıfların kalabalık oluşu   ( ) Bazı öğrencilerin derse isteksiz oluşu
- Derslerin basit oluşu   ( ) Müfredat yönünden yetersiz oluşu

Aşağıdaki kavramların size ne çağrıştırdığını düşünmeden lütfen yazınız

İslam.....

Ünni.....

Din dersi.....

Hz Ali.....

Alevilik.....

Tezvit.....

Müslüman.....

Şelene.....

Hz Hüseyin.....

Anket ile genel düşüncelerinizi ve ilave etmek istediklerinizi lütfen belirtiniz

.....

.....

.....

.....

Katkılarımızdan Dolayı Teşekkür Ederim